VENOĐNIK

Obrazovanje se događa cijelog života, svjesnim ili nesvjesnim konzumiranjem najrazličitijih medijskih sadržaja. Koliko su oni utjecajniji na čovjeka od instrumenata formalnog obrazovanja? Ne utječe li formalno obrazovanje na čovjeka više u odgojnoj mjeri (stjecanje navika čitanja, pisanja, traženja informacija, rađanje sklonosti prema ovom ili onom tipu informacija i aktivnosti), dok je sadržaj manje bitan? Utječe, jer tko se sjeća nastavnog sadržaja i programa iz matematike ili povijesti u sedmom razredu osnovne, ili drugom razredu srednje škole?

Bavljenje irelevantnim elementima

Ako je tako, ako se složimo da je odgoj primarni efekt našeg obrazovnog sustava do kraja srednje škole, onda cjelokupni školski i srednjoškolski sustav obrazovanja postaje upitan, jer se on praktično zasniva uglavnom na sadržaju. Nastavnik mora ispuniti nastavne jedinice, već prema nastavnom programu. Metode koje koristi u takvom su sustavu sasvim nebitne (variraju od učitelja do učitelja, od profesora do profesora i o njima se previše ne razmišlja), a zasnivaju se na ideji o frontalnom učenju i poučavanju (što u modernoj pedagogiji i psihologiji obrazovanja polako već postaju apsolutno neprihvatljivi modeli obrazovnog rada). Bitno je jedino da se odrade nastavne jedinice (sadržaj), dok je način rada u drugom planu. Dionici obrazovnog procesa, od nastavnika, preko profesora, do javnih zagovaratelja političkih tendencija u nastavi povijesti, i jezikoslovaca ogorčenih na nepismenost nacije, svi se bave i polemiziraju samo o sadržaju nastavnog procesa. A znamo da je sadržaj danas dostupan svugdje. Čime se onda oni bave? Pucaju u prazno.

Alternativne škole

Odgoj, ali ne ekstrinzičan, ne odgoj nametanja (primjeri kojeg su odgoj lijepog ponašanja, pravilnog držanja i “ispravnog” razmišljanja), nego intrinzični odgoj samorazvijanja i ispunjavanja

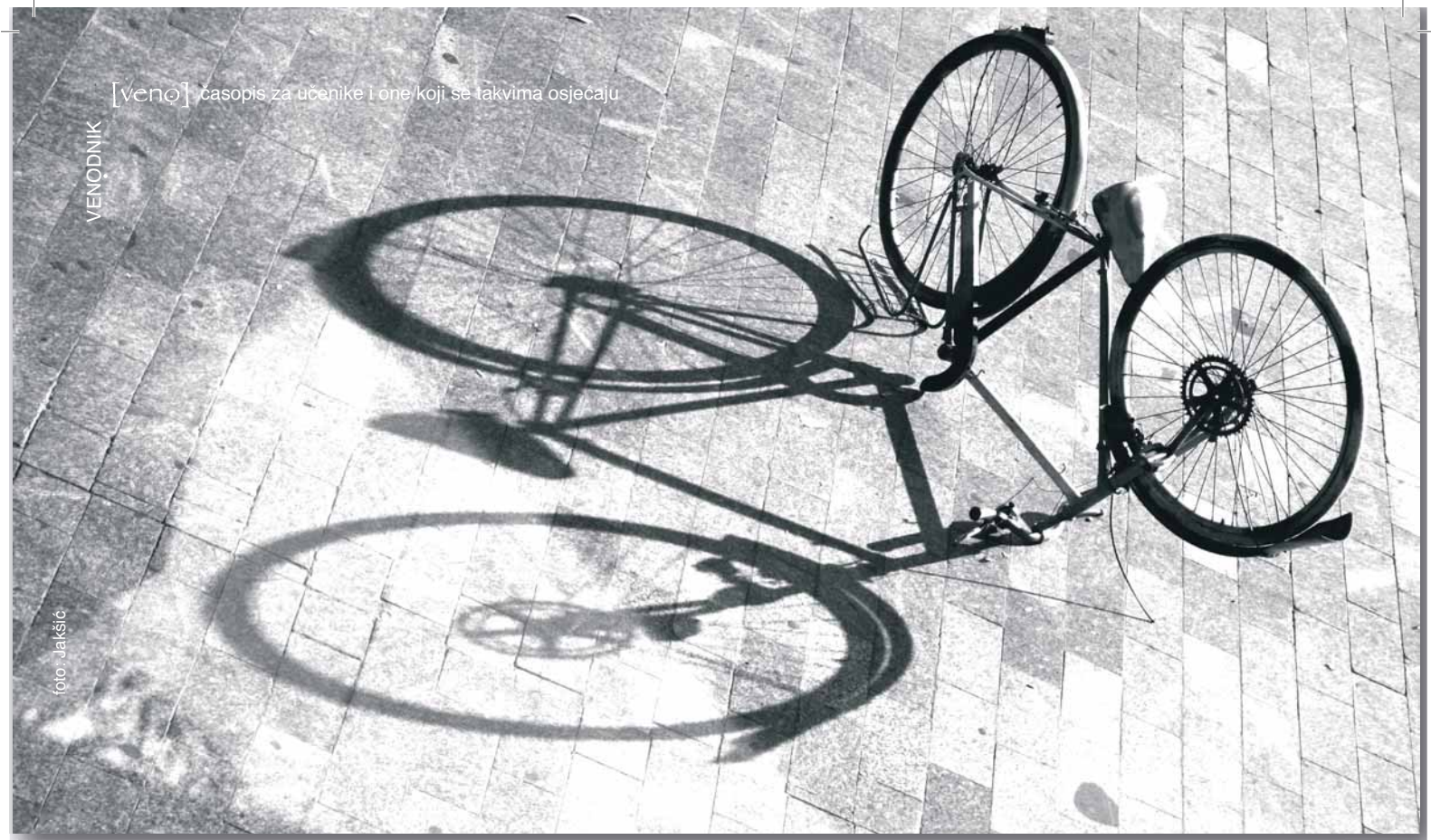

foto: Jakšić

vlastitih potencijala, ono je što današnji obrazovni sustav nema.
Najrazličitije škole, poput alternativnih škola koje su doživljavale svoj boom po Europi na pragu 20. stoljeća (jednu takvu osnovao je i Tolstoj), kao i tradicionalne azijske škole stare stotinama i tisućama godina, a čiji je nukleus "programa" razvoj individualne samosvijesti, donose nam drugačiji, cjelovitiji pogled na obrazovanje i odgoj kao i na odgovor zašto su oni čovjeku potrebni.

Zbog koga je stvoren sustav obrazovanja?

Mi smo se pozabavili nekim gorućim problemima hrvatskog školstva, kao i navođenjem nekih primjera dobre prakse, gdje se znanje distribuira na drugačije načine od onih na koje smo navikli. U nadi da će se prosvjetni sustav i svi njegovi dionici što prije prestati ponašati kao da su učenici i studenti tu zbog profesora, a ne obratno, pozdravljamo sve individualne napore da se kruto tkivo nastavnog procesa prilagodi prostoru i vremenu u kojem živimo, a prije svega čovjekovu duhu – istraživačkom, samorazvijačkom, originalnom, neponovljivom.

Igor Baksa
gl. urednik

TEMA BROJA

GLAVNI

Postrojili su ih u klupe po četvoricu, s točno procijenjenim razmakom od metra što je, po svemu sudeći, prethodno zidarskim metrom izmjeren kako se slučajno ne bi dogodila ikakva bliskost između jednog i drugog Sjedećeg susjeda. Uslijedile su točne i detaljne upute o daljnjem djelovanju, s bezgraničnim zabranama: "Ne okreći se! Ne meškolji se! Ništa ne pitaj! Nemaš na to pravo!"
Nedostaje još jedino ona – NE DIŠI!
Klupe su neočekivano postale tijesne iako je prethodno najavljen dolazak oko stotine osoba. Nastaje bezumlje. Što činiti? Kako postupiti u ovoj neočekivano iskrsloj situaciji? Kako organizirati mjesto još petorici, a da se pritom ne poremeti maloprije spomenuti izjednačeni razmak?
Trojica krvnika pred mnoštvom šapuću o tome kako dalje. Nedopustivo bi bilo zbiti četvoricu Sjedećih u klupi primičući ih jedne bliže drugima ne bi li se iznašlo mjesta za petoricu Stojećih. Dopuste li to, doći će do neoprostive bliskosti među svima Sjedećima i koncepcija savršenosti organizacije tada strmoglavo pada u vodu i izaziva osjećaj nesigurnosti u krvnikā.
Oprezno, ispod oka, promatraju situaciju koja ih je snašla. Oni to nisu tako zamislili. Kako izići iz ove bezizlazne situacije? Kako su ih ono trenirali njihovi prethodnici? Kako postupiti u slučaju nepredviđena preokreta? Glavni krvnik prisjeća se riječi svoga prethodnika, svoga vođe, inkvizitora nad inkvizitorima: "Nikada ne odstupaj od svojih principa! Ti si glavni! Nitko ne zna više i bolje od tebe! Ti si najpametniji! Ne imaj milosti ni prema kome! Tko bude postupao prema ovim smjernicama uživat će najviši položaj i imati najveći utjecaj na društvo! Ako imalo odstupiš od svojih principa nisi sposoban za ovaj posao!"
Međutim, Glavni se po prvi put u svojoj karijeri inkvizitora našao u ovakvoj situaciji i po prvi put, mada beskrajno odan svome Vođi, teška srca i sa suzom u oku postupa po svome. Shrvan mišlju hoće li mu ovaj ikada oprostiti taj nesmotreni potez, reče: "Pomaknite se svi malo udesno kako biste napravili mjesta za ovu petoricu!" Nastaje žamor, lupa klupā, Sjedeći se pomiču bez puštenoga glasa i bez uspostavljanja ikakvoga kontakta očima.
"U redu. Sada možemo početi." – izusti Glavni i ostavlja svoja dva Podanika da nastave s egzekucijom dok on, pomno skupljajući svoje stvari, napušta dvoranu s misli – je li on sposoban za ovaj posao nakon ovakvog, netom učinjenog, nepromišljenog činjenja? Je li ovakvim činjenjem iznevjerio svoga Vođu? Hoće li On ikada iznaći načina da mu oprosti?
Nakon zatvaranja vrata, u dvorani se ne čuje ništa do šûšānjā papirā što ih Podanici raspodjeljuju – za svakoga posebno sastavljena pitanja, jer - sada su Sjedeći isuviše blizu jedan drugome pa bi se moglo dogoditi da zavire u susjedov papir ne bi li doznali što to ovaj do - črčka. A to se nipošto ne smije dogoditi! Time bi Podanici iznevjerili povjerenje svoga Glavnog. To si nikako ne smiju dozvoliti jer zna se što slijedi nakon toga. Doživotni izgon iz redova krvnikā!
Papir se ispunjava kemijskom olovkom i jedino kemijskom olovkom. Ispunjen mora biti potpunom grafičkom ujednačenošću. Dotjeran do perfekcije. Pogreške i pokušaji ispravljanja istih su nedopustivi.
Jedan od Sjedećih, pogriješivši i ne znajući što i kako dalje, odvaži se, ali s nepojmljivom dozom straha, upitati Podanika može li posuditi korekturno bjelilo od Sjedećega iza sebe ne bi li koliko toliko ispravio neoprostivu pogrešku. Podanik, ni ne trepnuvši, strašnim glasom zagrmi: "NE!!!" Sjedeći spusti pogled na svoj papir i nastavi s ispunjavanjem.

- nakon pretpostavljenoga vremena od pola sata…-

"Prestanite s pisanjem! Nitko neka se ne miče sa svoga mjesta! Ne progovarajte!" – Podanici skupljaju papire i slažu ih na hrpu pomno osmišljenim redoslijedom. "Rekao sam – sjednite!" – poviče jedan od njih nakon što se Sjedeći iz trećega reda zdesna usudio podići olovku što mu je ispala iz ruku.
Prvi Podanik, onaj vjerniji Glavnome, ponosno nakon odlično izvršenog stegovnog postupka, već zamišljajući orden što će ga pohraniti u svoj ormarić mukotrpno stečenih odlikovanja primljenih direktno od svoje ikone – Glavnoga, glavom i bradom, reče: "Ispit je završen!"
(Sjedeći)

Gdje je tome kraj?

Današnje postmodernističko društvo sklono je pomisliti kako je znanje moć. Znanje jest moć ukoliko ga se konstruktivno primjenjuje. Ukoliko se teoretska znanja kombiniraju s praktičnom primjenom istih. Čovjek je hodajuća enciklopedija znanja stečenog obrazovanjem, individualnim učenjem vještina, ali i životnim iskustvom.

foto: Jakšić

HNOS
ISKUSTVA IZ PRAKSE

"Opredijeljenost Hrvatske i nacionalne odgojno-obrazovne politike za stvaranje i razvijanje društva znanja nalazi se u dokumentu **Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010., koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila 9. lipnja 2005. godine.**
S promjenama se počelo na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava. Osnovna smjernica promjene je podizanje kvalitete i unapređenje sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama.
HNOS – škola po mjeri učenika
S ciljem razvijanja "škole po mjeri učenika" izrađen je Hrvatski nacionalni obrazovni standard kao osnova za promjene u programiranju i načinu rada u osnovnom školstvu. HNOS uvodi rasterećenje uklanjanjem suvišnih obrazovnih sadržaja, suvremeni način poučavanja temeljen na istraživačkoj nastavi, samostalnom i skupnom radu te primjenjivom znanju i vještinama."
(http://public.mzos.hr)

Hrvatski nacionalni obrazovni standard (skraćeno: HNOS) naveliko je proklamiran kao temelj za bitno poboljšanje strukture nastave u svim nacionalnim osnovnim školama. Uveden eksperimentalno u 5% škola u Republici Hrvatskoj (49 škola) u školskoj godini 2005./2006., najavljen je kao nova stranica koja će otvoriti perspektive kreativnosti – običnim rječnikom rečeno: tanje školske torbe, uklanjanje potrebe za bubanjem (štrebanjem), više kreativnosti, itd. U tekućoj školskoj godini (2006./2007.) HNOS je uveden u sve osnovne škole; time je, barem na teoretskoj razini, hrvatsko školstvo zakoračilo krupnim koracima u XXI. stoljeće, ostavivši zauvijek za sobom prevladane programe i metode poučavanja.
Ide li praksa uvijek ukorak s teorijom? Razvija li se teorija na temelju prakse ili se praksa formira sukladno teorijskim postavkama? - to su samo neka od pitanja na koja novi naconalni obrazovni standard još uvijek ni izbliza nije dao odgovore.

DUBLIRANJE NAZIVA
Najprije, vrlo je zanimljivo da su se tek rijetki osvrnuli na "isforsirani" naziv novog obrazovnog standarda: koje lingvističko ili pravno načelo smatra dobrom praksom dvostruko ispisivanje jednog pojma u bilo kojem nazivu? Hrvatski obrazovni standard, kako vam to zvuči? A Nacionalni obrazovni standard? Budući da izraz nacionalni u ovom kontekstu znači samo i isključivo hrvatski (valjda taj standard nije turkmenistanski ili tadžikistanski, ako je napravljen u Hrvatskoj i predviđen za implementaciju u školama u Republici Hrvatskoj), čemu onda služi "dubliranje" tog
naziva? Možda je u to upletena politička opcija koja je još u devedesetima voljela umetati hrvatski predznak na sva moguća mjesta (a ni danas se te strasti nije uspjela u potpunosti riješiti) - i tamo gdje se on savršeno uklapa i tamo gdje zvuči potpuno neprirodno, čak i nakaradno? Ili, pak, je prevladalo mišljenje da bi kratice tih opcija mogle asocirati na štogod drugo (HOS ili NOS, baš i nije bezazleno "istrčavati" s takvim kraticama, zar ne?).

UDŽBENICI
Većina udžbenika nije prilagođena programu HNOS-a. Dok se, s jedne strane, svake godine na prosvjetnom tržištu pojavljuju mnogobrojni novi udžbenici kojima predstavnici izdavačkih kuća naprosto obasipaju učitelje po zbornicama, sadržaj tih udžbenika nimalo se ne razlikuje od sadržaja udžbenika koji su napisani po principima prijašnjeg sustava obrazovanja. Bar što se tiče geografije, predmeta koji predajem.

PRISTUP
Pristup nastavnika posebna je priča, koja je puno više vezana za osobnost svakog pojedinog učitelja nego uz novosti koje donosi HNOS. Pojedinci su radili "po HNOS-u" prije nego što su se u javnosti pojavile i prve naznake novog obrazovnog standarda – njihova kreativnost i inovativnost sustavno je dolazila do izražaja, i nije bilo potrebno deklarativno im nametnuti novi obrazovni standard da bi njihova nastava bila kvalitetna. S druge strane, oduvijek su postojali, postoje i postojat će "faktomani" kojima nikakve proklamacije HNOS-a ne pomažu i neće im pomoći da se riješe cjepidlačenja u obradi nastavnih jedinica i provjeravanju znanja učenika. Svoj predmet smatraju, naravno, najvažnijim, neizostavnim i neizbježnim, pisani ispiti sastoje im se od hrpe činjenica koje su potpuno nebitne za razumijevanje cjeline, ukratko: od silnog drveća uopće ne vide šumu niti smatraju da bi je trebali vidjeti. Na redovitim mjesečnim sastancima za planiranje pronalaze sve moguće i nemoguće korelacije s drugim predmetima i mrak im pada na oči od pomisli da bi mogli izostaviti koju temu (jer, sve teme su potrebne i važne – izostavljanje bilo koje od njih dovelo bi do pojave "nenadoknadivih rupa u učeničkom znanju").

NATJECANJA
Slična je situacija i s ispitima za natjecanja iz pojedinih predmeta. Testovi za geografiju puni su pitanja vezanih za važne, manje važne i potpuno nevažne činjenice (fakte), dok toliko proklamirana HNOS-ova načela možete pronaći samo u malim, jedva vidljivim tragovima. Način bodovanja, pak, potpuno je nelogičan i nepravedan: za potpun odgovor dodjeljuju se tri ili dva boda, za polovičan ili "dvotrećinski" – čista nula! Ovaj komentar, zapravo, ide na dušu samih učitelja, koji se nisu uspjeli izboriti (nismo se ni trudili, bar što se mene tiče) kod Ministarstva za pravednije bodovanje. Sve dok se u državnim povjerenstvima za provedbu ispita budu nalazili "faktomani" s naslovima prof., mr. i dr., od kojih većina nikad nije ni osjetila "okus učionice" i izravnog rada u nastavi, sve dok državni prvaci na natjecanjima iz pojedinih predmeta budu osvajali 30% bodova na takvim ispitima, ne zbog svog neznanja nego zbog osoba koje misle da osnovnoškolski testovi za natjecanja moraju biti stroži od testova na prijemnim ispitima (na Geografskom odjelu PMF-a možete na prijemnom ispitu precrtati odgovor koji smatrate neispravnim i naknadno upisati drugi odgovor, dok na običnom školskom natjecanju ne smijete ni pomisliti na takav postupak ako ne želite odmah zaraditi nulu uz zadatak u kojem ste to učinili), sve dok "faktomani" u Ministarstvu i pojedinim povjerenstvima i dalje budu govorili jedno, a radili nešto sasvim drugo, HNOS neće zaživjeti.

Naivno bi bilo misliti da će "biološka neminovnost" (odlazak u mirovinu, npr.) ukloniti "faktomane" sa scene, jer takva vrsta odnosa prema radu nije nužno povezana s godinama života nego samo sa stanjem mozga.
(Damir Jaklin)

Moj pogled na HNOS

Ove godine u našoj školi pokrenut je novi sustav školovanja koji je kod većine učitelja izazvao šok i negodovanje. Smisao da se rasterete učenici je odličan ali način provedbe doista nije jednostavan. Većina učitelja vegetira negdje između načina kojim su nekad radili i onoga što bi sad trebali raditi. Dakle, učitelji su neodlučni, nisu sigurni da je novi put bolji pa još uvijek često pribjegavaju starim metodama rada.
Gomile seminara koje su održane nisu uspjele pripremiti učitelje za novi sustav rada, jer nisu bile sistematične, a ponajviše jer nisu svi učitelji prošli kroz njih.
Novi sustav školovanja je vrlo fleksibilan, daje veliku slobodu učiteljima što je u svakom slučaju dobro jer omogućava da do izražaja dođu kreativnost i sposobnost pojedinca koji će znati kako na zanimljiv i specifičan način predstaviti i prezentirati određena znanja svojim učenicima. Problem je tko će to kontrolirati i valorizirati, jer nije moguće da svi sve radimo dobro.

OD TEORIJSKIH POSTAVKI DO REALIZACIJE

Sastajemo se na mjesečnim planiranjima koja su poprilično zbunjujuća, jer svaki nastavni predmet ima svoju filozofiju i svoje savjetnike koji ga na pijedestal stavljaju kao najvažniji, što jasno govori da oni koji bi se trebali spustiti na zemlju vrludaju u oblacima. Mi pokušavamo korelirati, sažimati gradivo, sve je to divno na papiru, ali stvarna realizacija doista šepa, iako ima lijepih trenutaka koji ovise o upornosti pojedinca koji će svojom energijom pokrpati sve rupe sustava.
Vrlo su zanimljive izrade mentalnih mapa na spomenutim planiranjima, svi imamo neku svoju teoriju kako bi to trebalo izgledati. Prošao sam velik broj škola u Hrvatskoj i vidio da svaka škola ima svoj sistem izrade mapa, ali i dalje sve ovisi o pojedinačnoj inicijativi, a ne o uređenom sustavu.
Ono što je nedvojbeno dobro u HNOS-u je uporaba novih metoda poučavanja učenika koje su učenicima bliže i zanimljivije. Grupni rad, igranje uloga, diskusija, debata, enigmatske igre i kvizovi, korištenje Interneta, izrada prezentacija, puno su bliže metode novoj generaciji učenika jer te metode pobuđuju zanimljivost, iznenađenje, eksperiment koji ne mora uvijek uspjeti, ali sam pokušaj donosi osmijeh na lica učenika i učitelja. Problem koji se tu javlja jest stvarna potpora ravnatelja i ostalih kolega. Ako ona postoji onda HNOS može proći.
Jasno, velik problem je oprema u školama, jer nove metode zahtijevaju suvremenu opremu koja je u skladu s informatički pismenim učenicima nove generacije. Razlike među školama su toliko velike da zapravo o nekakvoj ujednačenosti škola ne možemo govoriti, već, dapače, imamo proces elitizacije škola.

"AMERIKANIZACIJA"?

Ono čega se stvarno bojim, a što bi novi sustav rasterećenja učenika u školama mogao donijeti, je amerikanizacija školstva, a to znači da će opća kultura značajno opasti što nikako ne može biti dobro. Jer, ne zaboravimo, onaj loš sustav školovanja izrodio je Radmane,

Đikiće i ostale…
To svakako ne može biti dobro za osnovno školovanje, ali bih se složio da je specijalizacija srednjoškolskog sustava nužna. Također, HNOS bi trebao donijeti i bolju suradnju s roditeljima, a tu smo stvarno daleko od cilja. Kako nagovoriti roditelje da u većem broju sudjeluju, pa čak i financijski pomažu pojedine projekte škole, je proces koji nije osmišljen i ostavljen je u zraku. Recimo, htjeli smo organizirati terensku nastavu u Smiljanu, ali gradska i županijska financijska sredstva bila su potrošena, a roditeljima je iznos koji su trebali izdvojiti bio prevelik, tako da cjelokupni trud nekolicine učitelja koji su dosta svog slobodnog vremena i energije uložili u organizaciju terenske nastave nije urodio plodom.
Valja svakako napomenuti da su pojedini učitelji provodili HNOS prije HNOS-a, oni su oduvijek na prvim borbenim linijama i njima nikakve barijere ne mogu nauditi u namjeri da budu korisni pojedinci u našem društvu.
Ako HNOS zamislimo kao proces približavanja Europskoj Uniji, doista nemam ništa protiv toga jer prilagođavanje novim nastavnim planovima i nije toliko naporno ako mi ostavlja dovoljno slobodnog prostora da prilagodim svoj duh, atmosferu nasmijanih i zadovoljnih učenika s kolegama koji će to isto doživjeti, odnosno koji jednostavno vole ovaj posao. Učenici kažu da im odgovara manji broj pojmova koje moraju naučiti, ali da ih poprilično zbunjuje grupni rad koji u konačnici zahtijeva puno više individualnog učenja kod kuće. Problem nasilja koji se javlja u školama, bilo učenika prema učenicima bilo učitelja prema učenicima ili obrnuto, nije riješen HNOS-om. Jednostavno, ugled učitelja nije dobar u društvu i to treba popraviti i shvatiti naš značaj pa onda neće biti ni nekorektnih odnosa prema učiteljima.
Iako sam poprilično kritičan prema HNOS-u, negdje u podsvijesti ne bih volio da ova reforma propadne, jer ipak budi nadu da simbioza učenika, učitelja i roditelja može uspjeti. Jasno, naša država, a i lokalne sredine, moraju shvatiti da kvalitetna škola donosi znanje, a ono prosperitet i napredak države i svake sredine.
Zato ulaganje u škole i povećanje financijskih stimulansa učitelja može potaknuti kreativnu notu u našim školama.
(Denis Singer)

KAD NAŠA EDUKACIJA ODIŠE SUPROTNOSTIMA

Standardizirane definicije

Edukacija je strategija razvijena od strane naše vrste u nastojanju postizanja dvaju ciljeva, stimuliranja društvenog života i poticanja kreativnosti. Ono se odvija kroz transformaciju akumuliranja znanja prethodnih generacija kao i afirmiranja života samog kroz razmjenu iskustava. Na svim razinama obrazovanja u svakom društvu, zajedno s povijesti, ova dva osnovna cilja obrazovanja su očita. Karakteristike svakog društva pritom određuju stil obrazovanja koji je zaposjeo određeno društveno uređenje.

Esencija modernosti

Evidentne su mnoge promjene koje nastupaju u današnjem zapadnom društvenom uređenju. Nove institucije vezane uz komunikaciju, skupljanja, skladištenja i procesuiranja informacija daju novu dimenziju tehnologiji razvijenoj od pojave moderne znanosti. Ovi društveni pomaci reflektiraju karakteristike modernog društva, posebice u urbanom životu, u modelima vlasništva, proizvodnje, ekonomije i, u krajnjem slučaju, edukacije. Iz jednog kolonijalnog arhetipa koji je bio preduvjet svake više kulture, zapadno društvo sigurnim korakom kroči prema gubitku svoga identiteta kao kulturološkog bića. Kultura je u proturječju s bilo kakvim ekonomskim sistemom (kao i obrazovanjem «slobodnim za sve»), koji osiromašuje kulturu. Kroz ubrzani ritam života koji je odlika naše «kulture», blokira se prirodno formiranje pojedinca i strpljivog sazrijevanja. Zahtijevajući rapidno formiranje efikasnih zaposlenika s osnovnim ciljem

foto: Jakšić

učenja zaposjedanja materijalnih dobara. Ova nedolična prenagljenost, nedostatak osluškivanja samog sebe, vodi mladu osobu da u dobi u kojoj još nije spremna po pitanju koje zvanje odabrati, najčešće donese krivu odluku. Ono što edukacijske institucije stvarno postižu, to je brutalna izvježbanost da se u što kraćem roku mnoštvo mladih učini korisnim, iskoristivim za posao. Viši odgoj i mnoštvo od početka jedno drugom protuslovi. Institucija koja čini čovjeka krvoločnim u svojoj poslovičnosti ne može biti istovremeno institucija kulture. Moderno obrazovanje reflektira ovu percepciju.

Potrebno je iznaći nove modele, kao što je to na raznim stepenicama povijesti bilo uobičajeno s dolaskom novih formi vlasništva kao osnovnog aspekta civilizacije. Karakter obrazovnih institucija kao fleksibilnog bića čiji se ponavljajući obrazac zadržava na inkonponiranju tradicije s pojavom novih sistema proizvodnje zapravo zahtijeva preustroj same definicije znanja i kulture. Potrebno je najprije prepoznati potrebu ravnoteže intelektualnog te instinktivnog koje u krajnjoj posljedici rezultira podaništavanjem koherentnosti misli, ali i povećava postojanje većeg broja točaka gledišta. Ovaj dualitet je očit kroz svaki rast života. Ljudski intelekt je u edukaciju postavio pojmove poput savjesti, slobodne volje i altruizma kao opreku osnovnim principima evolucije.

Slobodna volja kao zabluda

Cilj slobodne volje je učiniti čovjeka odgovornim za sebe samog. Gdje se zahtijeva odgovornost, zahtijeva se i prisustvo suda i kazne. Ljude se smatra «slobodnima» kako bi ih se moglo kažnjavati i suditi. Shodno tomu, mora se vjerovati kako je svako djelovanje izraz htijenja, te da svako djelovanje leži u slobodnoj volji. Antropološka je činjenica da čovjeku nitko ne daje njegove osobine, ni društvo ni njegovi roditelji i preci, niti on sam. Nitko nije odgovoran za to što uopće postoji, što je tako i tako ustrojen, što živi u danim okolnostima. Čovjek nije učinak nikakve posebne namjere, volje i svrhe. Time je veća apsurdnost htjeti njegovo biće prikrpati bilo kakvoj svrsi, kao što to pokušava učiniti formalno obrazovanje.

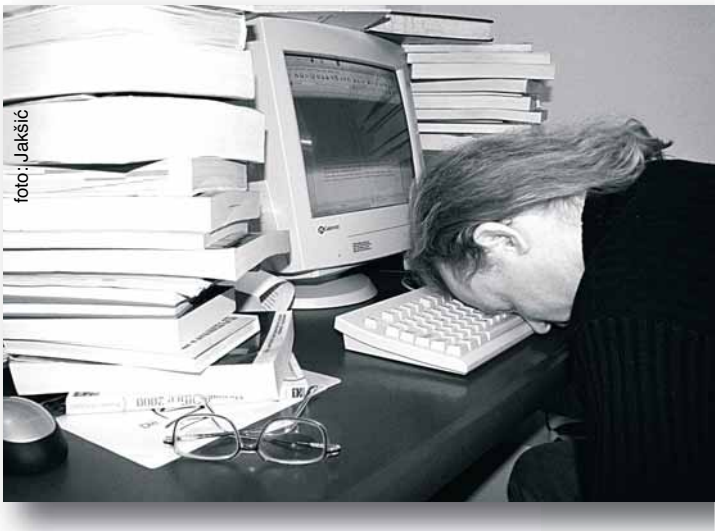

foto: Jakšić

Individualnost i kolektiv

Formalno obrazovanje sa svojim kolektivističkim principima dijeli mladež prema vrlinama koje, kao takve, imaju učinak koji pretpostavljamo za nas ili za društvo. Oduvijek se pri polariziranju vrlina pripisuje pozitivnost na nesebičnost i neegoizam. Za društvo u cijelosti je gubitak čak i najboljeg pojedinca samo malena žrtva. No, bilo bi daleko gore kad bi pojedinac trebao drukčije misliti i kad bi vlastito održanje i razvitak smatrao važnijim od rada u službi društvu. Time je pohvala nesebičnih i neegoističnih vrlina pohvala nečeg privatno štetnog, pohvala racionaliziranja koji čovjeku otimaju njegovu najplemenitiju sebičnost i snagu upravljenu prema najvišoj skrbi za sebe sama.

Kao svrha odgoja i utjelovljenja navika ističe se čitav niz učinaka koji dopuštaju da se vrlina i privatni dobitak prikažu udruženima. Odgoj nastupa upravo tako, putem svojih vrijednosti on teži pojedinca predodrediti

za način mišljenja i djelovanja koji vladaju protiv njegove krajnje koristi, ali za opći boljitak. Industrijsko doba, naše doba, ne zna od svoje silne radišnosti i novca ništa napraviti, nego uvijek još više novca i uvijek još više radišnosti. Jednom kada odgoj uspije, onda je svaka vrlina pojedinca javna korist i privatna šteta u smislu najvišeg privatnog cilja. Kolektiv hvali nesebičnost jer je zahvaljujući njoj na dobitku. Ovo je temeljna kontradikcija altruizma kakav se promovira po školama kroz «timski rad».

Kultura kao cilj edukacije

Kao još jedan u nizu ljudskih pojmova ona postoji samo kao posljedica aktiviteta. Za čovjeka kultura je još jedan pogled «prema gore». U pasivnom stanju, on u njoj vidi nešto iznad sebe i u postizanju tog stanja vidi nadu u ponovni osjećaj punine i vrijednosti. Iz tog subjektivnog stanja unutarnjeg doživljaja ona zahtijeva čin, to jest borbu protiv onih utjecaja, navika i zakona koji su neprijateljski prema najvišem osobnom cilju, stvaranja sebe. Tu kultura kontradiktira edukaciji u službi ekonomije. Ekonomija će definirati edukaciju kao uvid u kojem čovjek u potrebama i njihovu zadovoljenju postaje suvremen. Stoga bi cilj modernih obrazovnih ustanova prema njoj u potpunosti trebao biti taj da svakog unapređuje kako bi postao suvremen, da svakog obrazuje tako da ima najveću moguću mjeru sreće i dobiti. Možda bi čak i bilo moguće da pojedinac uz takvo obrazovanje dobiva mogućnost da sebe sama točno procijeni, kako bi znao što treba tražiti od života.

Zakon najspremnijih

Temeljne misli sadašnjeg odgajateljskog sustava vuku korijene u srednjovjekovlju.

Sad je već vrijeme da se te suprotnosti stave pred oči. Jer jedan naraštaj mora započeti borbu u kojoj će neki naraštaji kasnije pobijediti. Pojedinac koji razumije nužnost promjene stavljen je pred raskrižje. Idući jednim putem, on je svojem vremenu i onom općem dobrodošao. Ovdje prva dužnost glasi «boriti se u stroju i na svojem mjestu». Drugi, strmiji ga put vodi na lutanje zajedno s rijetkima. Što, dakle, za te raznovrsne lutalice dvaju puteva znači institucija kulture? Onaj ogromni čopor koji se na prvom putu tiska prema svojem cilju razumijeva pod tim ustanove i zakone pomoću kojih on sâm biva postavljen u red i ide naprijed. Dok bi za onu manju četu institucija trebala ispuniti sasvim drukčiju svrhu. Ti pojedinci trebaju dovršiti postavljeno djelo, to je smisao njihove povezanosti. I svi oni koji sudjeluju u tom pokretu trebaju nastojati da neprekidnom potporom prema sebi zadrže osjećaj da žive s ciljem i smislom. Time su barem nakratko naznačeni neki uvjeti pod kojima u našem vremenu može barem nastati slobodna muževnost karaktera, bez učena odgoja, bez patriotske opterećenosti, bez odnosa spram države, ukratko - sloboda i uvijek iznova sloboda. Doduše, ima bezbroj staza i mostova, bezbroj odgajatelja koji žele prenijeti svoje učenike preko rijeke, no samo po cijenu njih samih. U svijetu postoji jedan jedini put za svakog pojedinca. Pitanje, kamo vodi taj put je nebitno. Tko je bio onaj koji je izrekao: «Čovjek se nikada ne uzdigne više nego onda kad ne zna kamo ga još može odvesti njegov put?»

(Pater Jović)

Korektan naslov

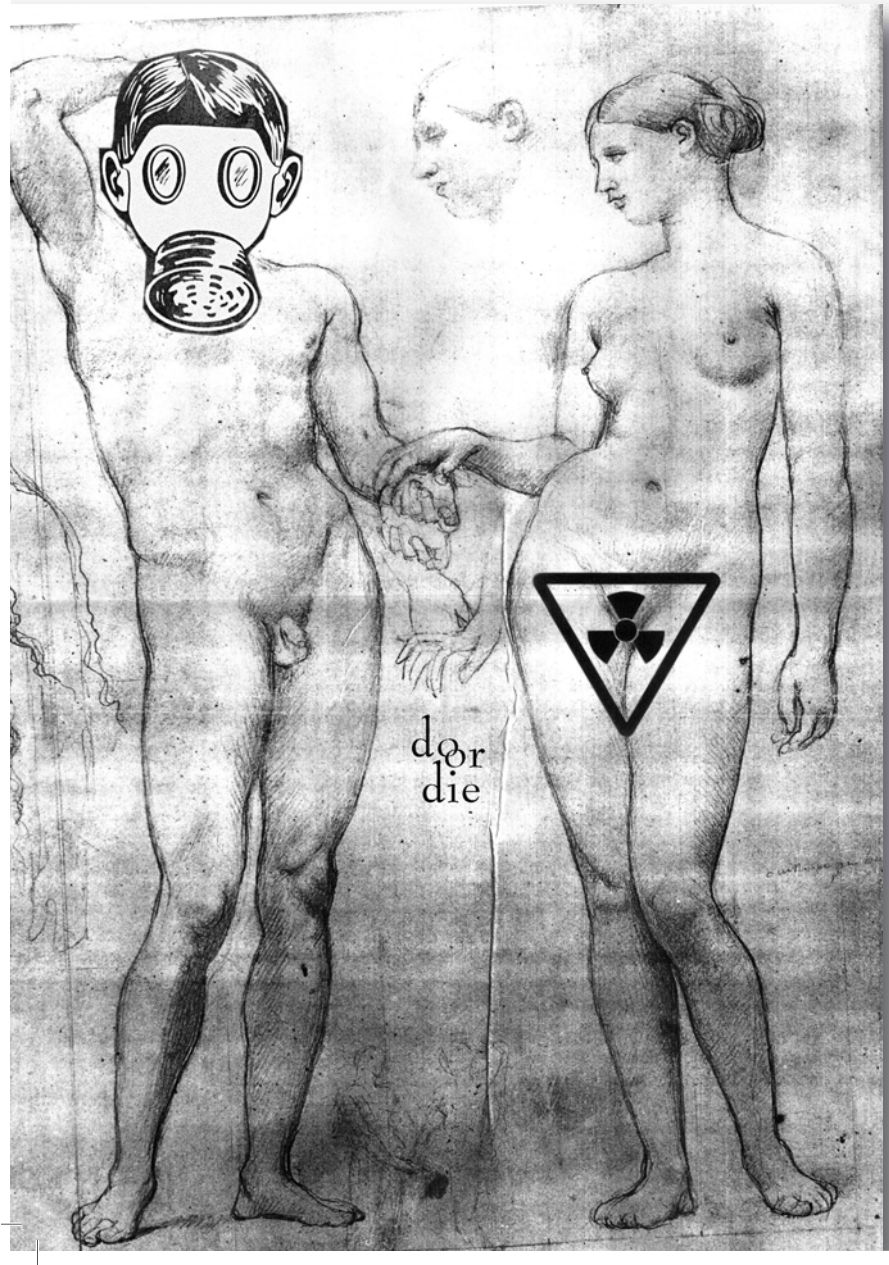

Seks. To je onaj čin i radnja što slijedi nakon što se u školama nauči kako pravilno navući kondom na tikvicu ili na mrkvu. Ili tako nekako. A možda i nakon što se mladež napije pa se uspaljena pripremi za vožnju autom roditelja ili autobusom lokalnoga autobusnog prijevoznika do obližnjeg diskača, gdje će sjedati na kurčeve i ulaziti u pizde. Nažalost, kako god bilo kruto i surovo, tako ispada jer nema neke velike vrijednosti u takvim jalovim i gnusnim izletima, a to samo zato jer je slika koju ti ljudi šalju, više nego avangardna – ona je dekadentna. A nije umjetnička. Pa se pitam...

A ZRELOST?

Jednom me jedna prijateljica pitala, kad smo sjedili ispred ulaza u taj diskač, jesam li ikad bio iza osnovne škole kraj toga diskača, a ja sam, preprosto zbunjen, odgovorio da nisam. Čak sam se i osjetio posramljenim. Danas znam da mi je drago što tada i tamo nisam znao gdje je igralište iza osnovne škole.

To su mladi ljudi kojima fizionomija govori da ništa više nije isto, ali je zabavno i čini se junačkim. Pubertet ih čini gospodičnama i gospodičićima. Ali oni i dalje idu u srednju ili osnovnu školu. A čuo sam da neke djevojke znaju zatrudnjeti s 12 godina. A njihovi dečki, valjda bi se to zvalo očevima, navlače još uvijek mačke za rep ili temeljem fizionomskih reformi u njihovom tijelu, imaju planove kako što ozbiljnije kupiti alkohol i zaboraviti kondome, naravno, pretpostavljajući da su jednake dobi kao te mlade majke. Ako poneki uopće znaju da kondomi nisu folije za čuvanje banana. Mada me ni to ne bi čudilo da bude izjavljeno, jer postoje ljudi, i to u velikom broju,

što je tragikomično-crnohumorno s obzirom na to da nismo necivilizirani, koji misle da žena nakon spolnog odnosa može zaustaviti neželjenu oplodnju i trudnoću prostim pišanjem. Mislim da nije riječ o istom kanalu gdje djeca dolaze na svijet. U srednjovjekovnoj Franačkoj su muškarci bili punoljetni i sposobni za zasnivanje obitelji s 12 godina. Oko tisuću petsto godina unatrag, u Ateni, punoljetnost se stjecala s 20 godina (mada su od 18. do 20. godine služili vojsku). Danas s 18. A zrelost? Logikom stvari, u našem društvu djeca idu u ustanove gdje uče prikupljeno i sistematizirano znanje i usvajaju ga kroz formalnosti koje se zovu predmetima. Država se brine o tim ustanovama i to se zovu škole. Bilo visoke, više, srednje ili osnovne. Kod kuće nas odgajaju da je škola jako bitna, a u školi da je školovanje jako bitno i da nam je to jedini izlaz, što nepobitno i jest. Ali, ništa nije savršeno, a da je ljudsko. Je li naš odgoj pravilno propisan raznim pravilima i koje se vrijednosti nude i usvajaju? Odgoj je širi pojam od učenja, ponašanja, vladanja i mišljenja (kad smo u sustavu školovanja).

ODGOJ – STVARAN ILI DEKLARATIVAN?

Odgoj postoji u Hrvatskoj, ali ne sumnja se u postojanje odgoja, već u postojanje kvalitete koja bi se trebala nalaziti u odgoju per se. Odgoj je višeznačan pojam i podrazumijeva postojanje kulture koja se u sustavu odgoja i obrazovanja razumijeva kao cilj. Cilj je odgoja i obrazovanja očuvanje kulture pojedinog društva na način da se pojedinca – odgajanika, kao osobnost, uključi u vrijednosni sustav koji njegova okolina smatra blagom ljudskog razvitka. Odgoj je planirana, svrhovita i svrsishodna organizirana djelatnost. Mišljenja sam i uvjerenja da je hrvatsko društvo moralno, ali nema volje za očuvanjem vrijednosti. To se pokazuje na svakom polju ljudske djelatnosti i političke djelatnosti, jer nema toga što se u RH radi planirano i dugoročno s pažljivim odnosom prema ishodu ikojeg plana. Pod RH mislim na Vladu RH i na način na koji vodi ovu državu. Uvijek postoje neki potkožni lobiji koji su pogonjeni interesima pojedinaca koji ne prežu od ikojih sredstava da postanu poznati i sebi zgrnu moguće i potrebno bogatstvo. Znam da svatko ima interese. Ali nema svatko sposobnosti. Dodajmo tome puno pravnih praznina, dodajmo uz praznine «sposobnost nekih» ljudi da umaknu pravdi pred sudovima i oslobode se odgovornosti ili krivnje i doći ćemo do prevladavajućeg stava vodećih ljudi u zemlji – bilo na lokalnoj, županijskoj ili državnoj razini – mi smo najmoćniji. Ti ljudi se zaborave i misle da su i dalje u maminoj kuhinji gdje, kad razbiju tanjur, nema posljedica osim čišćenja. Lokalpatriotizam i malograđanska inteligencija nas koštaju uspjeha. Vratimo se temi. U seksualnom su odgoju odgajanici - učenici, maloljetnici, tj. djeca, dakle, ljudi koji nemaju u potpunosti razvijen osjećaj za društvena kretanja, nemaju potpuno razvijen osjećaj životnog rada i bivanja jer, normalno, godine i manjak iskustva im to onemogućavaju. Odgoj kao djelatnost s jasnom perspektivom pruža mladima da se naviknu na različitost talenata, što svojih, što društva, potreba, zasluga i nagrada koje su sveprisutne u društvu najvišeg stupnja demokratskog razvoja ili kako Wolfagang Brezinka, suvremeni predstavnik kritičko-racionalističke znanosti o odgoju, kaže:

«I u svakodnevnom govoru i u stručnoj pedagogijskoj terminologiji pod 'odgajanjem' u užem smislu riječi razmatramo onu vrstu djelovanja koja od čovjeka želi učiniti nešto određeno, dati njegovoj nutrini određeni oblik. Odgojno djelovanje je svjesno, svrhovito, ciljano djelovanje; to je ciljno-racionalno djelovanje. Odgojnim djelovanjem nazivamo one djelatnosti kojima ljudi pokušavaju trajno poboljšati sklop psihičkih dispozicija drugih ljudi u bilo kom pogledu, ili zadržati (održati) one njihove komponente koji se procjenjuju vrijednim ili spriječiti nastojanje dispozicija koje se ocjenjuju

lošim. Ili, kraće: Odgojem se označavaju djelatnosti kojima ljudi pokušavaju unaprjeđivanje ličnosti drugih ljudi u bilo kom pogledu.»[1]

Nemoguće je izuzeti odgoj iz pedagoško-teorijske rasprave i rakursa promatranja pa je korisno znati da se u sklopu pedagogijske teleologije i pedagogijske aksiologije, kao nižeg pojma u odnosu na filozofijske discipline teleologiju i aksiologiju, filtriraju sadržaji odgoja u tri pojma:

1. Odgojni ideal
2. Odgojna svrha
3. Odgojna zadaća

Ad. 1. Odgojni ideal je opće razine, ljudske, filozofijskog karaktera jer uobličuje sve vrijednosno jednog naroda, sva nastojanja da se stvori maksima u vrijednosti = čovjeku, a to je njegov skladni, čovječni razvoj s potpunim zadovoljenjem njegovih kulturnih potreba. Ideal je vremensko i prostorno ograničen, jer je podložan mijenama i promjenama koje se odvijaju paralelno s promjenom opće misli društva, također shvatljivo kao vrijednosti. «Odgojni ideal sjedinjuje ljudske odlike, vrijednosti što ocrtavaju najbolje, poželjno, idealno shvaćeno i misaono oblikovano ljudsko biće koje, kao uzor čovječnosti i dobrote, kao vječni putokaz usavršavanja i uljuđivanja privlači, nadahnjuje i potiče sva pedagoška nastojanja.» [2]

Ad. 2. Odgojna svrha je u odnosnom nastojanju s određenim narodom te je zato bliža pedagoškom načinu promišljanja, nego filozofijskom. Karakterno je procesualna i procesna, jer se određivanjem svrhe stvara podloga za pedagoško djelovanje, čime organizacija odgoja postaje legitimna. Svrhovitošću se nastoji stvoriti domena iz koje će se oformiti ljudska osobnost da bi pojedinac mogao kritički, nesmetano i razumno, kao dio kulturnog kruga, promišljati, djelovati i unaprjeđivati svoju okolinu, a time i izgrađivati sebe i nadograđivati vrijednosni stup društva. Svrha je bliža pojedincu jer mu je direktna i opipljivija zato što se u sustavu direktno konfrontira s njom.

U tom stupnju osobnost pojedinca postaje gradivi materijal. «Osobnost je vrlo složena struktura… S filozofijskog i pedagogijskog gledišta ona je vrijednosna kategorija. Odlikuje se specifično ljudskim svojstvima – intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim odlikama, karakternom snagom i ljudskom dobrotom.»[3] Ovdje bih još dodao i tjelesnost kao specifično ljudsko svojstvo, koje autori kasnije uključuju u dijagram – tako odgoj sadrži pet bitnih elemenata, tj. sastavnica.

Ad. 3. Odgojna zadaća je vidljiva, provjerljiva i praktična te je dio svrhe odgoja. Pojedini dijelovi postupka oživotvorenja svrhe odgoja u pojedincu ponaosob, su upravo ta odgojna zadaća = procesi ostvarivanja svrhe. Pojedini dijelovi pedagoškog odgoja i njihovo planiranje su zadaća kojom se ostvaruje svrha.: «Odgojna zadaća je konkretnija svrha ili cilj koji se postiže primjerenom pedagoškom obradom nekog užeg odgojno-obrazovnog područja, a očituje se u stjecanju znanja i postizanja određenih ljudskih svojstava, odlika ili sposobnosti kao sastavnih dijelova cjelovite osobnosti. (…)

Ako su odgojne zadaće dobro postavljene, svaki učitelj, svaki odgajatelj zna što mora činiti i što mu je dužnost, zna što treba ostvariti radi postizanja odgojne svrhe.»[4]

To je jedan aspekt pedagogijske teorije, ali mislim da je važan u poimanju pojma odgoj, a seksualni odgoj bi, per analogiam, spadao u tjelesni odgoj, onako grubo rečeno. Daleko je važnije da se stvori i poželjan, dakle odgovoran stav mladih prema seksualnoj slobodi, ma kakve god ona širine bila. Bitno je biti odgovoran, a ne sužavati svoje svjetonazore ili se bojati ponašati kako

1 Brezinka, 1978., str. 98 – citirano iz knjige «Osnove suvremene pedagogije», grupa autora, Zagreb, 1999., Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 188
2 Ibidem, 137. str.
3 Ibidem, 138. str.
4 Ibidem, 140. str.

kako pojedincu najbolje odgovara. Najgore je kad država radikalno mijenja stavove, čije reperkusije ne postoje u zbilji, tj. zbilja nema veze s državnim idejama. I opet se vraćamo neplaniranosti koja prožima sve kutke hrvatskog načina djelovanja.

SEKSUALNI ODGOJ ILI "SEKSUALNI ODGOJ"?

Trenutno u hrvatskom sustavu školstva nema seksualnog odgoja kao planiranoga odgoja i svrhovite djelatnosti. Ono što učenici uče na satima biologije, vjeronauka i izvan škole i nastavnog programa je jedino «seksualno odgajanje». Budući da je u Hrvatskoj vrijeme europeizacije, nastojimo što brže postati Europom, ali nekako čvrsto zaboravimo da europske vrijednosti nisu nastale u 10-ak godina, što mi pokušavamo, ali nam čak i to ne uspijeva, nego u nekoliko desetaka godina. Najednom se u hrvatskom školstvu pojavljuju Bolonjski proces, HNOS (Hrvatski nacionalni obrazovni standard), seksualni odgoj u programima (dakle, ne u praksi) različitih idejnih grupacija, odnosno udruga (GROZD = Glas ROditelja Za Djecu) koalicija Stop, a da nitko ne zna, ili želi da se ne zna, što zapravo (sadržajno i vrijednosno-ciljno) znače te promjene i mijene koje odnose silni novac iz budžeta.

Sjećam se, kad sam bio školarac, da se govorilo da smo mi prva generacija po novom programu, ali, iskreno rečeno, nisam vidio neke razlike u odnosu na prijašnje generacije i dan-danas mi nije jasno što je to značilo. Želim reći da vjerojatno, u silnom informiranju i natezanju, ni sama djeca ne razumiju o čemu se toliko govori u zadnje vrijeme, možda je i uzrok cijeloj smiješnosti situacije, što u tradicionalno indoktrinarskom načinu školovanja u nas, nije stvorena prisnost između učitelja i učenika, ali tolika prisnost da se jedna takva intimna tema i intimni odgoj može predati državnoj instituciji – školi. Nije ni čudo što djeca pribjegavaju trenutnim okolnostima spoznavanja seksa i stvaranja odgovornosti kopiranjem odraslih, kad su prepuštena sama sebi. Tako bi to izgledalo kad bi hrvatsko konzervativno školstvo to promatralo. Ali, danas je dostupnost informacija o ljudskom tijelu i psihi, neograničeno velika i nema medija u kojem djeca ne bi mogla saznati ama baš sve što ih zanima o spolnosti, spolu, rodu i obitelji te ljubavi. Problem nije u odgoju – problem je u balkanskoj kulturi koja nas je poharala poput kuge u 14. st. Načelo te kuge naše male krčme je: budi pokvareno bogat, ali da drugi vide da si bogatiji od poštenog bogataša. Takav mentalni stav odraslih i poriv za instant-zarađivanjem koji je prenaglašen, šalje jednoznačnu poruku – svime do cilja! Ali nije to generalna slika.

U 5. mjesecu 2006. je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa izdalo natječaj za prijavu prijedloga eksperimentalnih programa zdravstvenog odgoja i obrazovanja u osnovnim i srednjim školama. Otada nastaje cirkus koji se provlači kroz medije.

Mada, nije mi jasno tko tu koga navlači za rep. Mislim da u konačnici nije jasno roditeljima, javnosti, pedagozima, a najmanje djeci i školarcima što je na kraju ispravno. Mladi će se i dalje informirati na ulici, ako im se ne pruži normalno okruženje u školama, gdje bi mogli normalno i otvoreno raspravljati o svemu. Brzim pogledom na eksperimentalni program udruge GROZD ne nailazim ni na kakve sporne dijelove, jer oni uključuju kompletan način razvijanja stavova mladih (uz utjecaj klerikalnih tema, neklerikalnih tema, neformalnih razgovora). Mladi trebaju upoznati sve strane kako bi mogli pravilno odlučiti, uz uvjet da je njihov odgajatelj potpuno razvijena osoba (pa bio to učitelj, roditelj ili netko treći – ovdje proširujem značenje pojma odgajatelj i na društvo). Učitelj treba biti voditelj.[5] Karakteristike su učitelja-voditelja da vodi, oslanja se na suradnju,

5 Ibidem, 140. str.

govori «Mi», stvara povjerenje, pokazuje kako, udahnjuje polet, ispravlja pogreške te rad pretvara u nešto zanimljivo. (Tako upućuju autori knjige «Osnove suvremene pedagogije».)
Udruga GROZD je, prema pravilima natječaja, napravila prijedloge triju programa: za srednje trogodišnje škole, za srednje četverogodišnje škole i za osnovne škole od 5. do 8. razreda. Vice versa, koalicija Stop se protivi stavovima građanske udruge roditelja GROZD u 7 tema, čije definicije smatra spornima u odnosu na communis opinis doctorm svjetske zajednice. To su sljedeća područja: masturbacija(1), kontracepcija(2), pobačaj(3), spolni odnos(4), ljubav, veze i brak(5), homoseksualnost(6) te obitelj, roditeljstvo(7). Koalicija Stop idejno se oformila na tri cilja:

1. Obustaviti eksperimentalno provođenje sadržaja vezanih uz područje ljudske spolnosti u okviru zdravstvenog odgoja i obrazovanja.
2. Utjecati na obustavu neuspješne javne politike reproduktivnog i seksualnog zdravlja i prava mladih koju vlada RH provodi već dvije godine.
3. Osigurati provođenje jedinstvenog standardnog odgojno-obrazovnog programa o ljudskoj seksualnosti koji je utemeljen na znanstvenim činjenicama i u skladu s međunarodnim konvencijama i poveljama.

Seksualni odgoj je zanimljivo područje i iznimno složeno jer je riječ o sustavu na državnoj razini, a to je u domeni odgojne svrhe koja spada, pojmovno, pod odgojni ideal i logično je da nije moguće ad hoc doći do zadovoljavajućeg mišljenja koje će zadovoljiti većinu ljudi koje te reforme zahvaćaju. «Ovi» iz GROZDA tvrde da su dobili odlične recenzije znanstvenika i stručnjaka s raznih područja znanosti koji su proučili njihov program, dok se «ovi drugi» iz koalicije Stop otvoreno protive jakom utjecaju Crkve u programu udruge GROZD. To bi bio izvor legitimnosti. Također naglašavaju loše provođenje jednako loše politike Vlade RH, ali to je upravo ono što naglašavam: loša planska organizacija, tj. realno, nepostojanje planiranja dugoročne efikasnosti. Kratka efikasnost je kratkotrajna. Kriva je pokvarena svijest ljudi ove zemlje i opća zbunjenost koja vlada kad se dirne u planove i ideje ove zemlje. Možda je jedini izlaz u nekom kibuc-komunalnom društvu Karla Marxa ili nekom novom društvenom ugovoru neke nove socijalne teorije. Ne vidim ništa loše da Crkva ima utjecaj, ali ne doktrinarni i isključivo dogmatski – dakle, da ima savjetodavni i fakultativni. Između ostalog, program GROZD-a je dobio podršku Katoličke crkve, Pravoslavne crkve, Islamske zajednice i Reformirane kršćanske kalvinske crkve, što nije znak, ne bi smio biti niti ne smije biti, indoktrinacije kanonima, već znak multikulturalnosti i snošljivosti koja se danas brzo pretvara u sredstvo, a ne cilj. Nisam pribjegavao širem opisivanju programa jer su to opsežni programi – svaki po oko 100 stranica, što ne bi bilo primjereno s obzirom na narav članka. Dakle, nisu mladi krivi što pijani odlaze i malo «promiskuitiraju», već neorganizirani izvori informacija koji su polivalentni. Slaba prisnost školskog kadra zbog vrijednosnih potresa koji su nas pogodili u zadnjih nekoliko godina, a Europa, javni san ove zemlje, nam je bliže nego ikada. Samo, kriv je naš pristup, a ne problem kojem pristupamo, jer ne peru se prozori sjekirama…

(Davor Nikolić)

"Bolonja" na hrvatski način...
...GRIPA koja hara našim fakultetima!

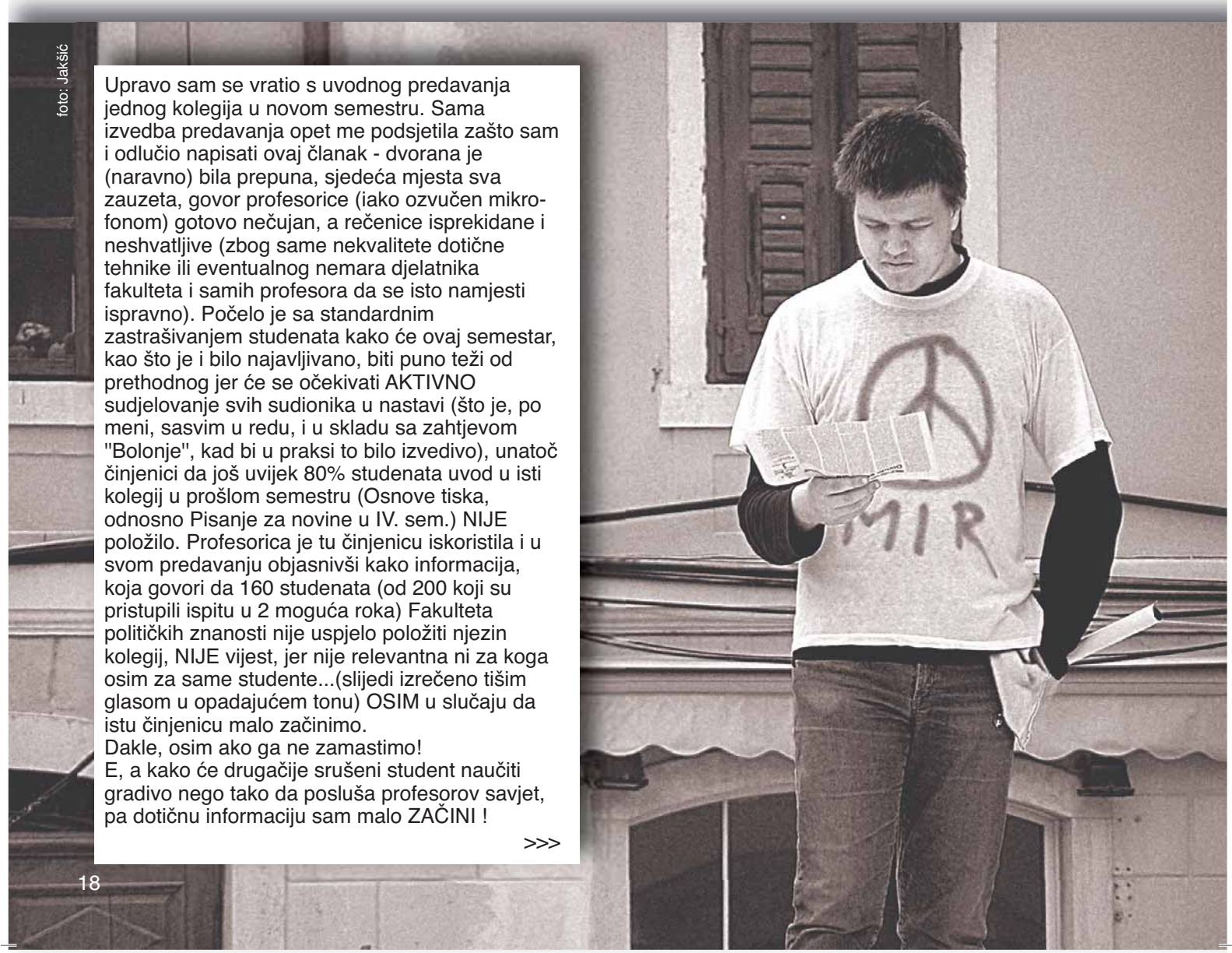

foto: Jakšić

Upravo sam se vratio s uvodnog predavanja jednog kolegija u novom semestru. Sama izvedba predavanja opet me podsjetila zašto sam i odlučio napisati ovaj članak - dvorana je (naravno) bila prepuna, sjedeća mjesta sva zauzeta, govor profesorice (iako ozvučen mikrofonom) gotovo nečujan, a rečenice isprekidane i neshvatljive (zbog same nekvalitete dotične tehnike ili eventualnog nemara djelatnika fakulteta i samih profesora da se isto namjesti ispravno). Počelo je sa standardnim zastrašivanjem studenata kako će ovaj semestar, kao što je i bilo najavljivano, biti puno teži od prethodnog jer će se očekivati AKTIVNO sudjelovanje svih sudionika u nastavi (što je, po meni, sasvim u redu, i u skladu sa zahtjevom "Bolonje", kad bi u praksi to bilo izvedivo), unatoč činjenici da još uvijek 80% studenata uvod u isti kolegij u prošlom semestru (Osnove tiska, odnosno Pisanje za novine u IV. sem.) NIJE položilo. Profesorica je tu činjenicu iskoristila i u svom predavanju objasnivši kako informacija, koja govori da 160 studenata (od 200 koji su pristupili ispitu u 2 moguća roka) Fakulteta političkih znanosti nije uspjelo položiti njezin kolegij, NIJE vijest, jer nije relevantna ni za koga osim za same studente...(slijedi izrečeno tišim glasom u opadajućem tonu) OSIM u slučaju da istu činjenicu malo začinimo.
Dakle, osim ako ga ne zamastimo!
E, a kako će drugačije srušeni student naučiti gradivo nego tako da posluša profesorov savjet, pa dotičnu informaciju sam malo ZAČINI !

>>>

Pa krenimo redom, dakle od autorova iskustva na vlastitom fakultetu.

Bolonjski proces započeo je na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu u fakultetskoj godini 2005./ 06. potpisivanjem Bolonjske deklaracije. Proces u kojemu danas sudjeluje 40 zemalja ima za cilj stvaranje zajedničkog Europskog područja visokog obrazovanja (European Area of Higher Education) do 2010. godine. Namjera je stvoriti jedinstveni sustav obrazovanja temeljen na ciklusima koji završavaju stjecanjem diploma prvostupnika (baccalaureus - 3 godine obrazovanja), magistra (3+2) i doktora (3+2+3) novinarstva i politologije.

Podrobniji ciljevi procesa su:

1. Uspostava lako prepoznatljivog i usporedivog sustava ocjenjivanja, uvođenje suplementa diplome kojim bi se osigurala transparentnost te omogućilo priznavanje diploma i kvalifikacija;

2. Uspostava jedinstvenog sustava studiranja. Sustava koji se temelji na dva kruga: prvog u trajanju od tri i drugog, višeg, (magistarski i doktorski stupanj) stupnja u trajanju od dvije i tri godine; Završetak prvog stupnja trebao bi studentima omogućiti zapošljavanje;

3. Uvođenje sustava prikupljanja i prijenosa ECTS bodova (European Credit Transfer System) veæ korištenih u ranijim projektima;

4. Jaèanje mobilnosti studenata, sveučilišnih nastavnika i znanstvenika;

5. Uspostava suradnje vezane za osiguranje kvalitete i sukladnih kriterija i metodologija;

6. Jačanje europske dimenzije visokog obrazovanja.

Na kasnijim sastancima u Pragu, Berlinu i Bergenu usvojeni su još neki ciljevi poput: aktivnijeg sudjelovanja studenata u provođenju procesa te potreba cjeloživotnog obrazovanja (life - long learning).

Dakle, Bolonjski proces, ukratko i u principu, podrazumijeva rad u manjim skupinama, skraćivanje vremena studiranja, više aktivnog sudjelovanja studenata (uvođenje obveznih predavanja i seminarske, odnosno praktične nastave), postavljanje uvjeta za upis (odnosno ukidanje bezuvjetnog upisa), ograničenje gradiva na 300-400 stranica po ispitu (ovisno o fakultetu) i kao osnovno - uvođenje ETCS bodova (tj. postavljanje uvjeta za ostvarivanje potrebnog broja ETCS bodova kako bi se steklo zvanje prvostupnika, magistra, tj. doktora struke).
Naglašeno je da sve zemlje koje žele ući u sustav Europskog visokog obrazovanja moraju uvesti Bolonjski proces najkasnije do 2010. godine, no njegovo prerano uvođenje u Hrvatskoj je u jazu s našim mogućnostima jer:

• nemamo dovoljno adekvatnog prostora i profesorskoga kadra

• su probijene kvote zbog djece branitelja (i raznih "misterioznih" razloga)

• su mnogi profesori neupućeni u samo značenje "Bolonje"

• je njegovo uvođenje izazvalo konfuziju na većini fakulteta

• svaki fakultet provodi "'Bolonju" na svoj način

• je gradivo preopširno i neprilagođeno, a rokovi skraćeni

Pa kako to onda izgleda u praksi?
Manjak prostora i probijene kvote upisa su suplementarni elementi koje najlakše možemo objasniti politikom fakulteta da izmuze što više novca od svojih studenata ili možda politikom države, odnosno mjerodavnog ministarstva da upisom što više mladih ljudi smanji nezaposlenost (logično, više ljudi na faksu u teoriji znači manje nezaposlenih po kriterijima države), te tako ispune kvotu Europske unije o dopuštenoj nezaposlenosti. Privilegija lakšeg upisa djece branitelja izazvala je mnoge polemike i povećala nezadovoljstvo mladih politikom Vlade, a u načelu služi kao primjer elementarne društvene nepravde i diskriminacije. Mnogi se bune, i to s pravom, jer ta djeca nisu zaslužila svoj upis na temelju svog znanja, veæ na temelju doprinosa svojih roditelja. Mene osobno to podsjeća na srednjovjekovnu politiku elitizma, odnosno prenošenja aristokratskih prava bez zasluga svakog pojedinca, te se tako krše osnovna načela moderne, pluralističke, EUROPSKE demokracije koja svima treba omogućiti jednake uvjete studiranja... ali što ja znam...

Znam jedino da čovjeku, koji je uložio više truda za upis željenog fakulteta i tako stekao više znanja, a ipak imao manje sreće od svog nesuđenog kolege, koji je upisao fakultet samo zahvaljujući ovoj povlastici, nije lako vratiti povjerenje u demokratičnu i pravednu državu, a još mu je teže prihvatiti èinjenicu da se u zemlji koja teži postizanju najviših europskih vrijednosti više cijeni despotski elitizam i nepotizam od samoga znanja, iako se naizgled radi na suprotnome.

Nitko ne osporava činjenicu da naši branitelji moraju biti nagrađeni zbog svog doprinosa državi, pa tako ni to da bi njihova djeca trebala dobivati državne stipendije i raznorazne financijske povlastice, eventualno pravo na korištenje doma, ali... kojoj svrsi zapravo služi pravo na bezuvjetni upis?!? Oprostite, nije bezuvjetan. Ipak, traži se prelazak bodovnog praga. No s obzirom da je prijamni ispit jedan od najlakših ispita koji će jedan student u životu dati, tko državi garantira da će upisani student biti marljiv i opravdati državnu investiciju u njega, koja, po nekim istraživanjima, broji nekoliko desetaka tisuća eura po studentu?

Nadalje, naši profesori, osim što nisu upućeni u sam način provođenja "Bolonje", mnogi nisu ni pripremljeni za rad prema njezinim osnovnim načelima. Osobno im to ne zamjeram jer smatram

da su oni najbolje svjesni vlastite nemogućnosti i nedostatka fakultetske infrastrukture da se ista pravilno provodi.
Bolje nikako nego bilo kako.
Činjenica je da fakulteti nisu bili spremni na uvođenje ovog bolonjskog st(r)anja, oprostite - procesa, jer je prekomjeran broj studenata stvorio nerješive konfuzije koje se manifestiraju u beznadnim čekanjima studenata u predugačkim redovima (koji su često sličniji formacijama koje čine agresivnima gomile okupljene bez reda i razuma na nekom prostoru, a povezane jedino zajedničkim ciljevima), kako bi na kraju bili suočeni sa živčanim "tetama i stričekima u referadi" koji bi ih tada mirne duše obavijestili da je njihovo radno vrijeme prošlo i zamolili (u najboljem slučaju!) da dođu sutra. Moguć je i scenarij kad im radno vrijeme još nije ni poèelo pa se događaju ovakve i slične situacije:

foto: Jakšić

"Kolega" - samozadovoljno me opominje gospođa u referadi 5 minuta prije pola 11 - "molim vas da izađete, radno vrijeme još nije počelo."
"Ma znam, ali eto, u tijeku su upisi ocjene i stvarno bih trebao podići indeks..."
"Kolega!"- prekinula me živčano dotična baba - "dođite kasnije."
"Ma bih stvarno, ali kad ne mogu, gledajte, neću vam ja smetati, sam ću ga ja naći..." - uporno sam nastavljao unatoč činjenici da me ona uopće nije slušala.
"KOLEGA!" - zadere se kokoš ovaj put toliko glasno da je uspjela protresti moje tromo tijelo - "zadnji put vam velim - IZAĐITE I DOĐITE KASNIJE!"

Kvragu, pomislio sam, svjestan da od ovih baba ne mogu oèekivati temeljno ljudsko razumijevanje ni empatiju, moj bi sukob rezultiran vraćanjem agresije po principu "oko za oko, zub za zub" bio uzaludan te štetan za moje već studentskim brigama narušeno zdravlje, pa sam, pognute glave, razočaran i ljut, napustio prostoriju (po tko zna koji put) nadajući se da će barem profesorica koja upisuje ocjene imati razumijevanja za moj problem. Opet uzaludno.

Bilo je i slučajeva da ljudi nisu mogli upisati sljedeću godinu zbog raznih procedura i administrativnih pogrešaka koje su se pojavile jer osoblje fakulteta, a ni sami studenti nisu bili adekvatno obaviješteni o mogućim problemima koje bi moglo stvoriti on-line prijavljivanje ispita kao i postojanje online indeksa (problemi s poklapanjem datuma na prijavnici i studomatu, ocjena u indeksu bez prijavnice, misteriozni nestanak prijavnice itd.). Zanimljivo je da se, barem na našem faksu, počela negirati bilo kakva vrijednost fizičkog indeksa kao dokaza položenih kolegija, pa se pitam čemu uopće trud upisivanja ocjena u njega kad ionako tim mukotrpnim birokratskim procedurama samo trošimo svoje dragocjeno vrijeme? Ak' nam već isti ništa ne vrijedi kad ga trebamo, a može nam naštetiti ukoliko ga izgubimo, neka se fizički indeks konačno ukine, pa da sve ostane na profesorovom ispunjavanju prijavnica nakon ispita. A gledano za ubuduće, elektronifikacijom indeksa u obliku kartice, koja bi sintetizirala nekoliko dokumenata (koliko sam upućen, radi se na toj ideji...), lakše bi se pratila i dolaznost pojedinog studenta na predavanja. S obzirom da pojedinačna prozivka nije moguća dok na jednog profesora dolazi 150 studenata.

Zatim, što se tiče provođenja "Bolonje", poznata je činjenica da je svaki fakultet provodi drugačije i na svoju ruku. Od fakulteta do fakulteta razlikuje se i bodovni prag potreban za upis višeg semestra, odnosno godine, a na nekim fakultetima dopušten je još uvijek i bezuvjetan upis. Čuo sam za slučajeve da je administracija fakulteta morala uvoditi takve, za moderno "europsko" obrazovanje, drastične mjere radi ogromnog broja studenata koji nisu uspjeli zadovoljiti norme. Tako, primjerice, studenti Pravnog fakulteta u Zagrebu mogu uvjetno upisati viši semestar i ukoliko su od potrebnih 60 ECTS bodova skupili svega dva, no broj ponavljanja godina ograničen je na maksimalno dvije. Nakon toga studenti gube status redovnog studenta. Dok studenti Fakulteta elektrotehnike i računalstva i kao redoviti studenti moraju platiti svaki kolegij koji ponovno upišu (od 300 do 1000 kuna), što je ipak manje nego da plaćaju čitavu godinu. Na većini je fakulteta smanjen bodovni prag (što je najbolji dokaz neuspjeha namjere procesa da se smanji rok studiranja) i to od 5 do 15 ETCS bodova (koliko sam osobno upućen), no na nekim je fakultetima upis ipak ostao "bez-uvjetan", dakle moguć jedino u slučaju položenih svih kolegija (slučaj FER-a, Strojarstva, Medicine...znate još koji?). Za ostale studente, tj. one koji su ostvarili manje od 45 ETCS bodova, od mogućih 60, na našem fakultetu omogućen je PARCIJALNI upis godine, dok je za nas koji smo imali 45 i više omogućen UVJETNI.

Definirajmo pojmove: Parcijala je ljepši izraz za naše roditelje kojim ih obavještavamo o padu godine. Omogućuje davanje pojedinih ispita sa sljedeće godine, no u svakom slučaju godinu gubimo pa nas košta dodatnih 5,5 do 10 tisuća kuna. Uvjetan upis postavlja nam uvjet da damo zaostatke iz prošle godine u tekućoj jer, u suprotnom, opet, padamo godinu. Radi istog uvjeta gubimo i pravo na polaganje onoliko ispita u tekućoj koliko nismo dali u prethodnoj, a nitko još uvijek ne zna kako ćemo nadoknaditi te bodove u tekućoj.
NITKO još uvijek ništa ne zna. Cijelo se bolonjsko st(r)anje svodi ukratko na generalno NITKO NE ZNA. A sad postaje smiješno - iako nitko ništa na ovom fakultetu ne zna i ništa se ne radi u skladu sa zahtjevima "Bolonje", dekanica je jasno naglasila da nemamo mogućnost dobivanja rokova u 4. i 6. mjesecu jer to NIJE U SKLADU SA ZAHTJEVIMA "BOLONJE". Haha! Stvarno smiješno.
Pa sad ti budi pokusni kunić. I daj desnu ruku za vjeru, ljubav i domovinu. (Čuje se nezadovoljno mrmljanje u bradu lika u pozadini...)

I, na kraju, da završim sa samim opsegom gradiva i vratim se početnoj namjeri, odnosno začinjavanju vijesti kako bih odraz stvarnosti učinio ZANIMLJIVIM I KORISNIM za sve korisnike ovih informacija, tj. moje čitatelje.
Dakle u prilogu predstavljam vijest koja zadovoljava sve novinarske kriterije:
"80% studenata novinarstva Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu srušeno je na kolegiju "Osnove Tiska" na obadva moguća roka, radi (primijetite začin!) BRUTALNIH kriterija koje je postavila profesorica. Studenti su zadobili teški oblik živčanog sloma dosad nepoznatog među znanstvenim svijetom, koji je rezultirao erupcijom bijesa na studentskom portalu i manifestirao se pokretanjem peticije koju je dosad potpisalo više od 200 studenata. Prema izvještaju studentskog glasnogovornika X.Y., njihov je trud već u startu proglašen uzaludnim jer je dekanica ovu akciju studenata obilježila pečatom koji dokazuje da peticija nije u skladu sa statutom FPZG-a. Studenti su razočarani svojom beznadnom situacijom i uzaludnim pokušajima da sačuvaju vlastiti razum počeli udarati ljude na cesti (netom starije i nemoćne osobe), maltretirati svoje kućne ljubimce i pišati u vjetar."

I eto, svojom sam neuobičajenom viješću izazvao toliko željeni sukob, utjecao na brojnu publiku na vrijeme kako bi u skladu s informacijom mogli reagirati, što je važno za većinu korisnika informacije.
Da ironija bude veća, unatoč činjenici da je gradivo po načelima "Bolonje" ograničeno na 300-400 stranica po ispitu, u spomenutom je kolegiju literatura unutar dozvoljene norme, no studenti svejedno nisu bili u stanju položiti dotični kolegij, iako su dali i one od apsurdnih 1000 stranica i više. Pa kako to, pitate se? Eto tako. Na današnjem je predavanju profesorica istaknula da zaboravimo sve nebuloze koje smo prošle godine učili od profesora M.S., te naglasila da neće priznati nebulozne tvrdnje iz literature za ispit (koju je, pazite, sama propisala) ukoliko se ona ne slaže s njima. Zbog svega ovoga mladi ljudi gube

vjeru u uspjeh vlastitim trudom, preispituju razloge studiranja na vlastitom fakultetu, a ponekad i posumnjaju u pravilni odabir vlastite profesije. I sve bi to bilo u redu, normalno i očekivano, kad bi oni sami dobili znanje koje plaćaju i traže u dvosmjernoj komunikaciji s profesorima, a ne u prenatrpanim bučnim dvoranama bez zraka te s profesorima koji su glavni uzurpatori malodušja.

No da ne bude sve tako crno, moram priznati da Bolonjski proces ipak na nekim fakultetima zvuči pozitivno. Istina da se to događa uglavnom na privatnim fakultetima koji se plaćaju do 40000 kn na godinu, pa u tu cijenu valjda spada i rad u manjim grupama, kontinuitet davanja kolokvija, manje čekanja u redovima i zajebancije s upisima ocjena, te svođenje razine stresa na minimum. Ali isto tako podrazumijeva se i nabavka pitanja (naravno - na crno) iz kolegija dan prije ispitnog termina. Pa tko voli, nek' izvoli.
Jedini napredak koji se "Bolonjom" ostvario na mom fakultetu je uvođenje studomata pa tako i online prijavljivanje ispita (koji neki fakulteti imaju već godinama, i prije uvođenja "Bolonje"). Obavezna predavanja i seminarska nastava su tek mit kojim se plaši zbunjene brucoše, a i oni već nakon mjesec-dva uhodavanja shvate raznorazne načine mazanja očiju profesorima (obično tako da zamole prisutne kolege da i njih potpišu na predavanju...big deal).

Pa zato draga djeco, kako biste izbjegli besmisleno nerviranje oko samog smisla i svrhe studiranja po "europskom modelu", predlažem svim pokusnim kunićima bolonjskog s(t)ranja da otvore prozore, pogledaju u more mogućnosti koje im se nudi, i s osmijehom na licu u sebi nekoliko puta ponove mantru: "Carpe cerevisi". Bit će bolje drugi put.
(Marcel Majsan)

"Carpe cerevisi". - seize the beer (iskoristi pivo :)

http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf

foto: Jakšić

WIKIPEDIA

Na Internetu, kao i svugdje na svijetu tamo negdje od 1900. godine nadalje, postoji premalo slobodnog vremena. Korisnici Interneta žele informaciju odmah, na licu mjesta. Isporučenu kvalitetno, točno i razumljivo. Ljudi jedva pronalaze vremena za bitnije potrebe poput jela, a kamoli da si mogu priuštiti višesatno sjedenje pred računalom. Google vam može prirediti zavrzlamu i stranice koje jedva da imaju veze s traženom informacijom. Za neku određenu ličnost, razdoblje, pojam, zanimanje, unatoč golemom ljudskom napretku i napretku Interneta, potrebno je proći više tražilica i više stranica da biste dobili rezultat, i to nepotpun, jer cjelokupna slika nečega najvjerojatnije je razasuta diljem w.w.w.-a. Zato je osmišljena Wikipedia. Wikipedia je stranica koju uređuju ponajprije volonteri. Ljudi koji ipak pronalaze nešto slobodnog vremena da sjednu pred računalo, odvoje nekoliko sati, nekoliko dana, neke dijelove svog života, da pomognu općoj dobrobiti čovječanstva, da nam pruže podatke i znanje i tako u sekundi utaže našu glad za najvrednijom sirovinom 21. stoljeća – informacijom. Ti volonteri su korisnici Interneta poput vas, štoviše oni su zasigurno doživjeli veća razočaranja Internetom od svih nas, bijes zbog nemogućnosti pristupa nekom podatku, ljudi koji, unatoč velikoj inteligenciji i znanju, jednostavno nisu mogli pronaći način kako da saznaju ono što žele na golemim prostranstvima Interneta. Ti ljudi nikada neće dobiti nikakvu zahvalu za svoj volonterski rad, jer mi koji volontiramo po raznim udrugama i pomažemo ljudima dobijamo barem to, ili dobijamo osobno zadovoljstvo i ponos. Ali autori Wikipedije i svi oni koji su napisali sve članke na njoj nisu baš nagrađivani za svoj rad, njihovi susjedi vjerojatno ne znaju da oni pišu najveću enciklopediju u povijesti kako bi obrazovali svakoga. Jer, Wikipedia je upravo to – najveća enciklopedija bilo na Internetu, bilo na svijetu, a uređuju je sami korisnici i članovi, surferi Internetom koji su odlučili podijeliti svoje znanje s ostatkom svjetske populacije.

KRAH ELITISTIČKOG PRISTUPA

Wikipedia je nastala pod okriljem Nupedie, sada već ugasle internetske enciklopedije koja bi bila zastarjela za današnje standarde. Nupediju su osnovali Jimmy Wales (punim imenom Jimmy Donal Wales, zvan "Jimbo") i **Larry Sanger** 2000. godine, a bila je pisana pretežno na engleskom jeziku. Najveći problem Nupedije bila su prestroga ograničenja. Naime, autor teksta o nekom području morao je imati doktorat iz tog područja, a sâm je tekst prolazio kroz mnoge provjere i odobravanja prije konačnog objavljivanja. Takav “elitizam” nije se mogao održati predugo, posebno zato što se je tim ograničavanjima uvelike smanjio broj ljudi podobnih za pisanje tekstova za Nupediju. Tako je, uglavnom inicijativom Jimmya Walesa, 15. siječnja 2001. godine s radom počela Wikipedia, ali kao dodatak Nupediji. Od samog je početka Wikipedia bila slobodno orijentirana, dakle mogli su je uređivati i pisati ljudi bez doktorata, jedino što je bilo potrebno bilo je dovoljno znanje o temi o kojoj se piše. Godine 2003. Nupedia je prestala funkcionirati, te je konačno otvoren slobodan pristup Wikipediji. Otad joj stalno raste popularnost, a cilj joj je (uz širenje znanja) potpuna objektivnost informacije, nepristranost stajališta prema onome o čemu se piše. Iznošenje činjenica i podataka kako bi čitatelj sam stvorio mišljenje o nekom pojmu Inače, ime “Wikipedia” nastaje spajanjem riječi enciklopedija i pojma “wiki”, što na havajskom znači “brzo”, a wiki je i ime računalnog softvera na kojem je Wikipedia nastala. Što se tiče licenci kojima Wikipedia raspolaže kako bi uopće mogla

postojati, najbolje je citirati sâm članak iz Wikipedije na tu temu: "GNU licenca slobodne dokumentacije (GFDL) jedna je od brojnih licenci autorskih prava, koja omogućava raspoloživost Wikipedijinih članaka tako da dopušta raspačavanje, stvaranje izvedenica i komercijalnu uporabu autorskog sadržaja. Izvorni doprinosi autora projektu podrazumijevaju i davanje autorskog prava pod zastupstvo GFDL-a. Takva se građa može dalje raspačavati na više jezika pri Wikipediji, ili između drugih podatkovnih izvora koji su nositelji ove licence. Dok se sav tekst nalazi pod GFDL-om, značajan broj slika i zvukova ne predstavlja slobodni sadržaj, već ima istaknuta autorska prava. To su: logotipovi tvrtki, primjeri pjesama i slike iz medija, koji se koriste pod uvjetom pravedne uporabe!"
Danas Wikipedijom rukovodi neprofitna organizacija Wikimedia Foundation, a ona broji više od 3 700 000 članaka pisanih na raznim jezicima. Unutar Wikimedie djeluje mnogo portala, poput Wikinews, Wikisource i Wikiversity. Prosječni član Wikipedije može napraviti što god želi – ako on napiše čisti tekst, može ga ostaviti da ga urednik ili administrator čitavoga urede, srede gramatički i pravopisno i razvrstaju u kategorije. Budući da je mnogo ljudi u svijetu zainteresirano za neke čudne hobije, fan clubove i slične stvari, na Wikipediji se mogu naći članci o videoigrama, kultnim filmovima, glumcima ili pak crtićima. Jedan od meni najdražih primjera je skoro pa čitava knjiga napisana o samo jednoj jedinoj igri – Final Fantasy VIII: članak o njoj sadrži podčlanke o likovima u igri, mnogo slika iz animacija i same igre, intervjue s kreatorima igre i cijelu hrpu sitnica koje je mogao opisati samo najzagriženiji obožavatelj te igre.

SVAKODNEVNA NADOGRADNJA

Wikipedia se kao svaka moderna web stranica gotovo svakodnevno razvija i nadopunjava, dajući korisnicima nove mogućnosti pregleda i korištenja stranice. U izradi glavne stranice (tzv. "main page") na kojoj se mogu pročitati najnoviji članci, vijesti, slike i sl., sudjeluje grupa administratora koja je skoro pa neovisna od kontrole Jimmya Walesa, kreatora cijele Wikipedije. Postoje razni načini pretrage i grupacije podataka koje uopće Wales nije izmislio, niti ih je imao u planu. Tako se npr. poznate ličnosti grupiraju u jednu kategoriju, recimo "slavni pisci", dok u drugu kategoriju ulaze ljudi koji su rođeni u istome gradu kao i oni. Thomas Chatterton, engleski predromantični pjesnik koji je izvršio samoubojstvo s 18 godina, nalazi se u kategoriji pjesnika koji su izvršili samoubojstvo, slavnih pjesnika, te među slavnim osobama rođenima u Bristolu, a ulazi u neke druge poveznice koje se na prvi pogled čine banalnima, ali pritiskom na te linkove mogu se saznati zanimljive činjenice o stvarima koje nisu neposredno vezane uz Chattertona. Isto tako, postoje i veliki sektori, tj. golemi pojmovi pod čijim se okriljem može naći niz sastavnica tog pojma ili njegovih dijelova. Recimo, članak o igraćoj konzoli Playstation uključuje igre za tu konzolu, modele konzole, ljude vezane uz proizvodnju Playstationa, a jednostavnim pritiskom na link dobijaju se sve informacije o bilo kojem od tih pojmova.
Međutim, zasad najveći problem Wikipedije je jezik. Ne postoji nikakva veza ili smisao po kojem funkcionira neki članak na više različitih jezika – neki se članci mogu naći na engleskom jeziku, dok prijevod na druge uopće ne postoji, dok s druge strane, recimo, hrvatski autor napiše članak na hrvatskom jeziku i ta verzija članka jedina je

koja postoji na cijeloj Wikipediji. Potrebno je angažirati što više prevoditelja ili pak članova voljnih napisati članak istodobno na više jezika. Naravno, velik broj članaka pisan je tako da je netko na engleskom napisao svoju verziju članka, a netko je napisao svoju na hrvatskom ili francuskom ili turskom. Tako se ponekad dogodi da se isti članak na raznim jezicima razilazi u nekim podacima i opisima.

Ali, slogan Wikipedije glasi: "slobodna enciklopedija koju svatko može uređivati". Stoga je nemoguće zaustaviti takva razilaženja i nesporazume.
Postoji čak 250 izdanja Wikipedije na različitim jezicima iako na više od polovice njih ne postoji cijela Wikipedija, već samo neki članci. Evo pregleda 15 najzastupljenijih jezika na Wikipediji (poredano od najvećeg do najmanjeg broja članaka na tim jezicima):

foto: Jakšić

1. engleski (1,068,250)
2. njemački (363,360)
3. francuski (248,399)
4. poljski (217,656)
5. japanski (187,379)
6. nizozemski (150.461)
7. talijanski (141,234)
8. švedski (141,010)
9. portugalski (118,697)
10. španjolski (101,024)
11. ruski (61,264)
12. kineski (58,469)
13. norveški (52,392)
14. finski (51,250)
15. esperanto (40,968)

Svaki jezik na Wikipediji ima i svoje sučelje, u kojem se uz sve kategorije članaka nude i tekstovi pisani samo na tom jeziku, ili pisani na tom jeziku u originalu.

U posljednje vrijeme, kad je značenje Wikipedije znatno poraslo, koautor Larry Sanger podigao je prašinu oko stvarnog autorstva Wikipedije, očito sluteći da bi sad bilo korisno povući nekakve zasluge za jedan od najbitnijih ljudskih projekata ikada. U prilično velikom članku o svojoj ulozi u stvaranju Wikipedije, Sanger objašnjava kako ta svađa oko zasluga već duže vrijeme postoji između njega i Walesa, te da je početnu ideju o proširivanju Nupedije Wales možda prvi iznio na svjetlo dana, ali je Sanger tu ideju realizirao i proširio u prvoj godini postojanja.

Ono što Wikipediju čini zaista specifičnom i razlog zašto je ona toliko prihvatljiva običnom čovjeku su različiti načini razgovora i mogućnost postavljanja pitanja te davanja prijedloga u Wikipedijinom Kafiću. Kafić je mjesto gdje postoji arhiva čitavih razgovora i pitanja vezanih uz prijevode na razne jezike, tehničke novine i probleme,... Neka su pitanja i prijedlozi napisani vrlo amaterski, što pokazuje koliko je Kafić otvoren za svakoga i za svačije stajalište. Naravno, svaki jezik ima svoj Kafić kako bi se ljudima olakšalo postavljanje pitanja na materinskom jeziku.

Opcija "razgovor" otvorena je za sve članove a posebno administratore i moderatore Wikipedije, koji se tako lakše koordiniraju, dojavljuju jedan drugome pogreške, nove članke, linkove i sve sitnice na koje treba skrenuti pozornost.

Sve svađe i problemi koji prate Wikipediju zasigurno je ne mogu zaustaviti i spriječiti da postane, ili da i dalje bude, najveća internetska enciklopedija, riznica znanja kakvu čovjek nikada dosad nije napravio, a zbog značenja informacije u današnje doba i zbog smjera u kojem se čovječanstvo i svijet gibaju (ratovi, neimaština, primitivizam), Wikipedia igra veliku ulogu ne samo u obrazovanju, nego i u spašavanju čitavoga svijeta. Znanje koje je u njoj pohranjeno i komunikacija te spajanje ljudi preko Wikipedije moraju nešto promijeniti u vrlo kratkom roku, a ta promjena se odvija polako ali sigurno. Zbog toga Wikipediu možemo svrstati među najbitnije stvari koje je čovjek napravio ili otkrio. Vatra, kotač, pismo, električna struja, Internet i Wikipedia.

(Josip Špicar)

Larry Sanger - pravim imenom Lawrence Mark Sanger, rođen 16.7.1968., suosnivač je Wikipedije i glavni urednik Nupedije, koja je prethodila Wikipediji. Bio je i prvi plaćeni urednik Wikipedije, čime je prethodio današnjim administratorima koji dobivaju novac za ono što rade na Wikipediji. Godine 2002. je postao stručni urednik Encyclopedia of Earth, projekta koji sadrži sve podatke o planetu Zemlji. Nakon spora s Willisom oko autorskih prava na Wikipediju, odlazi iz Wikipedije i do sredine 2005. predaje filozofiju na Sveučilištu u Ohiu. Tada osniva Citizendium, projekt kojem je cilj pronaći pogreške u Wikipediji, pa je to zapravo stručnija, elitistička a ponekad i bolja verzija Wikipedije. U prosincu 2005. postaje direktor internetskog projekta s više enciklopedija pod nazivom Distributed Content Programs za kompaniju Digital Universe Foundation, o čemu piše na svojem autobiografskom članku na Wikipediji.

Besplatno znanje

U općoj kapitalizaciji svega što postoji, pa tako i znanja, ludost je odlučiti održavati besplatne tečajeve. Tečajevi, odnosno radionice web-dizajna, programiranja, fotografije, grafičke obrade, sviranja bass-gitare, kreativnog pisanja samo su neke od ukupno dvanaest njih koje se, uz stručne predavače, održavaju u prostorijama Autonomnog centra u Čakovcu. Je li besplatno dijeljenje znanja neodrživo i kakva se filozofija krije iza tog nepromišljenog samoubilačkog čina objašnjavao nam je Stjepan Mikec, koordinator projekta besplatnih informatičkih radionica organizacije ACT u Čakovcu.

Koliko dugo projekt besplatnih informatičkih radionica postoji i koliko je dugo trebalo da građani uvide njegovu korisnost i kvalitetu?

S projektom besplatnih informatičkih radionica na slobodnom softveru započeli smo krajem 2005. godine. Prvi ciklus radionica održao se na recikliranim Pentium 1 računalima spojenim u LTSP mrežu. U današnje doba softversko-hardverskog lobija sve brže izmjene računala novima, na ovu mrežu smo posebno ponosni i danas preko nje u ACT-u pružamo besplatni pristup Internetu. Radionice provodimo u novoj učionici koja je opremljena prošle godine. Pokušavamo svakim ciklusom radionica podići kvalitetu u organizacijskom, prezentacijskom i tehničkom smislu.

Teško je odgovoriti jesu li građani uvidjeli korisnost i kvalitetu ovog projekta. Teško je uopće u javnost izlaziti sa stavom da su naše radionice kvalitetne. To trebamo dokazati samom provedbom i nadam se da polaznici ostvaruju barem dio svojih očekivanja. U ovom ciklusu imamo oko 120 polaznika (otprilike isti broj je bio i u prošlom ciklusu) i to je svojevrsni izazov za organizaciju i voditelje radionica. Na području SZ Hrvatske nema ovakve kontinuirane besplatne informatičke edukacije i teško je javnosti objasniti da besplatno mogu dobiti znanja. Isto tako još nije razvijena svijest o potrebi i dobrobitima cjeloživotnog obrazovanja.

Kako je filozofija otvorenog koda, odnosno slobodnog softvera povezana s projektom slobodne distribucije znanja?

Otvoreni kod nema neku svoju posebnu filozofiju. Radi se o pojmu koji označava softverska rješenja koja imaju otvoreni kod, što korisniku omogućava određene pogodnosti u upotrebi koda. Pojam je nastao da bi na prihvatljiviji način poslovnom sektoru objasnio takva programska rješenja. Ono za što je otvoreni kod preduvjet i što puno bolje opisuje bit stvari je pojam slobodnog softvera.

Prva poveznica slobodnog softvera i slobodne distribucije znanja je korištenje slobodnog softvera u distribuciji znanja. Time onima koji primaju znanja dajemo mogućnost da pomoću takvog softvera dalje šire znanja koja su stekli. Druga poveznica je u istim principima – stečena znanja mogu se koristiti u bilo koje svrhe, mogu se dalje distribuirati. S tim su u neposrednoj vezi materijali registrirani pod slobodnim licencama, npr. Creative Commons, što omogućava svakom da te materijale dalje širi i koristi, poboljšava, kopira... baš sve ono što dozvoljava GNU/GPL licenca kod slobodnog softvera.

Kakav je Vaš stav prema formalnom obrazovanju? Zatire li on, i u kojoj mjeri, kreativnost, originalnost u razmišljanju, korištenje vlastite mentalne snage i sl.? Uniformira li?

Najveća prednost, ili mana, ovisi s koje strane

JEANS

gledamo, formalnog obrazovanja je priprema djece i mladih za današnji surovi kapitalizam gdje moraju biti bolji od svojih vršnjaka da bi "uspjeli". U takvoj atmosferi kompetencije znanje je često u drugom planu (trojka je najčešća ocjena), a bitno je biti bolji od prosjeka. Nastavni programi se presporo prilagođavaju potrebama u društvu, o njima se često priča da preopterećuju učenike, ali se opet malo toga mijenja u pozitivnom smjeru. Kakav-takav izbor pružaju fakulteti, no i oni su prekruto postavljeni i često zahtijevaju od studenata stvari koje ih ne zanimaju, s kojima se neće baviti i koje su nepotrebne na pojedinim smjerovima. Usudio bih se reći da je studentima cilj diploma, a ne znanje. Formalno obrazovanje je borba, a trebalo bi biti igra.

Znanje je moć. Znamo da su tijekom povijesti mnoge skupine zadržavale znanje o mnogim stvarima za sebe, kako bi mogle manipulirati onima koji to znanje nemaju. Je li prosvjetni sustav jedan od mehanizama kontrole širokih masa? Sustav ocjena i financijskih mogućnosti pri upisu na fakultete, samo su neki prilozi ovoj tvrdnji.

Ne bih rekao da je prosvjetni sustav mehanizam kontrole širokih masa u tom smislu. Teoretski, svatko tko je "bolji" od drugih može biti korisnik jeftinije edukacije. Problem je u tome je li stvarno netko s boljim ocjenama bolji od drugih? Povijest nas uči da to nije tako. Mali broj ljudi može dobiti željenu edukaciju i tu vidim neki način kontrole – stvara se umjetna elita, manjina koja upravlja većinom. Ti odnosi najčešće nisu temeljeni na znanju, nego na sposobnosti u borbi na tržištu.

Suprotno tome, razvijaju se zajednice u kojima se znanje slobodno prenosi i dijeli. Jedan od primjera takvih praksi su projekti Wikimedije od kojih je najpoznatija Wikipedija, slobodna enciklopedija. Takvi projekti dijeljenja znanja u kojima sudjeluju tisuće i milijuni ljudi mislim da su osnova za daljnji održivi razvoj Zemlje. Na taj način se znanje propituje, novi izumi se stavljaju u širi društveni i okolišni kontekst, za razliku od projekata skupine znanstvenika koji su isključivo fokusirani na cilj i ograničeni svojim znanjem.

Važno je spomenuti jedan datum koji je najavio drugačije prakse i u formalnom obrazovanju – 4. travnja 2001. kad se povijest institucionaliziranog znanja možda zauvijek promijenila – Massachussets Institute of Technology (MIT) je objavio svoj plan da u sklopu programa OpenCourseWare, do kraja 2007. besplatno objavi materijale predavanja za sve kolegije koji se slušaju na tom sveučilištu.

Obrazovanje se događa cijelog života, svjesnim ili nesvjesnim konzumiranjem najrazličitijih medijskih sadržaja. Koliko su oni utjecajniji na čovjeka od instrumenata formalnog obrazovanja? Ne utječe li formalno obrazovanje na čovjeka više u odgojnoj mjeri (stjecanje navika čitanja, pisanja, traženja informacija), dok je sadržaj manje bitan?

Razvojem Interneta i medija neformalno obrazovanje svakim danom postaje sve važnije i povećava mu se obim. Organizirani oblici neformalnog obrazovanja jako su fleksibilni i brzo odgovaraju na promjene i potrebe. Poseban značaj bih dao neformalnom obrazovanju koje provode organizacije civilnog društva. Takvo obrazovanje ima direktnu svrhu, povezano je s pozitivnim društvenim promjenama, potiče na daljnje dijeljenje stečenih znanja. U poslovnom sektoru koji je često u sprezi s javnim sektorom, znanje/informacija je privilegija i vrijednost koja se čuva da bi se zadržala konkurentnost ili monopol. U civilnom društvu znanje/informacija se dijeli da bi se ostvarile pozitivne društvene promjene.

(razgovarao: Igor Baksa)

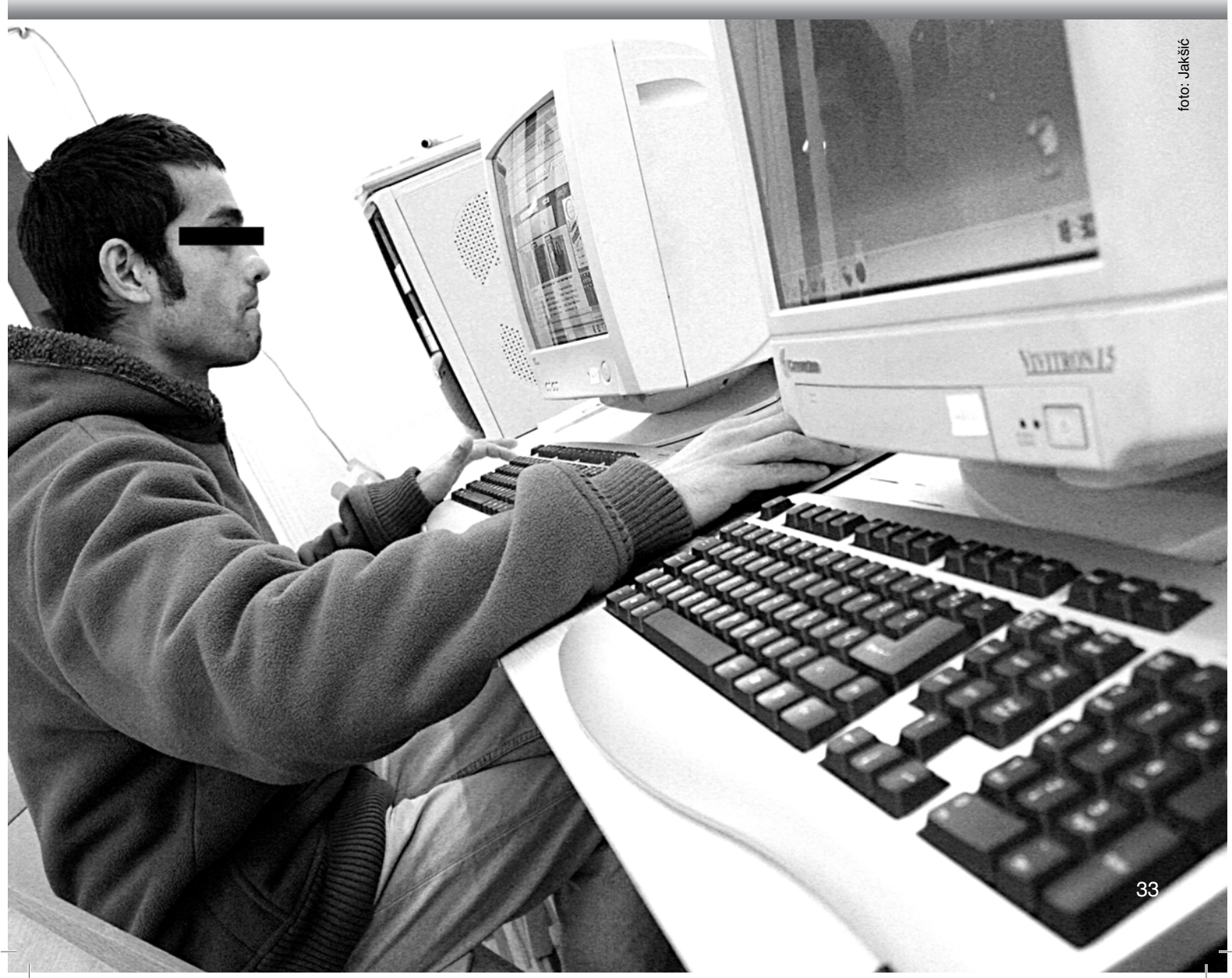

foto: Jakšić

oprez! civili u društvu!

Izazovi za organizacije civilnog društva

Izazov prvi: definicija

civilno1.jpg – Građani okupljeni oko inicijative za dobivanjem prostora za kulturne sadržaje od Grada Čakovca dobar je primjer kako civilno društvo može funkcionirati.

Prema riječima Kumi Naidooa, glavnog tajnika i izvršnog dužnosnika Svjetskog saveza za sudjelovanje građana – "jedna je od glavnih uloga nevladinih organizacija dati pravo glasa onim ljudima koji su u većini slučajeva lišeni mogućnosti da ih se čuje u društvu ili da utječu na javne odluke". U govoru kojeg je Kumi Naidoo održao na konferenciji NVO-a (nevladinih organizacija) u estonijskom gradu Tallinnu 2001. godine izrečena je fantastična paradigma, tj. prototip stvarnog svijeta u kojem živimo: "U desetljećima koja dolaze bilo bi sjajno kad bi se čovječanstvo ocjenjivalo ne na temelju uspjeha onih koji su uspješni i moćni, nego na temelju postignuća i položaja onih koji su najranjiviji."

Stoga, prvi izazov s kojim se organizacije civilnog društva nose je izazov definicije. Koji su to odgovori na pitanja – tko smo mi, koje su naše vrijednosti, koga predstavljamo? Danas gotovo da nema govora predsjednika Svjetske banke ili glavnog tajnika Ujedinjenih naroda u kome se uzastopno ne spominje civilno društvo. Ako utipkamo riječi "civilno društvo" na neku od tražilica na Internetu, dobit ćemo na tisuće rezultata. Napokon, mogli bismo ustvrditi kako politički i društveni vođe prepoznaju ulogu građana i nevladinih organizacija u oblikovanju politika. S druge pak strane, čini se kako se ovaj termin poprilično često upotrebljava bez razumijevanja stvarnog značenja njegove prave definicije.

CIVILNO DRUŠTVO I "CIVILNO DRUŠTVO"

Jasno je kako je jedna od najvećih vrijednosti civilnog društva pojam raznolikosti i pravičnosti. Kad se taj izraz koristi naizmjenično s izrazom nevladine organizacije, tada organizacije civilnoga društva mogu, po definiciji, uključivati i "ne-civilne" članove. Ku Klux Klan je klasičan primjer, jer se radi o nevladinoj organizaciji koja je demokratska i osniva se na članstvu. Je li Ku Klux Klan dio civilnoga društva? Potrebno je razlikovati organizacije koje su jednostavno "nevladine" i čitav niz institucija koje su osnovali građani kako bi promicali opće dobro.

Jedan od načina definiranja organizacija civilnoga društva jest da za te organizacije Opća deklaracija o ljudskim pravima treba predstavljati barem osnovni okvir definicije. Izazov je, dakle, prepoznati ulogu koju civilno društvo ima u razvitku, te pojasniti, bez isključivosti, koje organizacije same sebe isključuju iz obitelji civilnoga društva time što zagovaraju vjersku nesnošljivost, rasizam ili seksizam.

Drugo je pitanje vezano uz definiciju, do koje mjere javne institucije i poslovni subjekti pripadaju civilnome društvu. O tome možemo raspravljati, ali kao građanin, Bill Gates

civilno2.jpg – Civilni sektor u velikoj mjeri inicira mnoge ekološke akcije, koje lokalne i državne vlasti, nažalost, prečesto previde.

na primjer, ima jednako pravo sudjelovati u društvu kao i vodeći ljudi i volonteri iz neprofitnog sektora.

Stoga, poslužimo se još jednom definicijom Svjetskog saveza za sudjelovanje građana koja civilno društvo definira kao stvaran prostor između obitelji, vlade i tržišta gdje se ljudi udružuju radi promicanja zajedničkih interesa. Promatrajmo ga kao područje u kojem vladaju pozitivne akcije i vrijednosti, odnosno kao organizacije i inicijative koje imaju pozitivan pristup društvenim problemima i koje doprinose općem dobru.

Pod pojmom organizacije civilnog društva u Hrvatskoj podrazumijevamo udruge, zaklade i fundacije, privatne ustanove, neke zadruge, neformalne građanske inicijative i sindikate.

U Hrvatskoj je registrirano preko 27.000 udruga, preko sto zaklada te oko tristotinjak privatnih ustanova koje imaju status organizacija civilnog društva. Neka ne začude ovi podaci jer je samo u Međimurskoj županiji registrirano već preko osam stotina organizacija civilnog društva!

Uloga organizacija civilnog društva prema navedenim smjernicama može se svesti na općekorisnost i popunjavanje "rupa" (preuzimanje obavljanja onih djelatnosti koje bi morala obavljati središnja ili lokalna vlast, odnosno djelatnostima koje obavljaju središnja ili lokalna vlast davati dodatni, bogatiji sadržaj); ulogu partnera (sama vlada, sami poslovni subjekti ili same organizacije civilnoga društva nisu sposobne nositi se sa svim izazovima s kojima se suočava zajednica i čovječanstvo); rušenje prepreka (kako pronaći, kad je to odgovarajuće, neke zajedničke točke u odnosu na koje možemo stvarno pogledati kako se nositi s nekima od izazova i srušiti te prepreke); obnašanje vlasti (više ne možemo prihvatiti da je djelatnost vladanja i djelatnost obnašanja vlasti isključivo djelatnost vlada, moramo shvatiti da zadatak upravljanja okolišnim, društvenim, kulturnim i materijalnim resursima mora biti djelatnost koju dijele vlade i njihovi građani); društvena uključenost (dati pravo glasa onim ljudima koji su u većini slučajeva lišeni mogućnosti da ih se čuje u društvu ili da utječu na javne odluke).

Korišteni tekstovi iz časopisa Civilnodruštvo.hr u izdanju Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva.

Odabrao i prilagodio: Igor Lesar

Vijeća mladih Hrvatske
Mladi odlučuju o pitanjima lokalne zajednice

U svijetu, poglavito u Europskoj uniji, već odavno postoje Vijeća mladih pri jedinicama lokalne ili regionalne samouprave mnogih država. Mladima se daje prilika da samoinicijativno osnivaju javne i političke subjekte preko kojih sudjeluju u kreiranju društvene, kulturne, socijalne, ekonomske i druge slike svojih gradova i regija.
U Hrvatskoj se tek nedavno započelo s praksom uključivanja mladih u državne mehanizme odlučivanja. Međimurska županija je prva županija u Hrvatskoj koja je osnovala Vijeće mladih. Uskoro su i ostale županije, slijedivši naš primjer, krenule u realizaciju svojih Vijeća mladih.
Mreža mladih Hrvatske – MMH, u partnerstvu s Kulturnim centrom mladih Kutine, Akcijom za civilnu transparentnost i Klubom mladih Osijek, u siječnju 2006. godine pokrenula je projekt "Osnivanje županijskih vijeća mladih" u Sisačko-moslavačkoj, Međimurskoj i Osječko-baranjskoj županiji.
"Zadaća i misija projekta bila je stvoriti županijska vijeća mladih kao subjekte s legitimitetom da predstavljaju mlade pred županijskim vlastima i drugim dionicima te time daju mogućnost civilnim udrugama da bolje utječu na procese donošenja odluka i politika koje se prvenstveno tiču mladih", objašnjava Jasmina Kartalović, potpredsjednica Vijeća mladih Međimurske županije. Županijska vijeća mladih postaju javni subjekt, a kao takva povećavaju javni utjecaj i javnost djelovanja svih organizacija mladih (udruge, akcije, inicijative). S obzirom na to da su vijeća mladih na lokalnoj i županijskoj razini autonomni, nezavisni subjekti koji okupljaju sve vrste organizacija mladih na određenom području, inicijativa za osnivanje kao i biranje vodstva trebaju doći «odozdo», tj. od samih mladih.

Mlade Međimurke i Međimurci

Tako je 27. travnja 2006. u Čakovcu osnovano Vijeće mladih Međimurske županije, autonomno i reprezentativno tijelo mladih koje zagovara i promiče interese mladih te razvija lokalnu politiku za mlade na načelima participativnosti i poštivanja potreba i prava mladih. Članice Vijeća mladih Međimurske županije svjesne zajedničkih potreba suradnje i unapređenja međusobne komunikacije, neovisno o svome programskome određenju, organizacijskome ustrojstvu i uz puno poštivanje političke i svjetonazorske opredijeljenosti ili druge pripadnosti, udružile su se radi ostvarivanja zajedničkih interesa na oblikovanju i provedbi zajedničke lokalne politike za mlade, poboljšanja kvalitete i uvjeta života mladih i jačanja njihove samosvijesti za aktivno i odgovorno sudjelovanje u lokalnoj zajednici.
U međimursko Vijeće mladih uključeno je 11 organizacija mladih naoko vrlo različitih interesa i svjetonazora: Akcija za civilnu transparentnost (ACT), Centar za mlade (CeZaM), Umijeće življenja (Art of

living), udruga Osmijeh, udruga studenata Grada Preloga, udruga Zora, udruga Romi za Rome, Društvo mladih Križovec, Forum mladih SDP-a, Mladež HDZ-a te Interesni odbor mladih HNS-a.

Mlade Europljanke i Europljani

Prema europskoj praksi i preporuci Vijeća Europe postoje dva oblika sudjelovanja mladih u životu općina, gradova i županija i u procesu donošenja odluka u lokalnoj sredini – konzultativni i reprezentativni oblik. Ta dva oblika sudjelovanja mladih se ne isključuju, dapače - nadopunjuju se.

"S jedne strane tu su savjeti mladih ili savjetodavni odbori mladih (youth advisory boards), a s druge strane postoje vijeća mladih (youth councils) koji predstavljaju umrežene organizacije mladih", kaže Emina Bužinkić, predsjednica Mreže Mladih Hrvatske.

Konzultativni oblik sudjelovanja čini savjetodavno tijelo koje ustrojava lokalna vlast da bi se konzultirala oko politike prema mladima sa samim korisnicima, tj. mladima. Dok reprezentativni oblik sudjelovanja čini predstavničko tijelo mladih koje predstavlja mlade u lokalnoj zajednici prema svim dionicima, posebice lokalnim vlastima i koje je nezavisno od istih. Na taj način lokalna vlast dobiva jednog sugovornika u ime svih mladih.

"Vijeća mladih su važna jer su ona predstavnička tijela mladih, a svoj legitimitet nalaze u pristanku i sudjelovanju organizacija mladih koje žive na određenom prostoru. Prema tome ona su svojstvo zagovaranja potreba i standarda razvoja života mladih", naglašava Emina Bužinkić.

Raznoliki program

"Vijeće mladih u Međimurju trenutno provodi istraživanje potreba mladih. Kao istraživačku tehniku uzeli smo anketu s reprezentativnim uzorkom, koju provode volonteri iz Vijeća po cijelom Međimurju. Nakon istraživanja, a u skladu s rezultatima ankete, kreće se u kampanju za kreiranje županijskog Programa djelovanja za mlade", objašnjava Jelena Vugrinec, predsjednica Vijeća. "Imat ćemo štandove u Prelogu, Murskom Središću i Čakovcu, a svaka članica Vijeća svojim će angažmanom doprinijeti provođenju promotivnog programa. Koncerti, predstave, performansi, tribine, slušaone, bit će tu raznolikog programa."

Trenutno u Hrvatskoj postoji 6 Županijskih Vijeća mladih, a tijekom ove godine planira se osnivanje još 6 novih Vijeća. Posluživši se starom poslovicom da na mladima svijet ostaje, možemo ustvrditi da će zahvaljujući Vijećima mladih i novim političkim praksama uključivanja mladih u društvo, svijet ne samo ostati na mladima, već on polako postaje mjesto na kojem se i mlade pita za mišljenje.

(igor baksa)

F A T A M O R G A N A

Završili ste obrazovanje, stekli zvanje i smatrate da je došao kraj vašim mukama i mukama vaših roditelja, te da počinju bolja vremena kada ćete moći uživati u plodovima samo svoga rada. Jer, sad više nećete za svaku kunu moljakati roditelje koji ionako jedva iz mjeseca u mjesec doslovno preživljavaju. Za takvo razmišljanje jamac vam je teško stečena diploma i znanje koje ste stekli dugogodišnjim školovanjem.

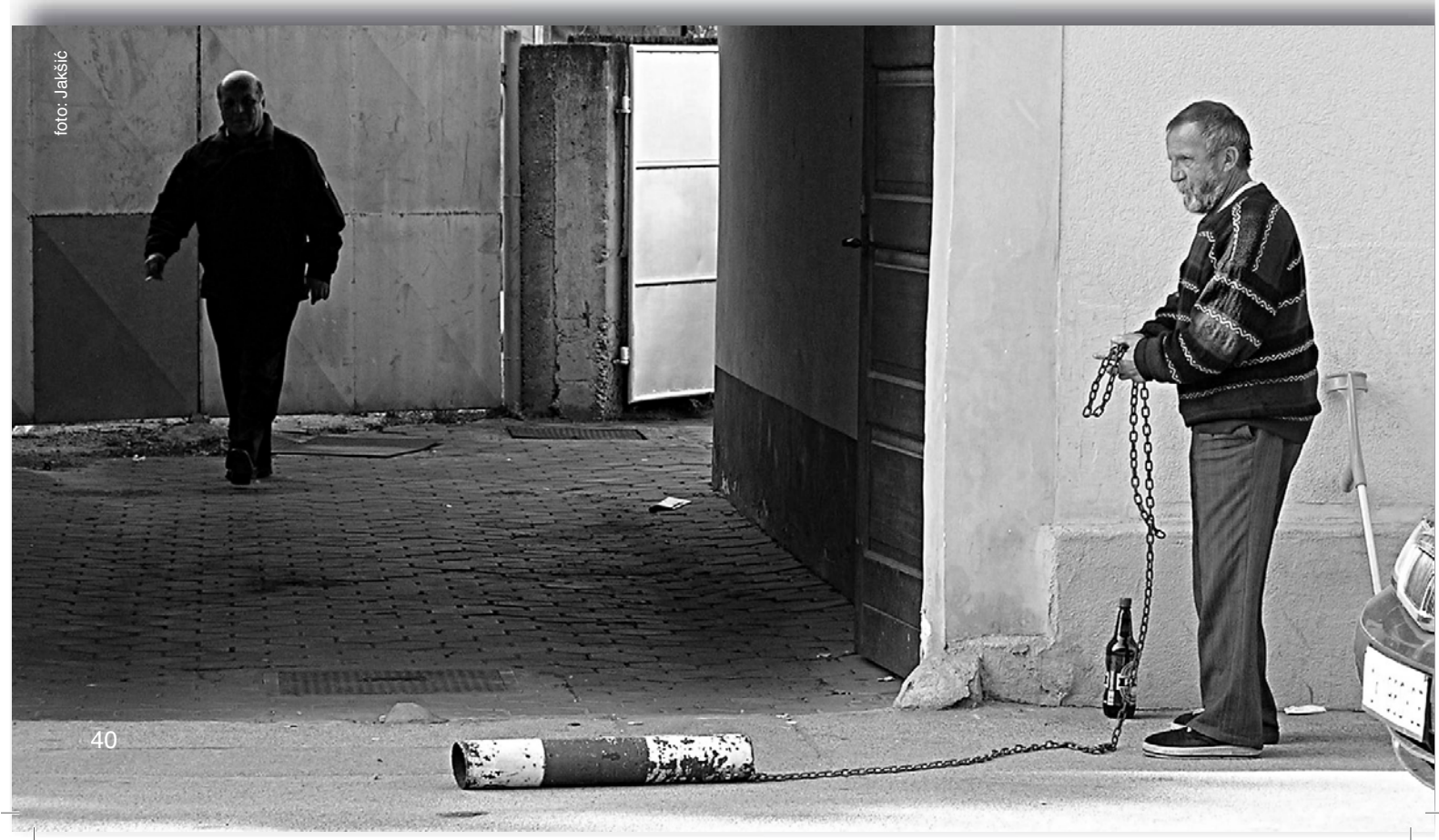

foto: Jakšić

HALO, IMA LI POSLA ZA MENE?

Ali u životu najčešće nije onako kako mi zamišljamo i kako bismo to htjeli. Zapravo, u današnje vrijeme uvijek za nas netko drugi odlučuje, barem se takav dojam stječe. I zbog toga vrlo brzo shvatimo da je ipak najljepše đačko doba.

Naime, kad počinjete tražiti posao, shvatite da je stvarnost vrlo gruba i da vam stečena diploma i nije baš nekakav jamac boljem životu. U državnoj ili lokalnoj upravi nema posla za vas, u državnim i javnim poduzećima - gdje su plaće koliko toliko redovite i dosta dobre - također nema posla za vas. A privatni poslodavci nisu zainteresirani za vaše diplome jer veliku većinu njih interesiraju radnici koji su voljni prihvatiti njihova uvriježena pravila, a ta su - da ne pitate za ugovor o radu, plaću, radno vrijeme, radno mjesto, prekovremeni rad, godišnji odmor, uvjete rada, zaštitu na radu i drugo. Najvažnije, pak, je pravilo da bez pogovora i u što kraćem vremenu kvalitetno završite sve povjerene vam poslove. Ako nakon nekog vremena ipak smognete snagu i pitate poslodavca kada ćete zaključiti kakav ugovor o radu, tada shvatite da to pitanje i nije baš bilo najbolje jer ste poslodavca samo oneraspoložili, a on uvijek ima tako puno važnog i neodgodivog posla. No, ipak vam daje obećanje da će se i to riješiti koji dan. Nakon toga pitate svoje starije kolege imaju li oni potpisane ugovore o radu, a oni vam tada objasne da morate najprije odraditi oko tri mjeseca, pa će onda poslodavac ocijeniti jeste li zadovoljili na poslu. Ako jeste, tada će poslodavac, gotovo u pravilu, s vama zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme i to najčešće od mjesec dana do tri mjeseca. Sadržaj takvih ugovora bolje je i ne komentirati. Uglavnom se radi samo o nekim minimalnim pravima radnika. I pored toga, vi se i dalje nadate da ćete svojim radom dokazati poslodavcu da imate znanja i volje za obavljanje svih vam povjerenih poslova i da će ipak s vremenom biti bolje. Pa i ljudski je nadati se.

ODLUČITE O SEBI!

Ali, treba li to tako biti? Svakako ne. Bez obzira što takvih poslodavaca ima mnogo, ima dosta i onih koji znaju cijeniti rad i koji ne gledaju radnika samo kao trošak. Zbog toga, nemojte trpjeti, već pokušavajte sami o sebi odlučivati. Ostavite takvog poslodavca i potražite drugog, po mogućnosti da radite u svojoj struci. Sad imate već nekakvog iskustva pa ćete i lakše naći posao negdje drugdje. Samo nemojte dugo čekati. Cijenite sebe i pokušajte svoj rad prodati što je moguće skuplje jer svi smo mi na tržištu. A na tržištu mladi ipak imaju nešto veću cijenu, a samim time i veću odgovornost za funkcioniranje tržišta rada. Ako se sami ne izborimo za svoja prava, sigurno to neće učiniti drugi umjesto nas.

(Josip Vidović / opunomoćenik hrvatskog sindikata NRPN)

Čakovečka pučka kuhinja

Jedan od modela pomoći socijalno ugroženima

Sve više Međimuraca živi na rubu siromaštva, bez mogućnosti zadovoljenja i onih najosnovnijih potreba. Glavni uzrok tomu su nezaposlenost i niske mirovine.

Nacionalni program: "S posla u grob"

Međimurci su nadaleko poznati po svojoj marljivosti. No statistički podaci istovremeno stavljaju Međimursku županiju na zadnje mjesto po prosjeku plaće. Usporedbe radi, kada se neto plaće promatraju prema županijama, sve županije, izuzev grada Zagreba, imale su neto plaće u prosincu 2006. godine niže od republičkog prosjeka, dakle niže od 4.698 kuna. Grad Zagreb s isplaćenom prosječnom neto plaćom od 5.440 kuna imao je veću prosječnu neto plaću od republičkog prosjeka za 15,8%. Dok je najniža prosječna neto plaća isplaćena u Međimurskoj županiji u iznosu od 3.412 kuna i za 27,4% niža od republičkog prosjeka! Dodajmo još i tomu da je svega polovica radno sposobnog stanovništva u Međimurju zaposlena.

Siromašnima pomažu nevladine udruge

Kada je riječ o nevladinu sektoru, neke se udruge bave isključivo pružanjem pomoći najugroženijima, koji imaju niske mirovine, žive od socijalne skrbi ili nemaju nikakvih primanja. Kao specifičan primjer treba navesti udrugu "Hrvatska žena" koja je ujedno i inicijator skretanja pozornosti javnosti na potrebu pučke kuhinje, još prije osam godina.

Samobor, Bjelovar, Knin, Županja, Vinkovci – samo su neki od gradova koji imaju pučku kuhinju i manji broj stanovnika od Čakovca. Bez sumnje, ovaj problem nije centraliziran na područje grada u kojemu je život skuplji, već na cijelu županiju, u kojoj se događa odljev mladih i ostavlja starije stanovništvo prepušteno sebi samima.

Pučka se kuhinja dobiva prema socijalnom uvjetu

Mjerenja socijalnih uvjeta polaze od stvarnih mogućnosti građana u ostvarivanju socijalne sigurnosti te osiguranja dodatnih izvora solidarnosti i oblike socijalnih potpora u lokalnoj zajednici za osobe i skupine kojima je ugroženo temeljno uzdržavanje ili narušeno zdravlje, a mogućnost osobnog razvoja i zadovoljavanja psihosocijalnih potreba ograničeno. Osim socijalno-imovinskih i najugroženijih građana, čiji prihodi ne mogu osigurati svakodnevno preživljavanje, ideja pučke kuhinje je usmjerena i na širi sloj građana, koji je već na granici socijalne izdržljivosti i zdravstvene ugroženosti. Unutar tog sloja građana veliki je broj umirovljenika, na duže vrijeme nezaposlenih mladih osoba, onih koji ne mogu sami riješiti stambeno pitanje, osoba s invaliditetom, određene kategorije kronično oboljelih osoba, stradalnike Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

Predsjednica udruge "Hrvatska žena" kao razlog neostvarenja ovog projekta navodi opravdanje lokalnih vlasti da se projekt ne isplati, ali i njihov vlastiti nedostatak u komunikaciji sa siromašnim slojem stanovništva.

Najčešći je dojam kako je pučka kuhinja sramota za grad. Ali sramota za grad je nebriga za socijalno ugrožene.

(tekst: Petar Jović, foto: Mario Jakšić, Martina Gyöfi)

foto: Jakšić

LUPI PETAMA

Napokon smo slobodni! Napokon možemo odahnuti! Sad možemo u Našim dućanima kupovati Našim kunama za nas i naše. Naši penzioneri imaju Naših 1200 kuna svakog Našeg mjeseca. Mi imamo i Naše mjesece. Oni slobodno mogu plaćati Naše račune i za preostali novac mogu kupiti Naš kruh i u Našem gradu hraniti Naše golubove. Naši će studenti imati Naše diplome i kad za par godina dobiju posao, imat će svakog Našeg mjeseca 4000 Naših kuna. Naš će stanodavac tako moći od nas svakog Našeg mjeseca dobiti 1500 Naših kuna. Uskoro ćemo moći i glasovati za Naše ljude. Naši će ljudi opet nama nuditi nova radna mjesta, povišice i ostalo. Mi ćemo birati Naše. Oni misle na nas, a i - ko će na koga ako neće svoj na svoga!

Mi malo jedemo, ali puno radimo. Mi jesmo siromašni, ali smo bogati duhom. Mi i izgledamo kao duhovi.

Blagostanje je najvažnije, od sreće svi sviraju na Našim ulicama. Mnogo je svirača. U dokolici sakupljamo boce. Za deset boca ubodemo 5 Naših kuna.

Mi sad imamo Naše more, Naša kazališta, Naše škole, Naše pjesme, Našu malu kliniku... Ne možemo na more, ali ga imamo. Ne možemo u Naše restorane, ali oni jesu tu.

Imamo Naše dugove, dobro je - Naši su. Sve je Naše dobro. Lijepa je Naša.

Razmazili smo se od udobnosti, zato pijemo antidepresive. Sve je u redu. Napokon smo slobodni. Napokon možemo odahnuti.

(Sizif)

"U kakvom se to čudnom društvu krećeš?"
"U civilnom, mama!"

U subotu, 17. ožujka, ekipa volontera i volonterki ACT-a iznijela je iz svoje knjižnice sve knjige i časopise vezane uz tematiku civilnog društva na glavni čakovečki trg i ponudila ih javnosti. U toj akciji imali smo značajnu moralnu i materijalnu podršku štanda, polica, stolica (bili su predviđeni i pokrivači / gunjevi, deke, kako vam volja, no sunce nam je brutalno ugasilo želju da ih nabavimo), kuhala za čaj i svoje dobre volje. Stanovite poteškoće "tehničke i subjektivne naravi" od samog su nam početka malo podigle razinu adrenalina te nas tako uvele u osnovna znanja o svakodnevnom poslovnom ritmu ljudi koji su vezani uz bilo koju vrstu poduzetništva ili javnog djelovanja: štand (poprilične mase) dočekao nas je stotinjak metara od mjesta na koje smo naručili dostavu (junačke desnice i snažne ljevice učas su riješile taj problem), police koje su netom stigle iz Zagreba bile bi puno funkcionalnije za restoransku uslugu nego za knjige, u kuhalu za čaj bilo je nešto kamenca koji nam se uspio "nekažnjeno provući" prilikom prošlodnevnog čišćenja, fotoaparat je otkazao poslušnost unatoč prekrasnim novim baterijama koje smo ugurali u nj, vjetar se počeo miješati u naše unutarnje poslove pokušavši samoinicijativno dijeliti letke ljudima (zapravo, zašto se uopće ti komadići papira i zovu leci, ako ne da bi letjeli? - samo saznanje da imamo nešto protiv njihove izvorne, iskonske uloge, čini me frustriranim i nameće mi dodatna pitanja čemu smo sve, osim lecima, potpuno izokrenuli smisao postojanja i prvobitnu zadaću?), a ljudi... ljudi... civili... baš se i nisu ispretrgali od želje da nam se pridruže u plemenitoj namjeri predstavljanja civilne (građanske, ako hoćete) inicijative u Međimurju.

BESPLATNA KULTURA

Pokušate li "prodavati" kulturu, znate već (bar otprilike) kako to ide: prvo ćemo izdvojiti za kavu i cigarete, zatim za kruh i mlijeko, poslije toga za popunjavanje praznina u ormaru (sve to pod uvjetom da već imamo automobil, stan i slične trivijalnosti) i, tek na kraju, ostane li štogod (a obično ne ostane), za kakvu knjigu, CD, kazališnu predstavu ili film. Pokušate li pak kulturu "ponuditi besplatno", očekivali biste da ćemo pohrliti prema vama, otvoriti se, biti znatiželjni, zainteresirani, animirani, inspirirani... jednom riječju, nabrijani, kak bi reklo moje društvo s Polukruga u čakovečkom parku. No, nije to tako jednostavno! - fizičku i psihološku barijeru između štanda, polica i volontera s jedne strane i potencijalnih posjetitelja s druge strane nije uvijek i u svakoj situaciji lako prevladati samo inicijativama poput "Dobar dan, predstavljamo ACT – Autonomni centar, organizaciju civilnog društva, ovo je Otvorena knjižnica, pogledajte što imamo u našoj knjižnici od izdanja vezanih za problematiku civilnog društva, upoznajte se s nama, možete se i učlaniti u ACT, izvolite letak, što, zar nećete sjesti k nama, nudimo vam i čaj... hmmm, dobro, hvala, doviđenja, mi ćemo biti ovdje i sljedeće dvije subote, posjetite nas budete li imali vremena..."; katkad je potrebno i skočiti sa stolice, uzeti u ruku desetak letaka i brošurica, "prozujiti" po Trgu i naprosto ih podijeliti ljudima, prozboriti s njima koju rečenicu, pokazati im mjesto na kojem smo stacionirani, pozvati ih na druženje, animirati ih (da, to je ta magična riječ, animirati!), pobuditi u njima želju za nečim novim (ili za osvježivanjem nečeg starog) u njihovim životima. Naš dobri duh, sveprisutni Damir Oršuš (zvan Joe Ciganović) svoj je prirodni osjećaj za inicijativu u nekoliko navrata iskoristio posve dosljedno i pokazao nam obrazac po kojem bismo trebali djelovati u drugoj i zadnjoj trećini ove akcije: aktivnost, poduzimljivost, prirodnost. Time bismo mogli koliko-toliko amortizirati i mali minus vezan uz lokaciju – prostor između knjižnice Nikola Zrinski i spomenika dotičnom povijesnom junaku svoje će "draži i atribute" uvijek uvjerljivije istaknuti na koncertima sastava raznih (a posebno populističkih) glazbenih provenijencija

ili političkih stranaka nego na predstavljanju organizacije civilnog društva.

OČEKIVANJA

Jesu li očekivanja uvijek u skladu s realnošću ili ih pojedinci vole prenaglašavati kako bi potaknuli ljude na maksimalnu angažiranost i tako doveli do upravo onakvih rezultata (malo skromnijih od proklamiranih očekivanja) kakve su, povremeno budeći realnost zapretenu negdje duboko u intimi, zapravo predvidjeli? Trideset novih članova ACT-a, deset novih volontera, širenje i obogaćivanje suradnje s drugim udrugama i organizacijama civilnog društva... To je plan koji ćemo, povećanim angažmanom i aktivnim sudjelovanjem u "špici" subotnje pješačke prometne gužve na Trgu Republike, valorizirati nakon trećeg "izdanja" Otvorene knjižnice, početkom travnja. Budu li nam vjetar i sunce skloni, valorizacija bi mogla biti predstavljena i kao realizacija, a naše majke će, na upit "U kakvom se to čudnom društvu krećeš?" dobivati odgovor "U civilnom, mama." Ne bez ponosa.

(Damir Jaklin)

Suradnja civilnog sektora
IZAZOVI ZA ORGANIZACIJE CIVILNOGA DRUŠTVA
Suradnja s ostalim sektorima

Ekonomija novoga društvenog doba najvećim dijelom zanovana je na informatičkoj tehnologiji, konstantnom pružanju novih usluga, razmjeni informacija i stvaranju odnosa suradnje, odnosno partnerstva. Suradnja između različitih sektora postaje način rješavanja očiglednog i sve dubljeg sukoba interesa i uloge javne uprave, interesa poslovnog sektora te organizacija civilnoga društva koje se po prirodi svog postojanja zauzimaju za opće prihvaćene vrijednosti građanskog društva.

Ključni preduvjet održivog razvoja

Stoga je na lokalnoj razini međusektorska suradnja preduvjet razvoja, jer samo korištenjem raspoloživih resursa moguće je smanjiti zaostajanje za razvijenim zajednicama i pronaći vlastiti put razvoja temeljen na zajedničkim vrijednostima. Ne smijemo zanemariti i činjenicu da se prema standardima Europske unije partnerska suradnja postavlja kao jedan od ključnih preduvjeta održivog razvoja. Nažalost, u Hrvatskoj se na takvu suradnju još uvijek gleda kao na neki novi model te se ona ne razumije i ne primjenjuje na adekvatan način. Kako bismo razbili predrasude oko ove vrste suradnje, navest ćemo neke pozitivne razloge zašto surađivati.

Razlozi za suradnju

Prvi razlog je korištenje zajedničkih resursa – ljudski resursi, informacije, ugled, prostor, oprema, vrijeme, novac. Podjela resursa pokreće procese i štedi vrijeme i novac. Drugi razlog je mogućnost da zajedničkm projektima svi su-dionici dijele odgovornosti, a samim time i rizike poslovanja. Nadalje, udruženim naporima moguće je obuhvatiti šire područje djelovanja, rješavati veće i složenije probleme dok je širim i većim obuhvatom moguće ostvariti dugoročne učinke.

Vladin Ured za udruge još početkom ovog stoljeća kreirao je “Program suradnje” u kome se definiraju smjernice i preduvjeti za kvalitetnu suradnju nevladinog, neprofitnog sektora i Vlade, ali i jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Nažalost, u Međimurskoj županiji takva vrsta programa ne postoji. Razlozi nepostojanja našoj lokalnoj zajednici prilagođenog programa vjerojatno leže u nerazumijevanju strukture i mogućnosti organizacija civilnog društva, ali vrlo vjerojatno i u nezainteresiranosti odgovornih tijela i osoba na vlasti. No, izrecimo i to da su za tu i takvu nezainteresiranost osoba na vlasti velikim dijelom odgovorne i same organizacije civilnog društva.(li)

Informatičke radionice udruge ACT dobar su primjer međusektorske suradnje. Zavod za zapošljavanje i Servis i prodaja informatičke opreme sudjelovali su u uspješnom provođenju projekta besplatnih informatičkih radionica.

foto: Jakšić

Disleksija

Generator poezije

Bacimo li jedan poprilično kritičan pogled na kompletnu umjetničku scenu, to ogromno postrojenje sačinjeno od sitnih kotačića što čine njegovu određenu funkciju, lako ćemo uvidjeti rezonancu koja je umjetnost učinila dostupnijom, većom i samim tim slabijom i jeftinijom nego je to bila nekad. Naravno, svaki od tih kotačića ima nepobitno pravo sudjelovati u pokretanju stroja, uključiti se u igru i odigrati svoju partiju kako najbolje zna i može. Pa ipak, budemo li realni i objektivni barem na trenutak, zauvijek će biti jasno da umjetnost koja ima svoje određene karakteristike koje je imala na početku i kojima će se ponovno vratiti jednom kada se krug zatvori, kada prođe jedan ciklus postojanja, bez obzira na alat, na način, uvijek opstaju oni najuporniji i najiskreniji.

Jaka Železnikar je autor koji bi se mogao svrstati na poljima između poezije, proze i multimedijalnih umjetnosti. U svojim radovima dodiruje razna osobna i društvena pitanja kroz sadržaj, formu i kontekst. Konstanta njegovog rada je istraživanje raznih neformalnih načina izražavanja kroz informatičke i komunikacijske tehnologije. U kratkom razgovoru pokušali smo dokučiti odrednice njegovog stvaralaštva kao i njegov pogled na rastuću ekspanziju multimedijalnog stvaralaštva u našim životima.

Što je po Vašem mišljenju najvažnije za istaknuti o Vašem stvaralaštvu?
Kao urednik web stranice „Mladina online“ i kao pjesnik moram te dvije stvari držati odvojeno u svom životu. Uredništvo smatram kao jednu nužnost. Kao umjetnika, mene zanima srž teksta u tom linearnom tipu, i način na koji ga se može oblikovati kroz niz programa, kombinirati ga kroz prijevode na strane jezike, arhaična pisma, spajanje više tekstova u jedan i sl. Dakle, linearan pristup literarnom tekstu je najkraće objašnjenje koje mogu dati.

Vaša preokupacija varira na poljima poezije, proze, web tehnologije spojeno kroz razne komunikacijske kanale. Što Vas je privuklo takvom multimedijalnom pristupu?
Tu se radi o razdoblju od prije deset godina, kada sam dobio tu tehnologiju u ruke. Činio mi se vrlo interesantnim i perspektivnim medijem. Kao bivšeg programera zanimala me ta nevidljiva granica kompjutora kao medija. Pokušaj alkemije na razini poezije.

Budući da mnogo ljudi još ne mogu povezati određeni asketizam i spiritualnost, koja dolazi uz pjesništvo, s materijalističkim konotacijama novih medijskih kultura, kakva poveznica postoji između klasičnog imidža pjesnika okruženog prirodom i vlastitim mislima s „modernim“ pjesnikom s laptopom u krilu?
To je problem mnogih mojih kolega, klasičnih pjesnika, koji tvrde da ono što je napravio kompjutor nije umjetnost. Moja reakcija je uvijek ista, kompjutor nikad ništa samostalno ne radi, njegov prauzrok je čovjek. Dakle, sve sam radim, to je moj rad. Kompjutor je samo alat, poput kista kojeg koristi slikar. To se može pratiti direktno kroz povijest. Nekad su pisma ručno prepisivali, zatim je došao tisak, koji je opet promijenio tu ekonomsko-umjetničku percepciju, daljnji slijed događaja je kompjutor. To nužno, opet, ne znači da će klasična publicistika izumrijeti, samo će se proširiti paleta izbora za potrošača. Sasvim sigurno predviđam da će za kojih desetak godina mladima koji su rođeni danas laptop biti jedna prirodna ekstenzija njihovog svakodnevnog djelovanja u bilo kojem aspektu.

Smatrate li da je danas previše umjetnika eksponirano preko weba ili ima dovoljno prostora i konzumenata za sve?

Web smatram isključivo kao jednu od mogućnosti koju umjetnik može izabrati. Mislim da se previše ljudi danas brine o mediju, umjesto o sadržaju kao takvom. Uostalom, danas je to najsigurniji korak, s obzirom na programe i razne web alate koji pružaju visoke produkcijske mogućnosti.

Popularnost blogova je primjer jedne medijske prenapučenosti, kako u umjetničkom tako i u komercijalnom smislu. Smatrate li taj fenomen demokratizacijom društva ili njegovu opasnost?
Po meni su oboje. Dakle, u demokratskom pogledu svatko može napisati što želi. Omogućeno mu je to na jedan jednostavan i besplatan način. Slaba strana je da se time zaobilazi jedan nedefiniran etički kod koji postoji npr. u jednom uredništvu, koji se sastoji od više ljudi na kojem se primarno odlučuje na jedan demokratski način a tek onda dolazi objavljivanje i distribucija. Dodamo li tomu još i nedostatak lekture, dolazi do jednog niskog nivoa sadržaja. Etablirani mediji poput televizije i tiska podložni su zakonskim odredbama koje na blogu nisu prisutne. Radi bilo kakvog poticanja netolerancije ili nasilja na javnim mjestima, u što zapravo spadaju i blogovi kao javni izbor informacija, ide se u zatvor. Ako se takvo što dogodi na blogu, reakcija vlasti je rijetka i neznatna.

Predstavljali ste vaša djela diljem Europe. Kako biste usporedili aktivnost mladih i njihov interes na polju multimedijskih kultura s državama u integraciji?
Naravno da postoje razlike. Čim su veće sredine, tim više te kritične mase obasipane informacijama sa svih strana moraju ažurirati i vlastitu upućenost u događaje vezane uz tehnologiju, umjetnost itd. Ujedno mislim da je njima lakše budući da u većim sredinama i djeluju najpoznatiji autori, pa su mogućnosti za suradnju i učenje tim veće. U manjim sredinama najdostupniji alat za prikupljanje informacije je najčešće Google ili neka druga tražilica, što, naravno, nije dovoljno.

Koje pitanje biste voljeli da Vas netko pita, ili koju biste poruku poručili?
Meni osobno je, naravno, najvažnije da ljudi znaju za moj rad i rad ostalih autora koji se time bave. Da literarni radovi na Internetu ne zamjenjuju klasične medije, već ih nadograđuju. Da koriste taj alat u plemenite svrhe. Neovisno radi li se o programiranju, umjetnosti ili nečem trećem, već da postoji ta intenzivna interakcija između umjetnika i konzumenta s ciljem učenja i razvoja.
(petar jović)

NJIHOVA LUDA VELIČANSTVA

Ljudska se povijest sastoji od niza ratova, preotimanja teritorija, intriga, ubojstava, incestuoznih brakova... a glavnu ulogu u takvim događajima odigrali su vladari, od kojih neki, blago rečeno, zaista nisu bili normalni.

DIJAGNOZA LUDOSTI

Povjesničar Vivian Green napisao je knjigu o duševnom zdravlju kraljeva i političara, pokušavajući dati točnu dijagnozu duševnih poremećaja koji su mučili pojedine vladare, kao i (pro)ocjenu koliko je duševno zdravlje određene plavokrvne okrunjene glave ili političara utjecalo na razvoj povijesnih događaja.

Znano je da su somatske bolesti poput kuge ili epidemije sifilisa znatno promijenile sliku svijeta . "Ako tjelesna bolest može tako drastično i katastrofalno utjecati na svjetsku povijest, što je s duševnim bolestima?", zapitao se dr. Green u svojoj knjizi. [1]

"Ceausescu je luđak. Njegova supruga, žedna vlasti, također je luda, a sin im je idiot, i to troje smije nekažnjeno mučiti 23 milijuna ljudi.", rekao je Ionesco za svog zemljaka. Ceausescu nije, nažalost, bio jedini luđak na vlasti...

Pregled ludih okrunjenih glava započinje rimskim carevima (poglavlje Rimske orgije). Zastupljeni su: Cezar (nazvan suprugom svakog muškarca i mužem svake žene), Oktavijan-August, Tiberije, Kaligula (kojeg je rimski povjesničar Svetonije nazvao čudovištem koje je stvorilo ludilo), Neron (otrov svijeta) te Komod, Karakala i Heliogabal.

Tiberije je bio nasilan i pohotan te perverzan, volio je orgije. Kaligula je, između ostaloga, "nosio dragulje na obući i rastapao biserje u octu koji je zatim ispijao." Kako zaključuje dr. Green: "Možda je (Kaligula) bio ludov, ali njegovo je ludilo bilo vješto i opasno. Nosio je i proživljavao ulogu boga". O Neronu kaže da je "gotovo sigurno imao poremećaj osobnosti koji ga je doveo do ruba ludila. Možda nije bio lud, ali ni posve

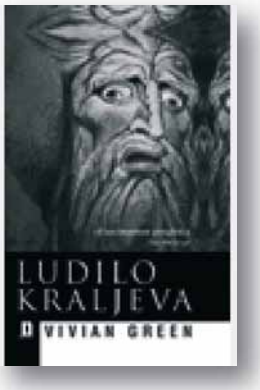

Vivian Green, Ludilo kraljeva (Naklada Ljevak, Zg, 2006.)

zdrav." A car Komod "...prepustio se životu koji je bio čudački do granice ludila". Heliogabal je bio "...duševno i seksualno smušen. Toliko je volio lijepu odjeću da se počeo odijevati kao žena... ...odlazio je u zloglasne javne kuće, odakle bi otjerao prostitutke i s m se prostituirao. Heliogabal svojim postupcima ispunjava uvjete za ono što bi današnji psiholog nazvao narcisoidnim poremećajem osobnosti." No, ima i drukčijih mišljenja. Tako je u domaćem dokumentarnom serijalu HTV-a Ludi rimski carevi rečeno da navedeni rimski carevi nisu bili ludi, čak ni nenormalni, nego samo malo ispred svog vremena i s previše naprednih ideja, pa su ih zato senatori i povjesničari, njihovi suvremenici ili dali ubiti ili su ih ocrnjivali u svojim kvazipovijesnim djelima. Pa sad si vi mislite...

U poglavlju Srednjovjekovna trilogija zastupljeni su Ivan Bez Zemlje, Eduard II., Rikard II. i Henrik IV., svi s dijagnozom poremećaja osobnosti. U narodu su nazvani vražjim nakotom. O Ivanu dr. Green piše: "Ivan je bio osvetoljubiv i okrutan kralj..., ali: "On izgleda sasvim dobro u usporedbi s ruskim carevima Ivanom Groznim i Petrom Velikim."

U poglavlju Veliki Harry predstavljen je Henrik VIII. Pridjev veliki odnosi se, dakako, na njegovu debljinu: "Bio je snažno građen i veliki žderonja, visok metar osamdeset, krupan. (...) Međutim, iza bahatosti i hvalisanja skriva se malo razmaženo dijete. (...) Postoji zapanjujuća moralna provalija između njegovih riječi i djela. Brojne ljude koji su ubijeni i zatočeni na Henrikov nalog sigurno nije toliko uništila razumska politika koliko

1 Vidi predgovor (uvod) Ludilu kraljeva. Svi citati su iz navedene knjige, osim ako nije drugačije naznačeno.

poremećene nijanse kraljeve osobnosti", piše dr. Green.
U sljedećem poglavlju, Švedska saga, predstavljen je kralj Erik. Dijagnoza: paranoidna šizofrenija.
Slijede ruski medvjedi: Ivan IV. Grozni i Petar Veliki. "Postoji velika sličnost između Ivana i njegova nasljednika cara Petra Velikog, koji je došao sto godina kasnije. (...) Bili su iznimno ili barem praznovjerno pobožni, ali istovremeno su neobično uživali u svetogrđu. Ipak, unatoč velikoj tjelesnoj snazi i nizu postignuća, Petar je u sebi imao mračnu stranu koja ga je dovodila do ruba ludila. Iskazivala se u napadima bijesa, u djelima strašne okrutnosti i u divljanju njegova raskalašena i pijana dvora. Petar je uživao u ruganju obredima Ruske pravoslavne crkve. Zasnovao je sinod 'Najpijanijih luda i lakrdijaša', kojem je kao paroh sastavio pravila: prva je zapovijed glasila: 'Napij se svaki dan i nikad ne liježi trijezan.' (...) Umjesto svete vode krstila se vodka. Mračne strane Petrova uma vjerojatno su bolje dolazile do izražaja u nasilju i okrutnosti kojima je podvrgavao svoje suparnike." (Znao je i 'vlastoručno' sjeći glave svojih neistomišljenika.) Kao pravog nasljednika Petra Velikog, dr. Green postavlja diktatora Staljina.
Nakon ruskih medvjeda dolazi Začarani kralj – Karlo II. kojeg je naslijedio Filip V.: "U njegovim su žilama metaforički tekli nakupljeni 'otrovni' geni i kromosomi loza Habsburga i Burbona. Zato ne čudi što je Filip V. povremeno imao napade manične depresije zbog kojih nije mogao uspješno (a ponekad uopće) vladati." O detaljima njihova vladanja čitajte u knjizi dr. Greena...
U Firentinskim vragolijama govori se o posljednjim vladarima loze Medici: "Gian Gastone je postao nemaran vladar, alkoholičar s perverznim ukusom. (...) Veliki je vojvoda (Gastone) 1730. uganuo nogu i povukao se u krevet, odakle nije izlazio sljedećih sedam godina. (...) Kako bi se prigušio neugodan vonj kreveta, cijela je soba bila ispunjena svježim ružama. Međutim, miris ruža, svježih ili ne, teško je mogao ugušiti smrad vojvodine spavaće sobe, jer je krevet često imao gamad, plahte su bile prljave, a soba je vonjala po duhanu, piću i izmetu. Veliki vojvoda nije ni mislio na svoju vanjštinu te nije rezao nokte na rukama i nogama. S podbratkom i trbušinom, i dalje je nosio veliku i prljavu periku kojom je jednom prilikom pred drugima brisao bljuvotinu s lica."
Slijedi Ludi Đuro (Đuro / George III.) koji je vladao čak šezdeset godina unatoč tome što nije bio duševno zdrav.
U Danskoj lakrdiji opisuju se ludorije kralja Kristijana VII.
U poglavlju Labuđi kralj radi se o Ludvigu II., kralju Bavarske koji je kraljevao od 1864. do 1886. Živio je u mašti: "Ludvigove fantazije našle su konkretan izraz u bajkovitim dvorcima koje je gradio na velik trošak bavarske riznice." Prvo je izgradio dvorac Neuschwanstein koji je izgledao kao golema kazališna kulisa. Zatim je sagradio Linderhof. "Linderhof je bio mala palača s pročeljem od bijelog kamena, u baroknom stilu, puna bajkovitih ukrasa, raskošna, šarena i očaravajuća, kao golema svadbena torta...(...) Najraskošniji (dvorac) bio je Herrenchiemsee... vrlo lijepa vodoravna zgrada, namjerno oblikovana po uzoru na Versailles." Dr. Green ocjenjuje Ludviga ovako: "Svi ti pothvati čine Ludviga samo još jednim od većih svjetskih čudaka, romantičarom koji je htio utjeloviti plodove svoje mašte... Međutim, iza kulisa su djelovale opasnije sile koje su polako rastakale njegovu osobnost. Kako su mu duševne sposobnosti slabile, bio je sve hirovitiji. (...) Ludvigova je osobnost možda po temperamentu bila sklona šizofreniji." Do danas nije razjašnjeno je li njegova smrt zapravo ubojstvo, samoubojstvo ili nesretan slučaj.

LUDI CAREVI I KRALJEVI – A SUVREMENI POLITIČARI?

Nakon pošandrcanih kraljeva, slijede – invalidni političari. Tako je npr. zdravlje Winstona Churchilla ocijenjeno ovako: "...a na prosudbe mu je povremeno štetno utjecao duševni i osjećajni ustroj. (...) Imao je visoki tlak te je lako prelazio iz jednog raspoloženja u drugo, iz oduševljenja u očaj... Kad je rat završio, bio je poput nasukana kita, i to ostarjela kita. (...) Iako je bio svjestan da mu sposobnosti opadaju, nije htio dati ostavku." Churchillovo su zdravstveno stanje (imao je nekoliko moždanih kapi) prikrivali od javnosti. Isto su činili i u slučaju američkog predsjednika Woodrowa Wilsona koji je, također, bio nesposoban obnašati svoju dužnost (udarila ga je kap), no ostao je na vlasti, a sve uz potporu svoje žene i svog osobnog liječnika! "Odluka da ostane bila je tragična i katastrofalna, kako osobno, tako i politički, jer je značila da je dvije godine, od listopada 1919. do ožujka 1921. američka vlada praktički bez kormilara. Čovjek koji je trebao upravljati zemljom, pod pretjeranom zaštitom supruge i liječnika, živio je relativno samotnjački, bez ikakve prave veze s vanjskim svijetom."

Ni Franklin Delano Roosevelt nije baš bio zdrav (dječja paraliza, slabo srce, povišeni krvni tlak...), ali "netočne objave o predsjednikovu zdravlju namjerno su obmanjivale javnost, kao što se već dogodilo s Woodrowom Wilsonom. (...) Jesu li Rooseveltovi rezultati i politika bili znakovi njegova lošeg zdravstvenog stanja? To je otvoreno pitanje. Iako Rooseveltov istaknuti položaj među političkim vođama nije u pitanju, sigurno je da je narušeno zdravlje naštetilo njegovu vladanju. (...) Zbog neke čudne psihičke crte, Roosevelt je na državne položaje postavljao ljude koji su bili sposobni i pametni političari, ali su uglavnom bili goreg zdravlja nego on. (...) Roosevelt je bez sumnje bio teško bolestan čovjek kad je prihvatio nominaciju za nevjerojatni četvrti mandat i bio izabran." (Ubrzo nakon toga je i umro, 1. travnja 1945.)

Ni Kennedy, do tada najmlađi američki predsjednik (postao je predsjednikom s 45 godina), nije bio baš dobra zdravlja, pa je i njega Green svrstao među invalidne političare. "Kennedy je stalno imao bolove zbog kojih je uzimao steroide, lokalne anestetike i stimulanse. Nosio je i umjetnu lijevu petu te longetu. Dakako, iz Kennedyjeva stožera su sve to prikrivali. Jedino nisu mogli prikriti njegovo ubojstvo u Dallasu 1963.

I susjedna Kanada je imala čudake na vlasti: "Zdravstveni problemi nisu mučili Mackenzieja Kinga, premijera, ali njegov dnevnik pokazuje da je King bio žrtva psihičke poremećenosti u obliku čudnih uvjerenja – bavio se spiritizmom, prizivanjem duhova, nekromancijom – koja je obuzela njegov privatni život."

Pri kraju pregleda invalidnih političara, Green je dotaknuo i problem "staraca na vlasti – Konrad Adenauer je 1963. bio kancelar Njemačke s osamdeset sedam godina. Španjolski diktator Franco umro je u službi 1975. u osamdeset trećoj godini. (...) Deng Xiaoping je s osamdeset devet godina 1993. i dalje vladao Kinom zajedno sa starim prijateljima." (Umro je 1998.) "Starost također može donijeti slabost koja izaziva duševnu nemoć, kao što smo vidjeli iz mnogih primjera", zaključuje Green.

I „šećer" na kraju – Luđaci u vojničkim čizmama, tako je Green nazvao Mussolinija, Hitlera i Staljina. Kad pročitate to poglavlje u knjizi, zapanjit ćete se koliko su trojica navedenih diktatora bila zapravo obični ljudi, sa svojim tegobama, psihičkim i tjelesnim, i koliko je neljudskoga bilo u njima...

Iako Green ne piše o tome, sjetimo se da se i kod nas prikrivalo pravo zdravstveno stanje najomiljenijeg

hrvatskog predsjednika. Tuđman nije izgledao dobro 1999. (nošenje perika), no njegovi pobočnici nas uvjeravahu da je Doktor u top formi, a ako izgleda iscrpljeno, to je zbog velikog mara glede države koju je stvorio, a njegova bolest bila je tabu tema. Čak i kad je bilo jasno da iz bolnice neće izaći živ, svekolikom pučanstvu su se servirala priopćenja da će veliki vođa svaki čas ozdraviti i nastaviti voditi državu – jer kako bismo bez njega? S obzirom na njegovu dob (77 godina), zadesila ga je ona neizlječiva bolest od četiri slova, koju bi neuka plavuša, ispunjavajući križaljku, upisala kao – smrt. Postavlja se pitanje koliko je funkcionalno imati predsjednika države na samrti. A da postoji život i poslije njegove smrti, vidjelo se nakon raspisanih predsjedničkih izbora... Doktorov sudrug sa suprotne strane u Domovinskom ratu, Milošević, svakako je interesantniji slučaj za psihijatrijski kauč, no vratimo se mi knjizi Ludilo kraljeva...

Green piše zanimljivo i informativno te nekad imate dojam kako čitate uzbudljiv roman a ne psihološko-povijesnu studiju.

Gotovo nevjerojatno zvuči podatak da je npr. Staljin pjevao u crkvenom zboru i išao na misu te neko vrijeme pohađao sjemenište. Za Hitlera, između ostaloga, stoji da je " ...u mnogo čemu ostao nezreo i čak djetinjast do kraja života. Bolje se slagao s djecom i životinjama nego s odraslima. Volio je dječje stvari, slatkiše i čokoladu, cirkus i kino, gdje je najviše volio 'Snjeguljicu i sedam patuljaka' i 'King Konga'. (...) U pubertetu je zaključio da je svijet žalosno i nesnosno mjesto. ...U Beču je nešto malo zarađivao od prodaje slika." Navedeno prije zvuči kao životopis Walta Disneya nego budućeg Führera.

Nažalost, nitko se nije našao da pohvali Adolfov slikarski talent. Da je postao priznati umjetnik, povijest bi izgledala drukčije... Ako ništa drugo, imali bismo jedan svjetski rat manje.

Ekscentrični slikar Salvador Dali zagovarao je pravo čovjeka na vlastito ludilo – a poznata je i njegova izjava: "Jedina razlika između mene i luđaka je ta što ja nisam lud." I dok u umjetnosti ludilo može biti kreativna snaga, opasnim ludama ne bismo smjeli dopustiti da vladaju.

No, nažalost, za dolazak na vlast nije potrebno proći poligraf i psihotest već samo treba obećavati (čitajte: lagati) i smješkati se...

(Antonije iz Panonije)

slika1.jpg – Autor knjige tijekom cijele je promocije isticao da je bolje nešto učiniti za pozitivnu promjenu u lokalnoj zajednici, nego samo razmišljati o tome.

Promocija nove knjige sociologa Dražena Šimleše

Drugačiji svijet je moguć!

24. siječnja u prostorijama Kluba mladih u Čakovcu, predstavljena je knjiga „Četvrti svjetski rat/Drugačiji svijet je moguć!“ autora Dražena Šimleše, mladog magistra društvenih znanosti na polju sociologije i asistenta na Institutu društvenih znanosti dr. Ivo Pilar u Zagrebu. Knjiga je izašla u izdanju nezavisne izdavačke kuće „Što čitaš?“.

U današnjem svijetu prepunom siromaštva i gladi, ratova za naftu i moć, mržnje i netrpeljivosti, obiteljskog nasilja i, nažalost, još mnoštva drugih problema lako je ostati u tami. Lako je biti pasivan, svakodnevno slušati različite vijesti o novim krvavim sukobima, epidemijama, korupciji, umiranju i sve to zaboraviti za nekoliko sekundi. Reći da se to događa negdje daleko. A možda negdje daleko i nije tako daleko. Možda se to događa u dvorištu do vašeg.
Knjiga “Četvrti svjetski rat/Drugačiji svijet je moguć!” podijeljena je u dva dijela, gotovo dvije knjige, no tematski i sadržajno vezane tako da su objavljene kao jedan naslov.
Prvi dio knjige pod naslovom "Četvrti svjetski rat - globalni napad na život" iscrpno i detaljno obrađuje temu globalizacije, globalnih institucija, ukratko "napadača na život", kako ih naziva sam autor.

Globalizacija nije loša stvar
“Termin 'četvrti svjetski rat' najbolje označava što nam se danas događa u svijetu. Svi smo mi dio te priče, prije ili kasnije svakome od nas počinje se narušavati dio osnovnih ljudskih prava. Sustav je isti bez obzira govorimo li o ugrožavanju okoliša, direktnom ugrožavanju ljudskih prava, socijalnim ili radničkim pitanjima.”, objašnjava Dražen Šimleša.
Autor, međutim, nije protiv globalizacije, jer ona nam je donijela i mnogo pozitivnog, npr. brži prijenos informacija, upoznavanje novih kultura itd., nego se zalaže za pravedniju verziju iste. Upravo je ta globalizacija u kojoj danas živimo, sa svim svojim negativnim stranama, četvrti svjetski rat.
Mirotvorci u IV. svjetskom ratu
Drugi dio knjige, naslovljen "Drugačiji svijet je moguć!", bavi se obranom života, pa podnaslov "Priče iz našeg dvorišta" najbolje opisuje pristup toj temi. Autor izdvaja misao: “Bolje upaliti svijeću, nego proklinjati tamu.” Umjesto da pristupa temi na način da iznosi neke teorijske mogućnosti i alternative postojećoj situaciji, autor govori o tzv. "običnim" ljudima, herojima svakodnevnog života i preživljavanja, konkretnim projektima koji pružaju otpor globalnim moćnicima i njihovoj politici... On govori o ljudima koji su “upalili

slika2.jpg – Dražen Šimleša u svojoj se prvoj knjizi, "Snaga utopije", bavi teorijom anarhizma i suvremenim kršenjem ljudskih prava.

svijeću", mirotvorcima u Četvrtom svjetskom ratu. Za razliku od čestog pristupa koji se bavi onime što bi se tek moglo raditi, ovdje je riječ o onome što se već radi.

Manje teorije, više prakse

"Kao što se u cijelom svijetu događa globalni napad, tako se zaista događaju i pozitivne priče. Rade ih obični ljudi, kao svi mi, koji nas mogu inspirirati i ohrabriti da nešto učinimo u našoj lokalnoj zajednici", ističe autor knjige. "Nama najbliži primjer je reciklirano imanje u Vukomeričkim goricama kod Zagreba na kojem stanovnici koriste energiju vode i vjetra, sami proizvode hranu, odjeću te polako smanjuju ovisnost o surovom kapitalističkom sistemu."

Na nama je samima da odlučimo hoćemo li se pridružiti nekoj od takvih sličnih priča ili ćemo stajati sa strane u vlastitom dvorištu. Trebali bismo više pažnje obraćati na probleme oko nas, u našim zajednicama, nego pretjerano teoretizirati. Zato izađimo iz tame i omogućimo sebi i onima koji tek dolaze, svjetliji, sretniji, pravedniji svijet. Drugačiji svijet.

(Željka Kelkedi & Dražen Žerjav)

slika3.jpg – Marko Strpić, osnivač nezavisne izdavačke kuće "Što čitaš?", na promociji je predstavio ostala svoja izdanja.

Nadjev mudrosti

DIJAGNOSTIKA KARME

Prodor istočnjačkih metoda i tehnika na zapad više zaista nije ništa novo, živimo u razdoblju svojevrsnog sinkretizma, gdje se meditacija kao metoda koristi i u kršćanskim zajednicama. Transcendentalna meditacija čisti um i rješava probleme nagomilanog stresa, yoga poboljšava opće fizičko stanje, energetski potiče čakre... sve borilačke vještine više-manje imaju duhovno energetski aspekt koji se koristi u svrhu savladivanja protivnika. No zapadnjacima je ipak teško prihvatiti istočnjački način života i metode. U ubrzanom konzumerističkom vremenu gdje posao i masovni mediji čine okosnicu života i spremno bombardiraju podsvijest svaki dan, mi se ne možemo prepustiti uživanju u prostom životu i krenuti s cerebralnom higijenom. Na kraju se postavlja pitanje je li uopće potrebno prihvatiti istočnjački način života, možda bismo mi mogli biti suptilni zapadnjaci, intuitivni zapadnjaci da barem malo poradimo na duhovnosti i na svojoj svjesnosti. Tako sam razmišljala i došla do zaključka da mora postojati nekakav kod, nekakvo objašnjenje zašto je poredak u svijetu takav, zašto neki ljudi umiru od gladi, a drugi se kupaju u novcu, zašto se u Indiji svi mogući siromasi smiju i stalno ponizno zahvaljuju, zašto su njihove žene prekrasne dok se na zapadu rađa sve više ružnih žena i djece s retardacijom. Počela sam razmišljati o tome kako fizički oblik ljudi ovisi o stanju njihove duše i o tome kako im najčešća grimasa ostaje na licu. Razlozi zašto im je nos neravan, usne uske, glava velika, zašto je netko savršeno proporcionalan... uzimajući u obzir nasljeđe, orijentalnu dijagnozu, način života, kulturu i sve ostale faktore koji oblikuju čovjeka, moja se znatiželja nije zadovoljila niti našla čvrsti razlog.

LAZAREV I "DIJAGNOSTIKA KARME"

Na globalnom planu sve mi se nekako smisleno nesmisleno činilo povezanim. Tako, vjerojatno potaknuta upitnikom u svojoj svijesti, naišla sam na knjigu Sergeja Nikolajeviča Lazareva, ruskog iscjelitelja, ekstrasensa, dijagnostičara karme, filozofa, psihologa... čovjeka kojemu je više puta dijagnosticiran rak i koji ga je svaki put iznova pobijedio. Lazarev je rođen u Rusiji gdje radi i razvija svoju metodu. Međutim, održava seminare i po europskim zemljama i na području SAD-a. Napisao je osam knjiga pod istim naslovom «Dijagnostika karme», a svaka knjiga nosi drugačiji podnaslov. Knjige se mogu okarakterizirati kao reporterski iskaz jednog bogatog iskustva rada s ljudima: Lazarev opisuje svoj rad, uspjehe i neuspjehe pa i svoj individualni duhovni uspon i razvoj. Dijagnostika karme je njegova metoda koja obuhvaća dijagnozu pacijenta. On vidi energetsko polje oko čovjeka iz kojega očitava deformacije karmičkih struktura i buduće bolesti i opasnosti te prošle živote; jednom riječju njegova metoda je grafička vidovitost, kako sam navodi. Za svoj rad je rekao da nije ništa novo, da se njegove ideje i duhovni savjeti mogu naći u kršćanskim, indijskim i kineskim spisima.

Ne vidi toliko same događaje koliko zakone koji su narušeni prema bioenergetskom ovoju. Preko tog ovoja, kako tvrdi, roditelji prenose informacije o svom ponašanju na dijete, tako se gradi djetetova sudbina, tijelo, karakter. Lazarev i na globalnom planu očitava deformacije, tako može očitati kako će izgledati moral budućeg čovječanstva ili sudbina pojedine zemlje te zašto se na nekim područjima stalno ratuje. Prima programe planeta i neživih predmeta na koje čovjek utječe svojim unutarnjim stanjem, pa ako primijetite da se vaše stvari brže kvare i uništavaju, vjerojatno je unutarnji program samouništenja kod vas vrlo jak. Za planete navodi kako komuniciraju međusobno, a naša majka Zemlja, po njegovim parametrima, gaji prilično agresivne osjećaje spram ljudskoga roda koji u zadnjih 40 god. sve više rastu. Energetski naboji čovječanstva i Zemlje više se ne poklapaju; tako planeta podiže temperaturu kao tijelo kada se brani od bakterija - zato je broj prirodnih kataklizmi sve veći.

Kad postavlja dijagnozu ne dolazi u dodir s pacijentom, govori u "jedinicama", primjerice: «Vaša mogućnost da volite je 220 jedinica a spremnost za opraštanje i neosuđivanje samo 40... agresivnost prema muškarcima vam iznosi 220-230 jedinica... vezanost za sposobnosti vam je 3,5 puta veća od kritične ili …podsvjesna agresivnost vam iznosi 300 jed. dok je već kritičan iznos 200... a vezanost za principe i ideale 900 jedinica...» Kada očita parametre osobi, počinje s liječenjem koje zapravo ovisi samo o pacijentu i o tome kolika je spremnost odricanja od negativnih emocija i mržnje prema svijetu, stvarima, osobama. Lazarev iz energetskog polja može iščitati koga je osoba uvrijedila, kome nije oprostila, tj. kako je "ubila ljubav". Sve negativne emocije kroz koje smo prošli u životu moramo otpustiti jer nas u suprotnom vuku, kao uteg, prema dolje. Što je emocija snažnija, ona će po inerciji dulje trajati u budućnosti.
Prvenstveno tumači ljubav kao ljubav prema Bogu i to je ono, kako on kaže, najvažnije. Ništa ne smije stati na put Bogu i čovjeku, uvrede i problemi koje čovjek trpi dane su kao lijek kako bi se pročistila duša. Bolest i deformacije pojavljuju se kao unižavanje želja, tj. da ne bismo još više stradali, uključuje se samoobrana u vidu bolesti i prepreka. Nužno je, dakle, da se kod čovjeka pojavi bilo kakav poremećaj kako bi unizio ono za što je čovjek najviše vezan. Knjige su pune zanimljivih primjera - evo samo nekih od njih: grizenje noktiju - ruke su povezane sa sposobnostima; ako je kod čovjeka visoka razina sposobnosti i intelekta, a naglo se pojačava ovisnost o njima, onda su moguće povrede ruku ili pojava ekcema, itd. Zečja usna kod djece je također blokiranje pojačane ovisnosti. Djeca koja su ranije rođena imala su veliku tendenciju prema iskazivanju oholosti u budućem životu te je preranim rođenjem to spriječeno. Povećana težina, recimo, otupljuje osjećaje pa se tako smanjuje mogućnost vrijeđanja na druge i na sebe. Čovjek stari zbog toga što sam ubrzava vrijeme a jedna od emocija koja je zaslužna za to je strast. Spolni odnos tako oduzima mnogo energije, ako je čovjek stegnut i agresivan i ako mu je seksualno zadovoljstvo najvažnije, seks će ga brzo istrošiti i brzo će ostarjeti.

U našim emocijama sadržani su karakter, sudbina pa čak i forma tijela s obzirom na to da su osjećaji povezani s genotipom informacijskog polja – eto, to upravo odgovora mojim početnim slutnjama. Presudno je shvatiti ponašanje i opomene kroz koje osoba prolazi. Metoda kojom se koristi može u potpunosti podsjećati na kršćansku filozofiju. Premda je i sâm vjernik, Lazarev vidi suptilne aspekte i kore svjetova gdje vjerska opredijeljenost nema nikakvog utjecaja.
Ovisnost o željama postaje svakim danom sve opasnija. Problemi s vidom i sluhom, prijevremena smrt, sterilnost, impotencija, shizofrenija, rak, hemofilija, narkomanija - sve su to posljedice velike ovisnosti o željama i zato je jedino rješenje unižavanje želja i života. Onaj tko žuri i pokušava što ranije ostvariti svoju želju, na taj način požuruje vrijeme. Kada se počnu događati promjene duboko u nama, oko nas se počinje mijenjati struktura prostora i vremena. Budući da želje prelaze u život, slijedi neminovan gubitak želja i života.
Čitajući knjige dobila sam mnogo odgovora i zanimljivih informacija, a nakon nekog vremena počnete i sami vršiti dijagnozu u običnim životnim situacijama. Kako god bilo, život se čini lakšim ali teško je širiti ljubav svaki dan, biti oboružan smiješkom i shvaćati da je sve ono što jesmo u manifestnom svijetu refleksija naše duše. Iz toga slijedi da je čovjek kojem je suđeno preživjeti istodobno i svetac i običan.
(ana begić)

Tumačenje sna. Zatim prijedlog jednog novog pristupa u dodatku.

Krizni stožer za tumačenje snova Nove Zemlje objavljuje hyperesej na temu Araukarijinog deskriptivnog modela sna izloženog na njenome blogu. Mišljenja smo kako svaki san podliježe zapravo bezbrojnim tumačenjima, prevođenjima kaotične zbilje u kakav-takav suvisao logos kojim bi se htjelo pro-tumačiti, raz-ložiti bijednome ljudskome raz-umu ono u biti neizrecivo kaosa. Način tumačenja uvijek ovisi o volji tumača, koji, kao takav, neminovno čini nepravdu umećući vlastite projekcije u zbilju kaotičnog neizrecivog; svakako da vrijedi i ovakav proces - čak i onaj koji tumači svoj vlastiti san neminovno čini nepravdu samom tom snu. San je učinak kolektivne svijesti, i kao takav ne pripada tek onome koji sniva / onome kojemu se ukazao. Munja ne pripada onome koji je vidi… Čovjek tumači uvijek san Čovjeka. Svako je objašnjenje u biti nepravedno. Hyperesej kao nakanu ima, što je moguće više, izbjeći banalizacije Veličanstvenog Kaosa uslijed extremnog logiciziranja njegove Neizrecive Zbilje, pa čak i nauštrb priopćivosti onoga što (se) zbori. Biti razumljen nije prioritet, potaknuti mišljenje / osjećanje naša je jedina nakana.

Tumačenje

Dućan kao u jednome simbolu pred-očena višedimenzionalna zbilja. Artefakti izloženi u svojoj konačnosti stvari su za sebe. (Artefakti postaju simboli, dućan alegorijom.) Konačno ovdje znači gotovo; umrtvljenje procesa u konačnoj formi koja zatim zadobiva svoju protuvrijednost u novčanoj valuti. Prostitucija stvaralaštva koje to i nije (naime, stvaralaštvo), prostitucija artefakata unaprijed postavljenih kao kurve. Konzument, ovdje onaj koji sanja, naprosto stoji. Stajanje: pasivnost, prepuštenost slučaju, predavanje volji kapitalističkog instinkta koji leži u pozadini: supstancija (kapitalistički instinkt za profitom) uvjetuje sve na društvenoj razini postavljenog kao mjerilo estetskog, moralnog, pa tako i sveg drugog poželjnog. Spavač, u trenutku ulaza u dućan, već je bliže koraku kupnje identiteta, korak je bliže svojoj kapitalistički modeliranoj društvenosti… Važan simbol ovdje imaju vrata dućana: ona odjeljuju samoću i kapitalistički modeliranu društvenost. Vrata kao zastor u kazalištu. Spavač stoji pred ogledalom. Zubac u mašineriji kapitalističkog instinkta, tj. prodavačica na glavu spavača nameće šešir. Šešir, tj. stvar za sebe, tj. kurva artefakt - nameće sebe kao nešto se treba gledati / uzimati u obzir. Sada spavač vidi šešir na svojoj glavi; spavač vidi u ogledalu; spavač postaje sretan i zadovoljan, njegova savjest jest čista: čovjek kao društveno biće unutar kapitalističkog modela društvenosti (RAZMOTRI: alijenacija kao bit tako pojmljene društvenosti). Prodavačica na spavača nabacuje novu stvar za sebe, shodno čemu ogledalo pokazuje još više. (Ogledalo kao

mjerilo kapitalističkog modela ocjenjivanja, ono reflektira računajući dobitak u najopćenitijem smislu.) Ogledalo razmatram kao oko drugoga u kojem se ogleda onaj koji je percipiran: spajanje oka s općim okom društvenoga bića-potrošača…Jedna percepcija / ideologija / indoktrinacija / nivelacija /…
Sreća spavača, identitet stvari za sebe i čovjeka: tautologija u svojoj konačnosti / izvjesnosti / postojanosti: relacija posredovana lancem onemogućuje odcjepljenje jednog elementa od drugog: referentna točka zazidana. Sreća, ponovimo njenu narav…
Spavač zalazi na poljanu. Poljana, naspram trgovine, označuje odsustvo artificijelne sredine javnog / općeg / paradigmatičnog (razumije se da ne skrećem izvan horizonta kapitalističkog modela društvenosti) i njeno poništenje u samoći. Jer ovdje nema nikoga od drugih, tek grob s lijesom u kojem spavač nalazi drugu stranu svoje ličnosti bez šešira, što je važno naglasiti. Grob je otvoren, oklijeva se nabaciti zemlja i ad acta postaviti stvar. Spavač ne zakapa grob, on je sretan, ne pomišlja na mogućnost da nabaci zemlju i zapečati sudbinu kao konačnu odluku. Spavačev osmijeh i sreća, na kojima on ustrajava i koji ustrajavaju na njemu, nadomještaju previđajući mogućnost same odluke da se stvar sprovede do kraja, da se sprovede jedan konačan sprovod samoga sebe i od sebe, posredstvom zemlje, učini netko drugi ili ne-ja. Ne-ja kao suprotnost kapitalistički modeliranog ja…
(PROMOTRI: nametnutost kapitalističke modelacije kao moralni fenomen / npr. golotinja se kažnjava zakonski: pravo kao produljena ruka kapitalističkog morala.)
Ergo imamo dva čovjeka jednog bića: jedan (čovjek), određen šeširom, i drugi, koji neizrecivo počiva u otvorenu lijesu koji čovjek sa šeširom ne zatvara i ne zapečaćuje. Ali ono što osjeća (na svjesnoj razini) jest čovjek izgubljen pod šeširom. On ne odlučuje iako za to ima priliku i iako je sada sve u njegovim rukama (podsjetimo se, da drugi, ne-(kapitalistički modeliran)ja, u lijesu, spava)… Ne postavlja se pitanje

foto: Jakšić

onome u lijesu: sreća jedina igra ulogu, ona igra kompenzacijsku ulogu, koja je stoga privremena. Jedina uloga koja se uzima u obzir jest kompenzacijska uloga na stranu koje je biće (kao cjelokupnost 2 uvjetno rečeno čovjeka) odlučilo nagnuti svoj interes. (IMAJ NA UMU: brojka 2 navedena kao pomoćno sredstvo izražavanja...)
Na djelu je, zaključimo, neodlučnost bića, njegova unutarnja borba / pitanje na koje se tek u naznaci (sreći) daje naslutiti jedan mogući odgovor. Taj odgovor u mogućnosti je dati spavač sa šeširom i tako uputiti dalji tijek bića u sebi svojstvenom smjeru kretanja (što bi mogao učiniti činom zakapanja groba, zatvoriti vrata) – ali on taj odgovor ne daje, već ustrajava u sreći kao trenutačnoj samosvrsi koja igra jedinu bitnu ulogu. (Trenutačno) jedina bitna uloga, ne odbacujući mogućnost drugih smjerova (onih u lijesu, spavajućih), ne želi, dakle, nametnuti svoju vlastitu volju nauštrb cjelokupnosti bića / beskonačnosti. Ovaj moment je bitan i ključan za ovaj naš pokušaj iznalaženja ključa zaključanog i neotključljivog značenja sna. Ne odlučujući se za konačan sprovod, već imajući u svijesti tek sreću, spavač sa šeširom kompenzacijski je faktor nadomještanja praznine nastale uslijed prošle vladavine mnogih drugih instinkata koji sada spavaju u lijesu, a koje, ne želeći ih zatrpati u zemlju, spavač sa šeširom ne odbacuje u njihovoj potpunosti; ravnoteža koja se uspostavlja kompenzacijskim faktorom sreće, naslućuje se u odjeku neba, s vremenom će uspostaviti novu neravnotežu i prouzročiti novu prazninu. Biće će tada u lijes položiti spavača sa šeširom i probuditi jedno od onoga što trenutno miruje u lijesu. Lijes je tako riznica

foto: Jakšić

čovjekova bogatstva, on je izvor života iz koje na plan svijesti istupa s vremena na vrijeme jedan od instinkata kako bi zadovoljio pravdu (pravda sada ne shvaćena na kapitalistički način), izvukao sebe iz podsvjesnog zaborava / sna na razinu svijesti. Instinkti se bore za trenutak trajanja u sferi svijesti, trenutak osvijetljenosti nakon kojega će biti zamijenjeni nekim drugim potrebitim instinktom. Konačno postavljanje jednog instinkta (ili grupe njih istoga roda) nikada se ne dešava jer biće prihvaća igru sa samim sobom u svojoj punini. Esencija i egzistencija se ne dokidaju, te tako imamo sintezu ovih dviju antiteza, naime bivanja i bivstvovanja, u jedan viši princip, naime Zbilju. (P.S. Nikako se ne želi reći da svako bivstvovanje nužno uključuje modeliranje ja na kapitalistički način. U konkretnom slučaju razmatranog sna o kojemu je ovdje riječ (a bit će govora i nakon samog zborenja – ovaj hyperesej traje u beskonačnost) doista jest riječ o kapitalističkoj modelaciji ja (spavač sa šeširom, trgovina, kurve-artefakti, profit, prodavačica, ogledalo kao stroj za računanje dobitka u najširem smislu…), ali ne želi se reći da je jedini mogući oblik društvenosti i modeliranja ja omogućen isključivo unutar te, kapitalističke sfere, koja doduše prevladava, ali nije i nadvladavajuća, iako se u konkretnom slučaju takav dojam mogao steći.

Izuzetno (ne)važan dodatak tumačenju sna koji ima daleko veći značaj od svega dosad rečenog

Tumači snova Nove Zemlje naknadnim su iščitavanjem deskriptivnog modela sna uočili jedan propust. Taj se naime sastojao od previđanja jednog izloženog (činjeničnog) događaja: naime, utvrđeno je kako spavač ipak zakapa grob, i to nakon što je održao pogrebni govor nad lijesom. Ergo se dogodilo to da se izostavljanjem i nadomještanjem činjeničnog događaja jednim nečinjeničnim (neiznesenim) događajem (koji, dapače, tom događaju, ako ćemo već govoriti logički, proturječi; naime je riječ o zakapanju odnosno nezakapanju groba od strane spavača) krenulo interpretaciji ili konstrukciji smisla deskriptivnog modela cjelokupnog sna. Pa iako previđanje činjenice bijaše jedan od stupova na temelju kojeg su tumači snova izgradili interpretaciju Araukarijina sna, dakle jedan od nečinjeničnih stupova, nakon izvjesnih konzultacija sa Simboličkom matricom Nove Zemlje utvrđeno je kako interpretacija, unatoč tome što se zasniva na nečinjeničnom događaju, nipošto nije promašena, čak niti narušena u svojoj istinitosti. Jer San kao Kaos istodobno biva jednako onoliko neprotumačen koliko i protumačen bez obzira na samu interpretaciju i bez obzira na njene temelje, činjenične ili ne. Jer, kao što je znano, svaka je interpretacija, konstruiranje logosa u kaosu, nepravedna s obzirom na punu istinu Kaosa samog, te je jednaka nepravednost prema Zbilji Sna iznositi baš ikakvu logicizaciju njegove naravi. Tako. S obzirom na izneseno interpretacija stoji, pa se stoga valja uvažiti kao činjenična. No, ako bi netko i dalje prigovarao da interpretacija, koja nije u potpunosti uzela isključivo činjeničnu (iznesenu) stranu nekog događaja, ne može sebi uzimati za pravo tu istu situaciju interpretirati, jer da je to idealizam, ili štoligodveć… njima predlažemo ovu alternativu:

1)

Neka interpretaciju Araukarijinog sna od strane tumača snova Nove Zemlje uzmu kao interpretaciju

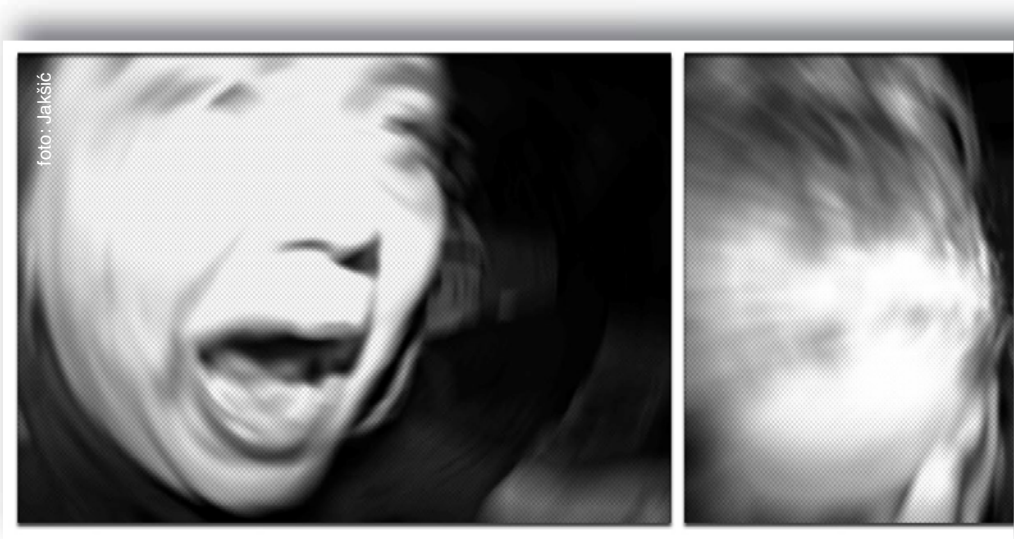

nekog drugog sna čije bi činjenično stanje bilo podudarno s iznesenom građom interpretacije, pa neka taj drugi san (koji tada nije Araukarijin san) uzimaju kao objekt. Nedostatak ovakvog pristupa sastojao bi se, dakako, u tome, što će biti uistinu teško pronaći adekvatniji san za ovo tumačenje, ukoliko se inzistira da on bude činjeničan, a možda čak i nemoguće, unatoč brzini masovne komunikacije koja bi unekoliko olakšala konzultiranje oko 5 milijardi spavača koji žive na ovoj zemlji. Prednost pak ovakvog pristupa bila bi njegovo izuzetno i nikad viđeno fenomenalno umjetničko djelo: naime učinilo bi to ovu našu interpretaciju interpretacijom sna koji još nije i možda neće nikada niti biti sanjan! Interpretacija nečega što se nije zbilo, opis nepostojećeg objekta- poticajno! (U tome slučaju valjalo bi napraviti riznicu interpretacija nikada sanjanih snova.)
2)
Neka konstruiraju jedan hipotetski san koji bi služio kao pseudoempirijska podloga iznesene činjenične interpretacije (jer interpretacija ovdje iznesena uistinu jest činjenična unatoč tome što se ne bazira na samim činjenicama), što bi opet bio jedan divljenja vrijedan zahvat. Glavni razlog tome divljenju uistinu je očit: kao što iznesena interpretacija na temelju «činjeničnog» sna, unoseći logos u kaos neizrecivog, konstruira jedan maštovit svijet koji već samim konstruiranjem postaje i sam činjeničnim i opet neizrecivim (tumačenje, viđeno je, uslijed svoje kompleksnosti biva neshvatljivo svakodnevnom načinu shvaćanja) – tako bi i konstrukcija jednog hipotetskog sna na temelju činjenične interpretacije predstavljala jedan maštovit poduhvat konstrukcije objekta na temelju interpretacije opisa nepostojećeg objekta – što u konačnici dovodi do zaključka kako bi konstruiranje hipotetskog sna na temelju činjenične interpretacije zapravo značilo interpretaciju same interpretacije. Uistinu između stvaranja interpretacije na temelju sna i stvaranja sna na temelju interpretacije nema nikakve razlike! Dovoljno je čovječanstvo opisivalo činjenice, vrijeme je stvaranja činjenica na temelju samog opisa! (U tu svrhu valjalo bi napraviti riznicu opisa nepostojećih objekata koje bi zatim, na temelju tih opisa, valjalo konstruirati). (Andrej Dominko)

Araukarijinog deskriptivnog modela sna
“San počinje mojim ulaskom u neki butik, odnosno neku trgovinu ženskom odjećom. Čim sam ušla

prodavačica mi je na glavu stavila prekrasan crni, fensi šešir. Znam da je bio onako s jedne strane malo nakrivljen i da je bio napola od crnog baršuna, napola od crne čipke sa nekim sitnim jedva primjetnim biserčićima po sebi... I ja sam se šepurila pred ogledalom i divila se tome kako je lijep taj šešir i kako sam ja prekrasna s njim na glavi. Istom sam primijetila i da sam prije toga očito bila kod frizera jer sam imala prekrasne lokne...prekrasne lokne moje prekrasne crvene kose...ponovno sam se šepurila pred ogledalom.
onda mi je prodavačica donijela i crnu krinolinu...kombinacija baršuna, svile i satena...(nemojte me pitat kak to znam. znam i točka) ponovno sam se divila sama sebi pred ogledalom...
zaboravih napisati da sam od početka sna sva bila pretjerano vesela...samo sam se smijala i skakutala i takoto...
i onda sam tako polulebdeći poluplešući krenula nekud...opet sva sretna u svojoj haljini i šeširu i tim predivnim loknama...kako sam hodala tako sam se smijala...bila sam ne sretna već, ono... blažena...
i dolazim na neko osamljeno mjesto...
di je iskopano mjesto za raku...
grob jelte...
u tom grobu sam isto ja...
al normalna ja...nenakinđurena...
ja u šeširu...zatvaram raku...
zatim iz neke knjige čitam nešt...očito vršim pogrebnu ceremoniju...
lopatom zakopam rupu...

i odšepurim dalje...ponovno onako blažena...”

Vita

So I'll turn my back ...
And I'll turn my back ...
I will turn my back ...
away!!!

Cijelo je moje postojanje samo svrha tvoje zabave...
I zaista, sve je moje - smijeh, sreća, ponos, dostojanstvo, smionost, jednostavnost... postalo samo predmetom tvoje manipulacije i želje. Čak i moje vrijeme. Želja da se ovome otrgnem, nepravdu ispravim ili je barem na neko vrijeme usporim u meni začudo nije nikada ni postojala, nije se ni nazirala. Suprotno mojim očekivanjima, kao i suprotno očekivanjima svakog tko me imalo poznaje ili je samo čuo za mene, prepustio sam se tvojoj manipulaciji u potpunosti, bez ikakve borbe. Kao opušteno tijelo, nesmetano plutajući na mirnim valovima nebeski plavog oceana prigrlio sam svaku tvoju želju, prijedlog pa čak i natuknicu. Prestao sam misliti, odlučivati, prestao sam značiti! Samo osjećam...
Osjećam i one najdublje, najskrivenije i mističnije osjećaje ovoga svijeta na kojem već i onaj najgrublji životinjski osjećaj premnogo znači. Do kontroliranja moga vremena, kretanja, ili do kontroliranja mojih misli tebi možda i nije previše stalo, ali ja beskompromisno odbijam svaku individualnu akciju u ovom pogledu. Zašto i ne bih kad imam tebe, i siguran sam da ćeš ti uvijek odlučiti umjesto mene. A tvoje odluke uvijek su isključivo u mome, mome i samo mome interesu! Kada bi se u nekom bizarnom, nemogućem višedimenzijalnom vremenu ovo na neki način čak i promijenilo, automatski bi uvjetovalo umirovljenjem moje nezaobilazne lijenosti; lijenosti koja je tvoj najveći saveznik; lijenosti kojoj ti ne želiš priznati vlastiti status, već je nazivaš podatnošću. Ali ono što najviše volim kod tebe nije tvoja sklonost upravljanju mnome, već što me često, zapravo prečesto, ma čak i u pravilu, dovodiš u najneugodnije moguće situacije iz kojih se gotovo uvijek moram izvlačiti sâm, dok mi se ti tek smješkaš u lice. Tek kad je situacija bezizlazna, ponovno uskočiš i ponudiš mi nešto novo. Prvi put ti ovo govorim, ali zaista obožavam ovu igru; no isto tako moram priznati da mi je ponudi bilo tko drugi - s gnušanjem bih je odbio. U posljednje mi vrijeme često zadaješ glavobolje, no i sve konotacije vezane uz moju sreću također pripisujem tebi. Volim naš smijeh, ma što je tu uopće za ne voljeti, ali volim i naša putovanja kroz vrijeme i prostor, nova iskustva koja mi neprestano nudiš, spoznaju da ćeš me ponovno zavrtjeti i baciti u ponor potpuno novih, još neotkrivenih događaja. I kada se igramo, našu sam igru prisiljen shvaćati mnogo ozbiljnije od igara s bilo kim drugim. Zašto? Jer to si ipak ti.
Nogom naslonjen na zid, odjeven u dugi crni kaput ponovno te čekam da mi se vratiš dok se dim već ispušene cigarete još uvijek valja uz moje obraze. Čekam te da me povedeš kroz još jednu zajedničku noć i odlučiš o njenom tijeku. Koliko će ona čarobna biti, uspavana i dosadna ili samo nevjerojatno prosječna ovisi isključivo o nama. Ali ne, ovaj put me uopće ne zamjećuješ, prolaziš kraj me kao da me nema, kao da tražiš nekog drugog da mu se podaš. I preispitujem vlastitu egzistenciju. Kao Bruce Willis u 'Šestom čulu' počinjem sumnjati u vlastito postojanje, jesam li ovdje i tijelom ili isključivo svojim već pocrnjelim duhom. Jer ako sam ovdje i tjelesno, ne postoji nikakva mogućnost da me ne primijetiš, da me ne prigrliš... Kada me nitko drugi ne primjećuje, ti uvijek dolaziš do mene kao moj prvi i posljednji spas. Osjećaš li svoju mržnju? Mrziš li vlastite osjećaje? Učiš me da ne mislim o onom što govorim, već da govorim ono što mislim! A kada ti govorim, ti me odbijaš slušati. Ti me čak odbijaš i vidjeti, primijetiti, naslutiti... Pa mi ostaju samo sjećanja. Zajedničke šetnje po vrućem asfaltu bez daška vjetra koji bi nas barem na trenutak osvježio, bez vode ili malo hlada, ali s ogromnom dozom entuzijazma i zanosa; neke sretne budućnosti. Ako uopće sreća na ovome svijetu

foto: Jakšić

još uvijek i postoji. Ili je ona samo riječ? Jedna od desetaka tisuća u rječniku Vladimira Anića koja opisuje ljudsko stanje kojeg se svi još samo ... sjećamo. Ali daješ mi snagu bez obzira na to. Pa nastavljam hodati stvarajući si put kroz pijesak, prašinu i maglu svojih misli. Toliko mutnih da ih više ne razaznajem. I njihova se bistrina pretvara u ludilo. Zašto sam ovdje? Što uopće radim? Koji mi je cilj? Što će biti sljedeće? Pitanja na koje očekujem odgovore, odgovore od tebe jer ih samo ti znaš. Barem ja to mislim. Možda odgovore na ta pitanja ni ti nemaš, ali ja to svakako ne smijem znati, jer sam u tom slučaju izgubljen, a ti gubiš svaki smisao postojanja. U tom smo slučaju oboje samo fikcija. Ti moja, a ja tvoja. U tom slučaju stvarnost ne postoji, samo smo mašta vlastitog bivanja. Nekada opako gnusni i prejasni mirisi napola trulog voća s mnogobrojnih gradskih tržnica kraj kojih smo zajedno toliko često prolazili danas su samo blijedo sjećanje na ne baš najplemenitiji miris ovoga svijeta, no s tobom su čak i oni bili nezaboravno iskustvo. I trgnem se iz vlastitih sjećanja, napola izmoren razmišljanjima, pa čvrsto odlučim stati na kraj ovoj apsurdnoj situaciji. Ako ti već ignoriraš mene, ja ću sigurno pronaći tebe i jednom za svagda stati na kraj ovoj besmislici. Dolazim ti iza leđa, prigrlim i ulazimo u sobu. Bacamo se na onaj prokleto uzak krevet i neočekivano brzo, onako brzo kako samo mi to znamo i zbog čega smo naširoko poznati, u trenu pobjeđujemo dosadu. I kapljice znoja padaju po nama, ali ih neizdrživa vrućina već pri prvom dodiru s kožom nevjerojatnom brzinom pretvara u paru. Neprestanu žeđ više ništa ne može utažiti, pa ni uzastopno pijenje raznovrsnih tekućina; sokova, alkohola... Ipak prigrabim bocu s još nešto malo preostalog crnog vina, gustog kao ulje, i naginjem prema već ispucanim usnama od mnoštva cigareta, suhog gradskog zraka i dubokih misli. I tek što su slapovi kristalno crvene tekućine počeli kao uzburkana rijeka protjecati kroz moje grlo, nasmiješ me do suza. Pa se pod zacrveni, da li od vina ili moga srama još ni danas ne znam, no predivnu sliku toga događaja neću nikada zaboraviti. Kao netom ispušten buk prejasno crvene krvi, kapi su se vina energičnim udarcima odbijale od poda i treskale uzastopce nekoliko puta; još jednom, pa još jednom, pa još... I neopisivo me zadivi ovaj prizor, još više me nasmije i kao malo dijete me razigra. Da sam barem ja mogao biti u toj boci! Da sam barem ja mogao tako visoko letjeti! Da sam barem ja... Da sam barem... No ti još jednom ne odobravaš ovakav prizor. Ne samo da ga ne odobravaš, on ti se gadi, podiže u tebi revolt. Takvo ogorčenje i buna u tebi, da te više ni sâm ne prepoznajem. I počinješ kipjeti, sve u tebi vri, neopisiv bijes se rađa u tebi. Iz početka me zbunjuješ; zar ti više ništa nije zabavno? Zar više nema sreće u tebi ili te umor toliko svladava da ostaješ u stanju ledene hladnoće i tvrdoće svih osjetila? Ponovno ispitujem valjanost svoga suda da se zauvijek vežem uz tebe; jer nisam zadovoljan. Nisam zadovoljan vlastitom neodlučnošću. Ali uskoro dobivam odgovor. Kao lepra tvoj bijes prelazi na mene, no samo ga na kratko zadržavam u sebi. Kao pravi gentleman još jednom o svemu promislim, promislim pa ustajem. Ustajem s još vrućeg kreveta, na kratko zastajem, hvatam kvaku, potpuno posljednji put se osvrćem i ... okrećem leđa ... Zauvijek napuštam ono jedino što imam - Život. Svog tebe.

I cijelo je moje postojanje samo svrha tvoje zabave...

So I turned my back ... And I turned my back ... I just turned my back ... away ...

(Goran Rohaček)

Daska u glavi

TEZGARENJE U KAZALIŠTU ILI KAKO SU SE DRAMSKOJ UMJETNOSTI DOGODILA 4 ASA

foto: Jakšić

foto: Jakšić

foto: Jakšić

Preko glave mi, brate, kuknjave kako nas narodnjaci zatrpaše, kako se od njih ne da živjeti, kako nam krv popiše, kako je malo kulturnih zbivanja, kako se ne ulaže u kulturu, kako djecu treba odgajati ovako ili onako pa neće na narodnjake, kako ih treba u kazalište voditi, kako treba roditelje preodgajati… Kazalište, da. Kad, eto, neki dan predstava. Gavran, Hercegovci za volanom, a mjesec dana ranije također Gavran i neka predstava o ljubavnom trokutu. Navalio kulturni svijet, gura se, na licima vedrina i radost, sreća i ponos. Glad za napokon nečim vrijednim, kulturnim i duševnim bit će barem smirena nakratko.

KAZALIŠNI NARODNJACI

Gledam i ne vjerujem. Znao sam da idem na kazališne narodnjake, da ću odgledati kazališna 4 asa, dramsko novookupljeno Coca-Cola Bijelo dugme, teatar Thompson, Škoro i onaj kum što mu izgori borovina. Teatar Gavran – kazalište za široke mase, ali ipak. Kaže moj poznanik da šta fali, da on ide u kazalište da se malo opusti, dobro nasmije, zaboravi na posao i bolest… Kolegica reče da ako ovaj put ne bude smiješno, ne zna hoće li više ići u kazalište. Kako to poznato zvuči. Iz istih razloga se ide na narodnjake, ako se ne varam. Baš tako revu u reporterske mikrofone promukla grla dječaka i djevojčica po disco-folk klubovima, skačući i tjerajući se u svojim svjetlećim majicama raznoraznijeh pruga. «Taaago se», prourlat će oni kakofonično, «najbljeee ooobuzdim, uboznaaaam noe brijatelje.» Nanjušiše Gavran & ekipa i – eto tezge. Kulturni kazališni dernek. Musaka teatar. Glavni sastojak je stereotip i na njemu se ne štedi. Malo debele punice, malo zajebane žene i nemoguće djece, dobre tuđe noge, glupi Bosanci, primitivni i probitačni Hercegovci, muškarci koji varaju žene, najniži oblici ljubavnoga trokuta, nelogične, glupe i nepotrebne psovke…likovi tipizirani, prozirni… jao da vidiš smijeha. Nevjerojatno je to kako se publika odvali od smijeha na spomen pizde materine! Prosto čovjeku dođe milo kad vidi kako se naš svijet zna opustiti i bude mu drago zbog sreće njegove. Ali, kakav je to odvratan lopovluk i bezobrazluk! Evo zašto. Psovka u kazalištu i te kako može biti funkcionalna, ovisi

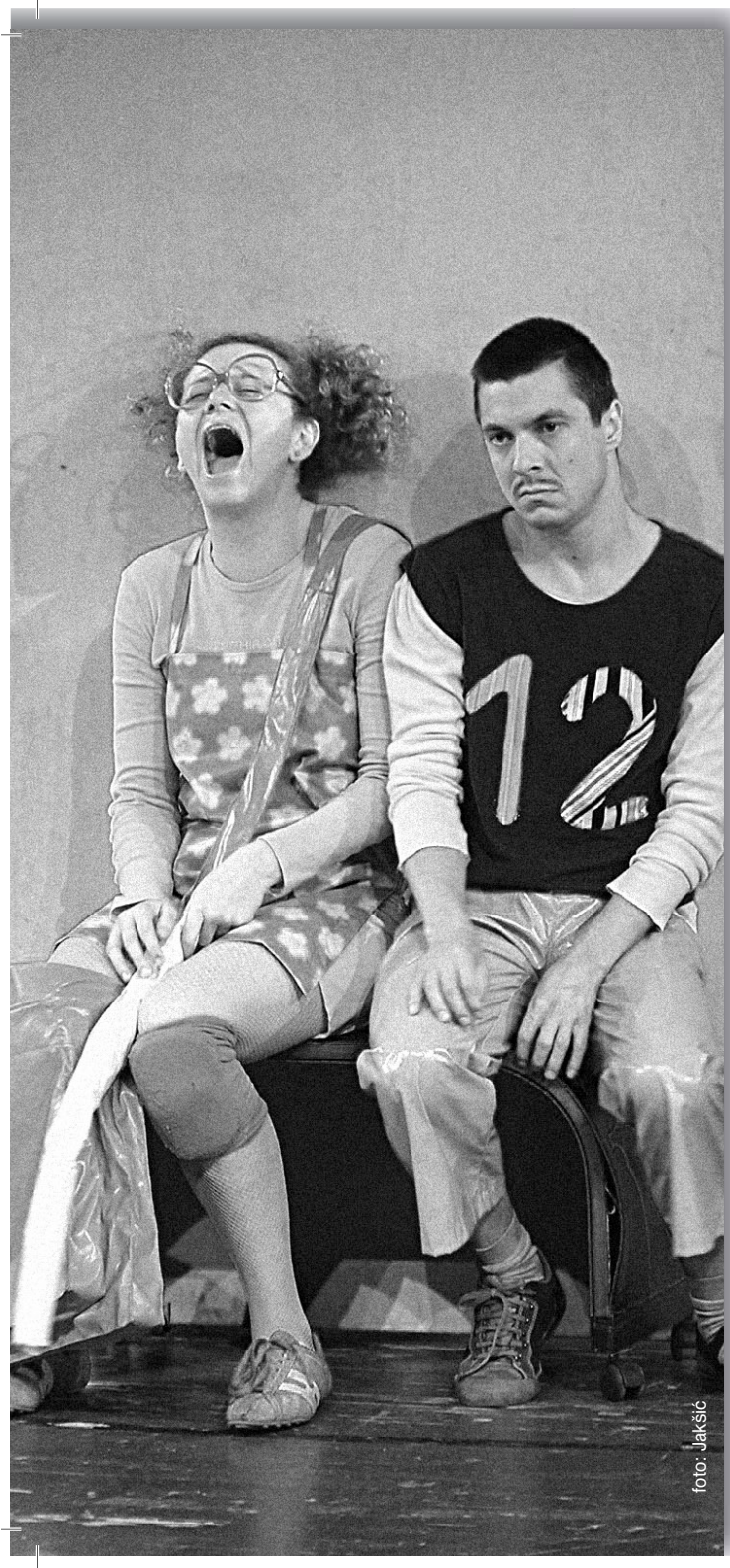

foto: Jakšić

o samom tekstu, situaciji itd. Gavranove psovke počivaju na samoj jednoj relaciji i ta relacija je sramotna! Zna Gavran kome piše i tko dolazi na takve predstave. Ta jadna publika zna (jer tako je to, rekoše im stari) da je kazalište jedno fino i pristojno mjesto, gdje dolaze fini ljudi koji su fino obučeni, gdje se ne jede glasno i gdje se gledaju fine predstave u kojim se ne psuje kao što se i u kazalištu ne psuje. Kad ono, bum – tras, u kazalištu predstava u kojoj se psuje, jebe sve i svašta, od žene, djece, susjeda pa nadalje. Neobično kako to isto nije smiješno kod kuće ili na poslu. Smijeha na sve i svašta, gdje treba i ne treba, valjda za svaki slučaj. A gluma. Sudnica Melani Vukmirice nudi redovito bolja glumačka ostvarenja. Ali, koliko para, toliko i muzike? Ma jok! Cijena ulaznice je pristojna, uobičajena, kao da se radi o pravom kazalištu, o pravoj predstavi. Valjda da ljudi ne posumnjaju da je roba loša. I to prolazi. Samo u umjetnosti još, ha eto, kazališnoj. Jer, naš narod se polako sređuje. Zna on da je kod Kineza jeftino, ali i nekvalitetno. Kupi patike ili plastični mač za cijenu kave s mlijekom, ali zna kako je to za jednokratnu uporabu. No, još uvijek ne zna kako je isto i s ovim predstavama.

OBITELJSKI OBRT

Nažalost, Gavran nije usamljen u svom obiteljskom obrtu. Možda je gori primjer tate i sina Utješanovića. Da čovjeku zlo dođe. Tko ih je gledao, znat će o čemu govorim. Ne mogu se sjetiti naziva predstave, ali formula je ista. Sjede oni sat i pol za stolom, obilno pičkaraju zbog socijalnog stanja, sin glumac ustane dva-tri puta (za razliku od tate glumca) najebe se majke i državi i administraciji. Prolama se smijeh oduševljene publike. Scenografije nema, kostima nema, mizanscene nema, svjetla nema, glazbe nema, glume nema, teksta nema, fabule nema, ulaznica ima.

To se zove prostitucija kazališta - mi ćemo vas izjebat u mozak, a vi ćete to dobro platit.

(Vladan Ivković)

U krivom filmu

KAJMAK vs. MARMELADA ili SJEVER i JUG

Vsak namreč ima svoje "južnjake"

Film Kajmak i marmelada svojevrsno je ujedinjenje razjedinjenih kinematografija – suradnja bosansko-hrvatsko-slovensko-srpska. To se "ujedinjenje" vrši na više razina: prvo na razini glumačke ekipe (Dragan Bjelogrlić, Rene Bitorajac, Branko Đurić, Tanja Ribič, Igor Samobor). Druga se razina izravnije dotiče teme koja me u ovom radu zanima. Dakle, u filmu se iznose brojne slike Bosanaca koje počivaju na slavnim vicevima o pripadnicima ovog etnosa, ali i slike Slovenaca. Prije svega to su slike koje Drugi imaju o nekoj skupini, narodu… U samom se naslovu filma može uočiti tendencija razdvajanja na dvije polutke – sjever i jug. Kajmak označuje pritom jug, a marmelada sjever. Na sljedećim ću stranicama pokušati osvrnuti se na probleme koji su artikulirani u filmu. Naravno, mislim da su neki od njih i namjerno izneseni, tj. da imaju točnu namjenu u filmu i da upućuju nas kao gledatelje na svojevrstan korpus tekstova koji sačinjavaju obrazac našeg ponašanja i našeg shvaćanja Drugog.

***

SJEVER / JUG

Već se u naslovu filma može uočiti binarna opreka – Sjever/Jug. Pri tome kajmak označuje jug (istok), a marmelada sjever (zapad). Naslov filma komunicira, tj. poziva se na narodnu tradiciju ovih prostora, i to ne na bilo koju tradiciju, već na kulinarsku tradiciju. Što je marmelada znamo svi, ali što je kajmak? U Rječniku stranih riječi pod natuknicom kajmak stoji sljedeća definicija: (…) 2. m etnol. općejez. mliječni proizvod dobiven od ovčjeg mlijeka posebnom tehnologijom (u nekim krajevima)… a etimološka odrednica je: tur. kaymak. Iznenađuje li nas ovo tur. uopće? Mislim da ne. Marmelada: ž smjesa protiješnjenog voća gusto ukuhanog sa šećerom. Lat. melimelum, grč. melimelon – meli: med + melon: voće.

Počevši od jezika, možemo govoriti o dubljem semantičkom razgraničenju ovih dvaju pojmova, ta oni dolaze iz potpuno različitih kulturnih krugova – istočnog i zapadnog. Ako uočimo da kajmak u naslovu asocira na Jug (Bosnu), a marmelada na Sjever (Sloveniju), možemo izjednačiti Sjever i Zapad te Jug i Istok. Objasnimo još pobliže ove jednakosti. Naime, Montesquieu u svojoj teoriji o podnebljima (Montesquieuov efekt) razdvaja Sjever i Jug te svakom pripisuje određene osobine, nudi "znanstvene" dokaze za razlikovanje sjevernjaka i južnjaka. Razlika između zapada i istoka toliko je već usađena u sva područja ljudskog djelovanja da često ni sami nismo svjesni svojih predrasuda. Zemljopisno gledano ovo je područje vrlo malo: riječ je o sjevernom dijelu Balkana i novoj državi Europske unije. Opreku sjever – jug ne bi se moglo poistovjetiti s oprekom zapad – istok u bilo kojem kontekstu, no mislim da se to može u ovom slučaju jer je ovo ne samo odnos Sjevera i Juga već i Europe i Balkana (iako se Balkan itekako ubraja u Europu), dakle Zapada i Istoka jer Balkan je predvorje Orijenta. Odnos Slovenije (Slovenaca) i Bosne (Bosanaca) tako nije samo odnos sjevera i juga već i odnos istoka i zapada, tim više što je Bosna, zbog svoje multietničnosti i velikog

staklenci ne upućuje na blagodati života. Na početku filma Božo maže kajmak na kruh i gleda nogomet u donjem rublju. Slika je potpuna. Kajmak upravo u ovim prvim kadrovima odigrava svoju najvažniju ulogu. Kad Špela dolazi u stan i vidi da u hladnjaku nema ništa jestivo, odlučuje se na smrdljivi puter (maslac) koji su Boži poslali njegovi iz Bosne. Kajmak je njoj nešto novo, a sama sličnost s maslacem navodi je na pomisao da to namaže na kruh s marmeladom, na što je Božo reagirao čuđenjem Naravno, on zna vrlo dobro što je kajmak i u njegovim je očima ta kombinacija nemoguća. Okus kajmaka i marmelade zajedno, Špela komentira: «Zanimljivo!» Uistinu, vrlo je zanimljiva ta kombinacija koja ne ostaje samo u području gastronomskog nego funkcionira kao metafora. No, kako Špela ima predodžbe o smrdljivom maslacu, tako i Božo ne shvaća burek sa šećerom (slatka štrudla sa sirom) koji rade u Sloveniji. I tako na početku imamo definiran jaz između kajmaka i marmelade, slatkog i slanog, sjevera i juga, pa ako hoćemo i Europe i Balkana.

KAKO FUNKCIONIRAJU STEREOTIPI?

Sljedeća scena u kojoj se vidi razlika između dva mentaliteta je kad Špela napušta Božu i odlazi iz stana s kovčegom i jedinim ključem koji imaju, pa Božo ostaje zaključan. Špelin odlazak je buran i toj sceni prisustvuju svi susjedi koji radoznalo sve promatraju s balkona i prozora. Božo na balkonu, a Špela na ulici s kovčegom u ruci. Prvo što njoj pada na pamet je što će ljudi misliti, što će ljudi reći kakvog tipa imam doma. Dok je na Sjeveru glavna briga što će ljudi reći, običnog, temperamentnog Bosanca to uopće ne dira jer Božo pljuje s balkona i nehotice pogađa prolaznika/prolaznicu ispod. Špela na odlasku baca jedine ključeve od stana u kontejner. Sljedećeg jutra Božo koristi gostoljubivost svog susjeda glazbenika i kroz njegov stan izlazi van da potraži ključeve u kontejneru. U tom trenutku dolaze smetlari kamionom. Jedan od smetlara očito nije Slovenac (vjerojatno Bosanac), no zato je vozač kamiona Slovenac i tjera Božu od kontejnera kao kakvog klošara. Bosanac će na to Boži, kako bi ga utješio: «Jebi ga, zemljak! Ja b' ti pomogo, al vozač… Slovenac!» Vozač je onaj čija je riječ zakon, običan smetlar (Bosanac) ima šutjeti i trpjeti (pa i po cijenu toga da ne pomogne zemljaku), jer ga ovaj (gazda) hrani. Podsjetimo se Montesquieua na trenutak: sjevernjaci su predodređeni za ulogu gospodara, a južnjaci za ulogu roba. Dakle, to u filmu funkcionira čak i među smetlarima.

Navedimo još jedan primjer: slovenski obiteljski dom. Važno je spomenuti i da se u Špelinu roditeljskom domu uvijek čuje slovenska narodna glazba s televizora, a zanimljivo je spomenuti i to da u ovom filmu od popularnog bosanskog turbo-folka nema ni traga, tj. ni glasa, osim što se u jednom trenutku spominje folk ikona Zdravko Čolić. Na ručku u Špelinu roditeljskom domu odigrava se jedna vrlo komična scena. Nakon što završe s juhom, otac skuplja tanjure, a ono juhe što je ostalo u tanjurima (jer majka nije stigla pojesti prije no što je otac istrgnuo tanjur iz njezinih ruku) on vraća u lonac kako se ne bi razmetali hranom. Karikirana je osobina, naravno, štedljivost, u ovom slučaju pretjerana. No, da bi situacija bila ironičnija, odnoseći tanjure i lonac u kuhinju, štedljivom ocu ispadnu tanjuri i razbiju se (iz kuhinje se čuje lom).

U filmu je vrlo dobro oslikana mržnja prema južnjacima koja dolazi od Špelina oca i Božina susjeda. Naravno, u oba slučaja subjekti koji mrze karikirani su i postaju objekti ismijavanja, pogotovo susjed, kod kojeg je mržnja najizraženija. Kako su za Špelina oca svi južnjaci kriminalci, tako su za susjeda svi južnjaci duplo gori. To

se može dobro vidjeti iz dijaloga susjeda i Bože na balkonu. Kaže susjed Boži: «Svi ste vi isti! S vama samo problemi!» Crne kronike, strijeljanje u krčmama, krađe i sve drugo, sve to rade oni, tj. kaže on Boži: «… vi na –ić!», misleći pritom na sve one kojima prezimena završavaju na sufiks –ić. Tu susjed širi svoju mržnju ne samo na Bosance, već na sve one koji nisu Slovenci, tj. one južno od Slovenije, jer slovenska prezimena završavaju na –ič, a na ¬–ić završavaju i hrvatska i srpska i muslimanska (vjerojatno i Tvoje prezime!). Susjed time poprima ulogu ksenofoba, ili bolje rečeno balkanofoba.

Vratimo se na trenutak na tezu, tj. neku vrstu općeg citata, da je Balkan predvorje Orijenta. U filmu ni to stalno mjesto nije ostalo neispunjeno. I to se upravo najbolje vidi u sceni kad Božo i Goran prevoze kamion (cisternu) pun istočnjaka – ilegalaca koji pokušavaju prebjeći u Italiju preko Slovenije. Tranzitni položaj Balkana daje mu ulogu praga Europe, jer u svakodnevnim vijestima možemo naći potvrdu za česta uhićenja ilegalaca, uglavnom Azijata koji pokušavaju prijeći s Istoka na Zapad kako bi bolje živjeli. Skupina ilegalaca raznovrsna je: jedan muškarac s turbanom na glavi, primjerice, ili dvije kosooke djevojke.

Da ne nastavimo s nabrajanjem primjera u kojima se vidi kako funkcioniraju stereotipi, završit ćemo ovaj dio s jednom od scena s kraja filma. Kad se Božo vraća u stan u invalidskim kolicima, ostaje sam. Sjedi pred televizorom s revolverom u ruci i gleda slovensku emisiju o lovu. Ovdje je bitno spomenuti jedan stereotip koji smo prethodno preskočili: jedan od Božinih susjeda (ne-Slovenac) dovikuje balkanofobičnom susjedu: «Vi pa delate samomore!» I tako odgovara na niz stereotipnih optužaba koje susjed glazbenik upućuje Boži i njegovima. Sada, na kraju, stereotipi polako nestaju, granice se brišu. Likovi nisu više marionete kojima upravljaju ruke tradicije i predrasuda, već Božo postaje netipični Bosanac – ima namjeru da se ubije. Na sebe preuzima jednu od predrasuda pripisanih sjevernjacima (Slovencima) – sklonost samoubojstvu. Indikativno je i to što za to vrijeme on gleda na televiziji slovensku emisiju o lovu na kojoj se intervjuira stariji Slovenac, lovac koji se bavi izradom trofeja i ukrasa od jelenjih rogova – vrlo preciznim poslom koji zahtjeva koncentriranost i smirenost, kako kaže lovac. Pozovimo se opet na Montesquieua: lov je jedna od djelatnosti koje su tipično sjevernjačke, a i samoubojstvu su skloniji sjevernjaci. Predrasude ipak još donekle funkcioniraju, ali se

raspršuju. Na kraju Božo ipak ne puca u sebe. Špela dolazi nakon pucnja u stan i vidimo da je pucao samo u televizor. Što je time učinio? Pucao je u jedan od stereotipa.

Pitanje koje možemo postaviti na kraju glasi: Je li aktualna ovakva polarizacija kakva je prikazana u filmu Kajmak i marmelada? Djeluje li film kao stendalovski zrcalni odraz stvarnosti?
Poznato je da stereotipi uzimaju maha baš kao rezultat svijesti o sebi kao naciji koja je različita od susjedne. Pogotovo je to izraženo u našoj suvremenosti. Nisu prošla ni dva desetljeća otkad su na ovim prostorima formirane nove države u kojima ljudi posjeduju još uvijek visoku svijest o pripadnosti određenoj naciji. Svi ti ljudi živjeli su prije u jednoj zajedničkoj državi u kojoj je nacionalistička ideja bila ugušena, ili bar gušena. Iznenadni prevrat rezultirao je povratkom predrasuda, stereotipa, koji su naravno i prije tog prevrata postojali, ali su bili manje izraženi i potisnuti onom poznatom starom (krilaticom) bratstvo i jedinstvo.
Nesumnjivo je da je zadnji prizor otvorenog kraja filma (susret Bože sa Špelom i njihovom kćeri koji otvara pitanje jesu li Božo i Špela rastavljeni) postao tipičan i preuzet iz bogatog korpusa američkih komercijalnih filmova, ali taj prizor ima još jednu ulogu: navodi nas, gledatelje, da se upitamo imaju li stereotipi na nas toliko snažan učinak? Je li doista situacija takva da se Sjever i Jug nikako ne mogu spojiti? Možda je upravo zato kraj i ostao otvoren. Hoće li predrasude ponovo u suvremenom društvu zaživjeti i hoće li granice Sjevera/Zapada i Juga/Istoka opstati ili će ih srušiti ljudski zdrav razum. Da, ljudski razum… Ironično, ta on ih je i stvorio!
(ivica baković)

Priče broja jedan

TIPOLOGIJA URBANIH NASELJA

tipovi i strukture gradova Evrope (drugi dio)

Zamišljajući idealni grad, Leonardo da Vinci dolazi na pomisao o gradu dvaju katova koji su vezani stepenicama, a Thomas More svoju viziju idealnog grada opisuje u djelu Utopija, objavljenom 1516. godine. Jedan od najrazrađenijih projekata idealnog grada je Filaretova Sforzinda, koju je opisao i nacrtao u svom traktatu o arhitekturi.

Svi ti planovi idealnih gradova, od kojih je velika većina ostala neostvarenima, pokazuju koliko je, u stvari, dug put od teorije do realizacije. No, redovito se događalo da ponešto iz utopije ipak prijeđe u stvarnost, i to baš u onom obliku koji se uspio najdalje odmaknuti iz čistog svijeta ideja i modela ka svijetu realnosti.

OSNOVNI RAZLOZI I ZNAČAJKE PROMJENA U URBANOJ STRUKTURI

U Evropi XVI. i XVII. stoljeća došlo je do značajnih promjena u političkoj organizaciji. Prvo, to je stvaranje velikih državnih tvorevina, na što su uzročno vezane promjene urbanih sistema: širenjem državnog teritorija širi se i urbana mreža. Drugi aspekt političkih promjena odnosi se na sve jaču centralizaciju političke vlasti - stvaranje jakih centralističkih monarhija: razvija se nov upravni sistem te jača uloga vojske i administracije, što potiče razvoj novih urbanih sadržaja.

Od početka XVI. stoljeća za urbani razvoj Evrope bili su vrlo značajni ekonomski impulsi, što se, doduše, nije osobito odrazilo na porast broja gradova i širenje urbane mreže, ali je našlo odraza u promjenama prostorne strukture i izgradnji novih urbanih sadržaja. Npr., s proširenjam poljoprivredne proizvodnje jača i trgovina. Produktivnost rada općenito raste i pospješuje razvoj tzv. gradskih djelatnosti. Gradske djelatnosti po kriterijima srednjeg vijeka sad prestaju biti izrazito gradske - to se,

prije svega, odnosi na proizvodnju materijalnih dobara sekundarnog sektora. Trgovina, međutim, ostaje naglašeno gradska djelatnost.

U novčanoj privredi uvode se nove institucije; u XVI. stoljeću bankarstvo je bilo ograničeno na Italiju, a u XVI. stoljeću proširilo se i u ostale dijelove Evrope. Osim banaka otvaraju se i burze. Razvoj novčane privrede omogućio je jačanje centralnog državnog sistema: država ubire poreze, uvodi monopol na pojedine proizvode, jača militarizacija.

Crkvene reforme također su utjecale na urbani razvoj - pojavljuje se protestantizam, koji ima uporište u Njemačoj, Engleskoj i skandinavskim zemljama.

SREDNJEG I NOVOG VIJEKA

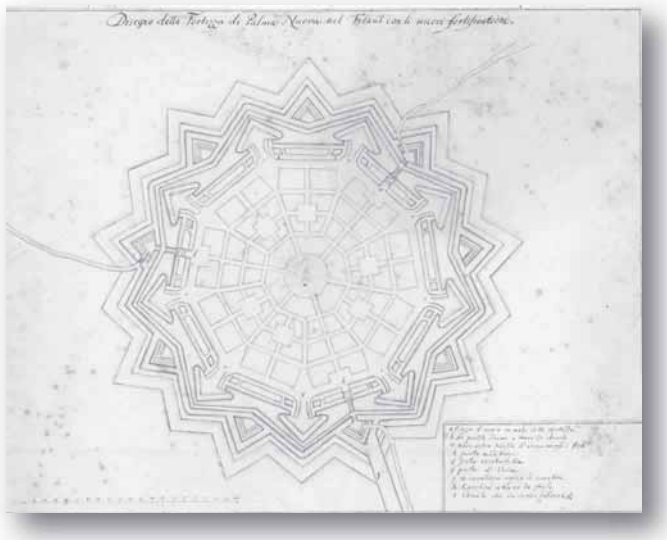

U gotovo svim vjerskim organizacijama budi se reformistički duh, a pojavljuju se i novi vjerski redovi, novi samostani, crkve itd.
Bogaćenje i povećanje ekonomskih i drugih osnova za razvoj novih gradova ipak nije rezultiralo ubrzanijom izgradnjom. Naprotiv, tempo se čak usporava; u sve moćnijoj centraliziranoj državi, u kojoj jačaju težnje za prestižem, gradovi postupno gube lokalne municipalne slobode i prava. U takvim uvjetima trgovci, obrtnici i slični slojevi društva više ne teže koncentriranju u gradovima. Novi se gradovi podižu radi vojnih potreba, obrane ili nacionalne ekspanzije. Tu su i gradovi podignuti radi ostvarivanja ekonomskih interesa (luke, naselja za eksploataciju prirodnih izvora). U sljedeću grupu spadaju vjerski gradovi; pojava protestantizma uvjetovala je seobu stanovništva zbog vjerskih razloga, što je potaklo podizanje novih gradova.

NOVI OBLICI PROSTORNE STRUKTURE GRADOVA

U prostornoj strukturi gradova nastaju znatne promjene u odnosu na srednji vijek. One su najuočljivije u fizionomsko-morfološkim ali i u ostalim komponentama. Te su promjene odraz smišljenoga, planskog razvoja gradova i duha novih ideja, te širenja funkcije gradova i promjene njihovog značenja i položaja u društvu. Nov način ratovanja doveo je u XVI. stoljeću do preuređivanja i proširivanja srednjovjekovnih gradova, tako da su mnogi od novih gradova bili isplanirani prije svega kao vojne utvrde; bastioni i zemljani nasipi imali su glavnu ulogu. Pri gradnji fortifikacijskih sistema i unutarnjih dijelova gradova do izražaja je došla gotovo idealna geometrijska pravilnost. Obrambeni sistem se, radi efikasnosti, najčešće gradio kao višekraka zvijezda, a unutarnji dijelovi u obliku pravokutnika ili koncentričnih krugova. Glavni teoretičari renesanse voljeli su radiokoncentrični raspored više nego „šahovsku ploču“, a ipak ga nisu uspjeli u potpunosti učiniti nadmoćnim nad njom. Mnogi od talijanskih arhitekata bili su ujedno i vojni inženjeri (izvrsna kombinacija za to doba!), kojima je lako bilo shvatiti da u gradu koji se širi poput paukove mreže top može pucati kroz sve ulice koje su spojene s centrom. Rezultat takvih stremljenja bio je talijanski grad-tvrđava Palma Nuova, tipičan primjer ostvarenja radiokoncentričnog rasporeda ulica.
Složeni fortifikacijski sistemi imali su dalekosežne posljedice na razvoj gradova. Oni su, prije svega, sputavali njihovo prostorno širenje, onemogućujući

razvoj predgrađa te podizanje vrtova i voćnjaka. S druge strane, pospješili su zgušnjavanje unutarnjih dijelova gradova, utjecali na njihov rast u visinu, te poskupljivali gradnju i izazivali špekulacije građevinskim zemljištem. Na promjenu prostorne strukture utjecali su i novi urbani sadržaji: u glavnim gradovima najvažniji je element kraljevska palača, koja se posebno ističe veličinom, položajem i raskoši. (Dvorac Versailles je dobar primjer takvog razvoja.) Uz kraljevske palače stvoreni su prostrani trgovi do kojih su vodile ravne i široke avenije. Radijalno-koncentrični raspored ulica, sa svim njegovim varijacijama, pridonio je bitno značenju trga. Paladio smatra da bi glavni gradski trg trebao imati širu funkciju od obične tržnice ili predvorja palače, predlažući da se trgovi uređuju tako da bi ljudi mogli njima slobodno šetati i razgovarati. Prostorna veličina trga trebala bi biti usklađena s brojem stanovnika grada.

Podiže se i mnogo upravnih zgrada; u pojedinim glavnim gradovima napravljene su cijele četvrti s takvim zgradama, u kojima su bili sudovi, arhivi, porezna dokumentacija, kartoteke i dr. Značajan novi sadržaj postaju vojarne i vojna vježbališta - ističu se veličinom, arhitektonskim rješenjima i lokacijom.

„Svaka uspjela civilizacija rasvjetava se u parkovima.“ Uz kraljevske, postoje i javni parkovi, koji služe kao mjesta okupljanja i zabave. Renesansa nije izmislila parkove, ali su se oni u to doba namnožili. Otvaraju se i zoološki vrtovi, a postupno dolaze na red i kulturne institucije: kazališta, galerije, muzeji i dr. Počinje izgradnja prvih hotela.

Pri planiranju i rekonstrukciji gradova osnovna jedinica bila je ulica, a ne zaokružena funkcionalna cjelina. Sve je podređeno ulici, trgovima i reprezentativnim zgradama,

dok se ostale funkcije u prilično mjeri zanemaruju. Posebno se malo pažnje posvećuje stambenim jedinicama i standardu stanovanja, a samo se u nekim gradovima za potrebe bogatijeg stanovništva grade tzv. stambeni trgovi, čija je namjena okupljanje stambenog prostora u kojem stanuje viša klasa stanovništva. Novi oblici prometa u gradu, tj. uvođenje kola u promet, uvjetuju gradnju širokih ulica (avenija) ili proširenje postojećih.

Ekspanzija trgovine i akumulacija kapitala znatno su utjecali na valorizaciju gradskog prostora i značenje

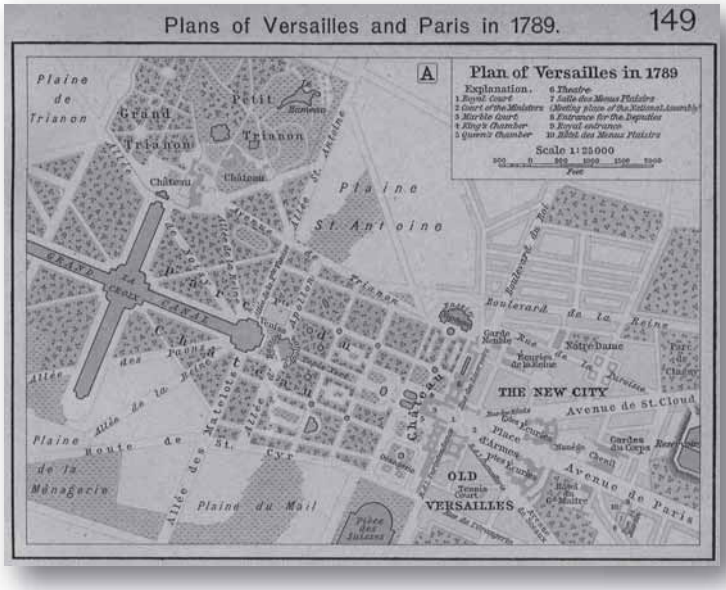

pojedinih funkcija. Gradsko je zemljište u uvjetima novčanog gospodarstva postajalo sve vrijednije, i često je bilo objekt špekulacija i zarada. Pravokutni planovi gradova bili su vrlo pogodni za takvu vrstu poslova, jer su omogućavali parceliranje zemljišta na pravilne čestice koje se lako moglo prodavati. Tako se prilikom planiranja grada često više pozornosti posvećivalo mogućnostima prodaje zemljišta nego svrhovitoj namjeni površine. Visoke cijene zemljišta i ograničene mogućnosti širenja grada, zbog sistema utvrda, poticali su rast grada u visinu. U uvjetima trgovačke ekspanzije pojedini elementi

doživljavaju ubrzan razvoj i dobivaju poseban društveni tretman, prije svega banke i burze. Uz njih, sve značajniji funkcionalni element postaju i zatvorene prodavaonice - tradicionalni oblici trgovanja na otvorenom se, naime, sve više napuštaju, a pojavljuje se novi tip prodavaonice u zatvorenom prostoru, s velikim izlozima.
Većina današnjih evropskih gradova ima obilježja urbanog razvoja navedenog razdoblja. To je najuočljivije u pravilnim šemama ulica, baroknim trgovima, karakterističnim fasadama itd. Nadalje, poveznica sa srednjim vijekom ogleda se u urbanoj jezgri naslijeđenoj iz tog razdoblja. I u Hrvatskoj su, uz planski sagrađene nove gradove, mnogi srednjovjekovni gradovi dobili nove dijelove ili su rekonstruirani stari gradovi. O tome svjedoče trgovi i zgrade Zagreba, Varaždina, Požege, Osijeka i mnogih drugih gradova.
(Damir Jaklin)

Putešestvije

Veno reportaža

1)
Putovali smo satima između tamnih brda...

2)
...sve do osunčane ceste koja je nakon "dnevnog mraka" izgledala kao da nas vodi u neki bolji, ljepši svijet...niti ne sluteći što ćemo sve vidjeti taj dan.

3)
Čuli smo da tamo negdje postoji osamljeni dvorac na litici duboke provalije…

4)
...i da je jedan prozor tog osamljenog dvorca bio Matovilkin prozor s kojeg je spustila svoju zlatnu kosu..

5)
..a mi smo se spustili puteljkom u dubinu, gdje već godinama nisu dopirale ni sunčeve zrake...

6)
...već uvijek i samo do iste ocrtane granice, kao da nas žele upozoriti gdje je granica stvarnosti i onog mračnog drugog svijeta.

7)
Taj nas je dan voda pratila u stopu, a slap je bio naš lajtmotiv...

8)
..sve dok ponovo nismo krenuli u visine...

9)
..i došli do jedne čistine na kojoj su nam žilava stabla očvrsla od bure odašiljala čudnovate signale "heššš" tjerajući nas da pogledamo u pravcu njihovog naklona...

10)
...i gle! Čovjek na mjesecu!
Vidi ga! To je on!
Kako li je samo stigao prije nas?

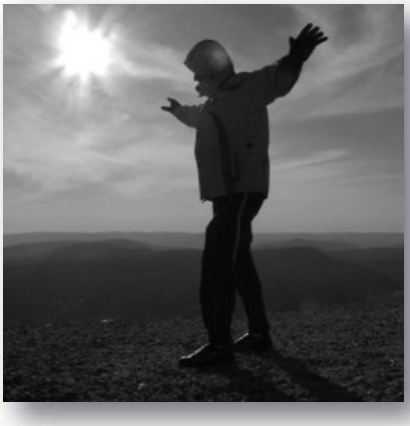

11)
Nezadovoljni odgovorom, odlučili smo nastaviti putovanje već drugom osunčanom cestom danas..

12)
..opet u dolinu... gdje smo s ceste ugledali Kralja kako očekuje dolazak svojih Vitezova.

13)
No nismo dočekali Vitezove...otišli smo radije putevima plavog slapa...

14)
...do sada već ostarjelog i napuštenog drvenog mlina.

15)
Ne tako daleko od plavog slapa i drvenog mlina sreli smo Vilu...stajala je unutar vremenskih vrata..

16)
..a onda su i ona i vremenska vrata nestala nama pred očima sa zadnjom zrakom sunca..

17)
..a nas smo dvoje na odlasku prošli kroz jedna druga vrata napuštenog grada u blizini..

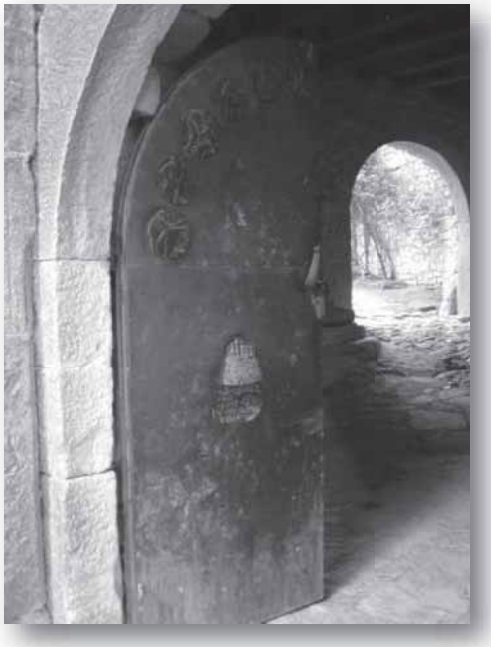

18)
i htjeli smo ih zatvoriti za sobom kada smo ugledali upozorenje..

...I vrata ne zatvoret se
v dne
ni noći nest tu
ne vnidi skvrnan
v grad si...

Glazba i muzika

Ploče i bendovi bratstva & djetinjstva

Govoreći o Janjatovićevoj enciklopediji ex – yu rocka, jedan je novinar iz Skopja zapisao: "Knjiga koju morate imati, ako ni zbog čega drugog, onda bar kao sećanje na jedna 'olovna' vremena kada smo bili zemlja sa jednom od najjačih rok scena u Evropi. A onda smo se oslobodili okova i nastale su četiri slobodne države sa najjačim turbo – folk scenama na svetu." (Zvezdan Georgievski, Puls, 23. 04. 1998., Skopje).
Osim gore navedenog razloga za posjedovanje ove enciklopedije, može poslužiti i njezina cijena, nešto malo viša od stotinjak kuna. (Kad je izašlo prvo izdanje, koštala je preko tristo.)

U enciklopediji se „izredalo“ nešto manje od četiristotinjak pjevača, kantautora, grupa i neformalnih grupa s područja bivše Yuge, od Aerodroma do Žeteoca (222 stranice velikog formata) plus pregled glazbene scene tadašnje SRJ od 1991. do 2000. (četrdesetak stranica) uz dodatak (od par stranica) s popisom domaćih rock festivala – te novinskih izdanja koja su se specijalizirala za rock.
Uz svaki enciklopedijski članak o pojedinoj grupi ili izvođaču, donosi se i fotografija (ili više njih, ako je izvođač „važniji“) te obavezna diskografija (s popisom singlova i albuma). U članku se redovito govori o „pretpovijesti“ pojedinog izvođača odnosno rock – grupe, spominju se SVI članovi, kao i instrumenti koje su svirali, a ako su članovi prelazili iz jedne grupe u drugu, navedeno je i to, tako da ih lako možete „pratiti“. Za one koji su se prestali baviti glazbom, navedeno je čak i to čime se bave.
Ako je grupa surađivala s poznatim stranim sastavima, navedeno je i to, a ako su izvođači pokušavali napraviti karijeru u inozemstvu, i to se spominje, kao i njihova izdanja u stranim zemljama.

KAKO SE PIŠE ROCK ENCIKLOPEDIJA?
Dakle, čovjek se potrudio! A kako se piše rock enciklopedija? Evo riječi samog autora, iz predgovora:
"Tokom svih tih godina, postupno sam skupljao materijal, ispitivao muzičare o njihovim karijerama i sve to odlagao u stranu, čekajući neka bolja vremena za rad. Bolja vremena nisu stigla. Naprotiv. I sve se oteglo unedogled. I kao što medved od zime beži u višemesečni san, tako sam i ja od glupih devedesetih godina, televizijskih emisija, idiotskih političara, inflacija, deflacija i penetracija pobegao u pisanje knjige. Sa slušalicama na glavi, nosa zabijenog u stare novine, trovao sam se boljom prošlošću, rock scenom šezdesetih, sedamdesetih, osamdesetih i onim što je preživelo tokom devedesetih. (...) Trebalo se zatvoriti u kuću i kao krtica pakovati podatke. (...) ...morao sam da se probijam kroz lavirint nesigurnih informacija, tako da sam pojedine podatke proveravao unakrsno."
Kako to konkretno izgleda? Uzmimo jednog „našeg“ rockera: "Toma Bebić (rođen 1939. u Splitu)...bio je pravi partibrejker koji je svojim neobičnim muzičkim formama, promišljenim tekstovima i hrapavim glasom predstavljao dalmatinsku varijantu Toma Waitsa pre nego što je iko za ovog američkog čudaka imao i priliku da čuje, ali isprekidane karijere, Toma Bebić je izgradio imidž bitnika odraslog u socijalističkom okruženju. (...) Učmalu atmosferu splitskih festivala uznemiravao je izvodeći svoje osobene pesme 'Nije gotovo kad je gotovo, nego je gotovo kad ja kažem da je gotovo', 'Leute moj', 'Tu – tu, vrag ti piz odnija' (koja je počinjala njakanjem magarca)... (...) Na binu je izlazio u svom svakodnevnom odelu: odrpana mornarska majica, japanke i komotne

platnene pantalone."
Ako je pojedina grupa ili autor obradio neku pjesmu s domaće scene, to se obavezno navodi, kao što se i navodi ako je posegnuto za stranim hitovima, tako da možete vidjeti tko je na koga utjecao i tko je koga obrađivao. Npr. kod Crvene jabuke: "Tako se u pesmi 'Učiniću sve da te zadovoljim' našao gitarski rif iz 'Satisfaction' The Rolling Stonesa, u 'Bivše djevojčice, bivši dječaci', je stih 'I volio bi umrijeti prije nego ostarim' iz pesme 'My Generation' grupe The Who s kraja 1965. (...) ...Sve pesme je napisao Zlaja, a tu se našla i 'Sviđa mi se ova stvar' obrada 'Twist And Shout' grupe Isley Brothers koju su svojevremeno obradili The Beatles, The Tremeloes i drugi. (...) U pesmi 'Ples nevjernih godina' iskoristili su uvodnu frazu iz starog hita 'Rock On' sastava The Hunter, dočaravajući atmosferu sedamdesetih godina. (...) ... a u temi 'Da nije ljubavi' iskorišćen je citat iz istoimene narodne pesme. (...) ...u pesmi 'Bijeli Božić' (obrada White Christmas iz repertoara Bing Crosbyja) pevao je Saša Lošić koji im se pridružio na koncertima po Hrvatskoj."
Da je Janjatović bio zaista detaljan, kao primjer može nam poslužiti članak o grupi naziva Dogovor iz 1804. koja je djelovala samo nešto više od godine dana: "Jedini njihov snimak, pesma 'Sećanje na san' objavljena je uz druge autore na singl ploči Gitarijada 1969. Ista pesma reizdata je na kompilacijskom disku 'YU retrocks-pektiva' – progresivna muzika. Svirali su isključivo svoj repertoar zasnovan na za to doba alternativnom zvuku i muzičkim iskustvima različitih kultura.
Naravno, „veliki“ bendovi i izvođači dobili su više prostora (Arsen, Azra, Bajaga, Bijelo dugme, Disciplina kičme, Indexi, Kud Idijoti, Leb i sol, Riblja čorba, Smak, Time & Dado Topić, Zabranjeno pušenje...), ali nisu zaboravljeni ni „mali“, pa tu ima i dosta bendova za koje vjerojatno niste nikad čuli poput Bezobrazno zeleno, Pomoranča, Prljavi inspektor Blaža i kljunovi, Cacadou Look (iz Opatije: Grupa je pod imenom Cacadou nastala 1983. godine na sasvim neuobičajen način, naime, članice te grupe ispočetka nisu znale ništa svirati na instrumentima... a što se dalje zbivalo s curama, pročitajte u Janjatovićevoj enciklopediji...)

PIKANTERIJE

Uz opis karijere dotičnog izvođača, autor donosi i razne anegdote i pikanterije, što daje svježinu enciklopedijskim člancima – npr. dečki iz grupe Laibach "...1984. preselili su se u London. Zaposlili su se kao fizički radnici, glumili vojnike u Kubrickovu filmu 'Full Metal Jacket' i radili u pristaništu Belfast u Irskoj. (...) ...na konferenciji za štampu u Francuskoj izjavili su da su im uzori Tito, Toto i Tati.[1] Oktobra 1988. izašla je ploča 'Let It Be' sa obradam pesama The Beatles. Deo tih materijala Paul McCartney je emitovao pred početak svojih nastupa. (...) ...i od svih grupa sa SFRJ prostora ostvarili su najozbiljniju karijeru u inozemstvu."
Janjatović se trudio biti objektivan (iako kaže da je o nekima u enciklopediji pisao s radošću, a o drugima s mukom), a uz „prave“ rockere, ubacio je i predstavnike šansone, akustičare te blues & etno izvođače, tako da su u knjizi zastupljeni i najveći hrvatski šansonijeri: Arsen (s impresivnom diskografijom od tridesetak albuma), Ibrica i „stari Pjer“ Ivica Percl, ali i Jadranaka Stojaković (etno – akustičarka, iz Sarajeva, sada u Japanu), slovenski šansonijer Andrej Šifrer, ali i npr. Novi fosili (za koje nisam siguran koliko su važni za povijest rocka), no, eto, tu su.
Kad nabavite ovu knjigu, osim što ćete imati izvrsnu povijest ex – yu rocka, dobro ćete se zabaviti čitajući je... i otkrivajući neke svoje stare – ili nove favorite.

1 Prvi od ove trojice je stvorio, sada već bivšu, Jugu, drugi (Toto) je bio talijanski komičar, a treći (Tati) francuski redatelj komedija.

GLAVANOV KOD

Iako eniklopedija zaslužuje čistu peticu zbog svoje informativnosti i zabavnosti, nije se svakome svidjela. Tako je Darko Glavan u recenziji ljutito napisao "ne vjeruj Srbima ni kad se bave ex – yu enciklopedistikom", priznajući da je Janjatovićev uradak "ipak po mnogim aspektima ozbiljniji i sustavniji pothvat od 'Male enciklopedije hrvatske pop i rock glazbe' ". Glavan je također podučio Janjatovića da "...enciklopedija nije fanzin u kojem se uzbuđeno prepričavaju dogodovštine iz životopisa izvođača, već egzaktno složen popis ključnih podataka o karijeri, oslobođen subjektivističkog balasta", čime želi reći da iz enciklopedije treba izbaciti sve zanimljivosti, anegdote i pikanterije te tako enciklopediju učiniti dosadnom i monotonom...

Glavana najviše smeta što su samo dvije stranice dodijeljene Parnome valjku i jedna stranica Prljavom kazalištu, a puno više Ribljoj čorbi i Bori. (No, tako bi neki Balaševićev obožavatelj mogao prigovoriti da je Đole dobio manje prostora od Azre ili Bajage, no nije stvar u tome.) Za utjehu Glavanu i sličnim glavanima: protagonisti s područja Hrvatske obrađeni su korektno, neovisno o tome koliko su prostora dobili. Npr. kod Crvenih koralja, između ostaloga, možemo pročitati: "Tiraž (jednog njihovog singla) skoro je dostigao tiražu od 100 000 prodatih primjeraka i to u zemlji koja je tada imala oko 120 000 gramofona. Dobijali su po deset hiljada pisama mesečno od obožavalaca iz cele Jugoslavije. (...) U leto 1964. odsvirali su prvu turneju jedne rock grupe ikad organizovanu u Jugoslaviji. (...) U anketi lista 'Ritam' tri puta su osvojili titulu najboljeg domaćeg sastava. Kada su The Shadows nastupali na Splitskom festivalu, Crveni koralji su organizovali zajedničku klupsku svirku s njima. Primat su zadržali do 1967. godine..."

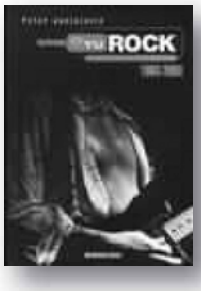

Petar Janjatović, Ilustrovana ex – Yu enciklopedija 1960. – 2000. (dopunjeno izdanje, autorova naklada, 2001.)

Ili o Filmu i Juri Stubliću: "Godine 1992. snimio je (Stublić) CD 'Hrana za golubove' sa antologijskom 'E moj druže beogradski', jedinom pesmom nastalom tokom rata koja je bila prihvaćena sa obe strane fronta. Tu pesmu je uz novi tekst napravio na muziku hita 'Na morskome plavom žalu' koju je početkom osamdesetih godina komponovao Sarajlija Dragan Jokić a pojavila se u filmu Emira Kusturice 'Sjećaš li se Dolly Bel'..." itd. Dakle, o nekom preferiranju bendova i subjektivističkom pisanju ne može biti ni govora. A konačno, Glavan može sam napisati svoju rock – enciklopediju u kojoj će najviše prostora dodijeliti svojim favoritima... (Uostalom, jedan od Janjatovićevih omiljenih rokera je Darko Rundek.)

Hrvatski pisac Zoran Ferić autoru je uputio možda i najveći kompliment, ciljajući na kontroverze koje su pratile Janjatovićevu enciklopediju, napisavši: "Pa ti si jedan velikosrpski kroatofil!"

Ne samo da se nekim Hrvatima knjiga ne sviđa, nećete vjerovati, smeta i Srbima! Tako je jedan beogradski novinar knjigu ocijenio ovako: "Glavna mana Janjatovićeve knjige je fasciniranost zapadnim delovima bivše SFRJ, pa su odrednice u enciklopediji dobili gotovo svi garažno – podrumski sastavi slovenačkih sela, dok su čak i diskografsko relevantni sastavi iz srpske provincije izostavljeni."

Jedan novinar iz Sarajeva je napisao: "Svako ko je pročita dobit će sasvim iskrivljenu sliku svega onoga što se dešavalo u tom periodu." (1960. – 2000.)...
No, neki misle o enciklopediji i pozitivno, s čime se i autor ovog prikaza potpuno slaže: "Publikacija preporučljiva za mame i tate isto koliko i za njihovu djecu." Kad se knjiga čita, doživljava se udar nostalgije sa blagom izmaglicom pred očima..., a Janjatović je sve ovdje spomenute citate, kako pozitivne, tako i negativne(!), stavio na poleđinu svoje enciklopedije(!).

Kao što smo spomenuli, u knjizi ima dosta „malih“ bendova i izvođača za koje niste nikada čuli, ali to ne znači da oni nisu dobri. Možda pokraj „velikih“ nisu došli do izražaja.

Ugodno čitanje povijesti ex – yu rocka i ugodno slušanje glazbe iz tog nekog ljepšeg i sretnijeg vremena (barem što se glazbe tiče)! :-)
(Vaš Antonije iz Panonije – Gramofonije)

MADE IN AMERICANA

Već se smijete na temu koju sam odabrao. Glazbeni žanr toliko nejasnih granica da su se i veći polomili na njemu. Americana je toliko širok pojam da nije jasno je li americana potpuno jednaka glazba kao i ono što nazivaju alternativnim countryem ili postoje neke razlike. Čak taj glazbeni žanr nije ograničen samo na područje SAD-a, već u njega spada i jedan glazbenik iz Ujedinjenog Kraljevstva. To je, naravno, Nick Drake. A je li on folker ili britanski folker, hoćemo li se svađati i oko toga?
Predstavit ću zato izvođače za koje smatram da najbolje potpadaju pod termin "americana" bez obzira na mišljenje nekih uvaženih stručnjaka s **www.allmusic.com**.

COUNTRY {INDIE >AMERICANA}
Country je glazba koja je nastala iz različitih europskih narodnih forma. Doseljenici iz Europe, posebice Irci i Nizozemci donijeli su kao i svaki drugi čovjek sa sobom svoje običaje, tradiciju i nastavili su živjeti po jednakim pravilima kao kod kuće (osim što su sada više morali raditi za samo malo veće plaće, ako i to). Irska glazba mijenjala se u doticaju s ostalima, ali ona je najviše od svih ostala u jezgri onoga što je kasnije bio country.
Sam country izvire iz te multieuropske glazbe koja se svirala po američkom Jugu i gorju Appalachian, djelomično se vežući uz istovremeno proširavanje bluesa.
U 20. stoljeću, pojavom radija, dolazi do pojave komercijalnog countrya. Veliki pjevači poput Ernesta Tubba i Hanka Williamsa zarađuju nastupima na radiopostajama ili samostalnim koncertima. Taj aspekt glazbe, koji omogućuje zbližavanje svih countrya i svih ljudi kojima je dostupan radio, dovodi do utjecaja na popularnu glazbu tadašnjeg vremena, te na rock'n'roll. Tako se rađa americana – u 60-im godinama 20. stoljeća, kod nekolicine pop-rock sastava koji su se usudili primijeniti tradicionalni izričaj američkog naroda na hipijevsku glazbenu formu i tematiku buntovne generacije.
The Byrds su bili psychedelic/folk rock bend. Nastali su 1964. godine u Los Angelesu. Opisuju se kao spoj Boba Dylana i Beatlesa. Ali oni su nudili alternativu obojih izvođača – bili su manje komercijalni i inovativniji od Beatlesa, te nešto brži i prosječnom teen hipiju zanimljiviji od Dylana. Poznati country rock lutalica Gram Parsons bio je neko vrijeme član The Byrdsa i po mnogima je u toj zanimljivoj suradnji korijen americane – njihova tadašnja glazba ni po čemu nije drastično odskakala od postojećih country izvođača, a nije bila ni udaljena od hipijevskih bendova, posebno onih britanskih, kojima je najviše dugovala. Ali ta je glazba po prvi put ponudila taj čudnovati spoj dvaju golemih glazbenih pravaca, i poslužila kao osnova i uzor mnogima u 20. i 21. stoljeću, čak je njihov glazbeni izričaj više utjecao na izvođače americane s kraja 80-ih i početka 90-ih nego na one koji su nastali odmah nakon raspada The Byrdsa (koji se dogodio 1973.).
Gram Parsons je od 1968. do 1970. godine bio član još jednog za americanu važnog benda – The Flying Burrito Brothers. Oni postoje još i dan-danas, ali tamo od sredine osamdesetih uspjevaju napraviti nekoliko turneja, raspasti se i ponovno se sastajati. To je bend u kojem se od samog početka mijenjao broj članova i koji, unatoč dugotrajnosti, nikad nije doživio takvu slavu kao The Byrds, Neil Young ili Bob Dylan.
Parsons je umro 1973. u dvadeset i sedmoj godini života od mješavine morfija i tequille, koje je očito najviše volio konzumirati.
Još jedan dokaz da se americana rodila uz pomoć barda potlačenih, Boba Dylana, je skupina glazbenika po imenu The Band. Dečki iz Kanade su u sedam godina svojeg postojanja (1968. - 1975.) bili jedan od najvažnijih bendova na sceni, miljenici kritike, publike a i samog Dylana, koji je s njima nastupao na više koncerata (npr. Forrest Hill). Na trenutke je njihova popularnost bila toliko velika da su se individualni članovi benda isticali poput onih iz Beatlesa, te se svakome od njih pripisivalo nekoliko osobina i razni pogledi na svijet. Njihov nastup u Forrest Hillu bio je snimljen kamerom i postao poznat, opet zahvaljujući popularnosti Boba Dylana, koji je zasigurno trebao biti glavni lik na cijelom koncertu i snimci.

Ronnie Hawkins davno je prije osnovao bend The Jungle Bush Beaters, a odmah zatim Ronnie Hawkins & The Hawks, čija se glazba temeljila na rock'n'rollu Chucka Berrya. Zapravo su The Hawks bili jedan od značajnijih rock'n'roll sastava iz početka 60-ih. The Band je zapravo bend izrastao iz The Hawksa, samo bez Ronnija Hawkinsa, čiji preveliki ego nije bio baš privlačan ostalim članovima grupe. Dok je on nastavio tada već propadajućim stazama rock'n'rolla zajedno s Levonom Helmom, The Band su se okarakterizirali kao progresivniji bend, koji je miješanjem žanrova dobio pažnju kritičara i cijele jedne generacije slušatelja. Nešto moćnijeg i težeg zvuka od The Byrdsa, The Band su sami predstavljali svojevrsnu alternativu čitavoj tadašnjoj glazbi, pa i samim Byrdsima čiji su se hitići poput prerade Dylanovog Tambourine Mana ili Turn Turn Turn orili po glazbenim radiopostajama. Do raspada u studenom 1976. izdali su 6 studijskih i 3 live albuma. Stvarni raspad nikad se nije dogodio, već je svaki od članova benda pošao za vlastitim interesima i projektima, po čemu su još jednom sličili na Beatlese (iako su se oni posvađali pa se razišli, ali to je druga priča). The Bandu su se dogodili i povremeni reunioni, npr. onaj 1983., ili čak izdavanje novog albuma po imenu Jericho 1993.

A veliki početak indie glazbe i još jednu lansirnu rampu americane predstavljao je i kultni, naveliko obožavani i na početku ovog teksta spomenuti Nick Drake. Englez rođen u Burmi 1948. godine dokazao je da je americana nastala i od europske folk tradicije, a ono što je on svirao kritičari i obožavatelji zvali su british folk. Ipak, koga svi glazbenici alter-countrya (od M. Warda do The Shinsa) spominju kao svoj najveći uzor, i zadrhte od strahopoštovanja tijekom izgovaranja njegovog imena? Nick Drake. Umro u dvadeset i šestoj godini od prevelike doze antidepresiva. Da, bolovao je od depresije i kroničnog straha od javnog nastupa, napravivši tako samo dva zaboravljena omanja koncerta, te je zbog svoje osjetljive naravi snimao albume kod kuće i eventualno u studiju. Nick Drake. Čije su pjesme vrutak neobčne melankolije, slatke tuge i jednostavnih ali moćnih melodija, glazba za srce i dušu, pjesme zbog čije ćemo ih mistike pokušavati slušati što više. Prvi album Five Leaves Left ponudio je po prvi put u povijesti dozu istinski dubokih emocija i beskonačne sjete odsvirane na samo jednome instrumentu – klasičnoj gitari te, naravno, otpjevane Drakeovim visokim, ali tugaljivim i čvrstim glasom. Drugi album Bryter Layter odsviran je uz pomoć Fairport Conventiona, čiji je Richard Thompson pomagao Drakeu na prvome albumu. To je Drakeov najkonvencionalniji album, jer pjesme prožimaju orkestracije i klavirska svirka, a i produkcija albuma ima viši budžet. Ali pjesme odišu jednakim osjećajima i opet su... prelijepe.

Posljednji Drakeov album, Pink Moon, možda je najbitniji razlog nastanka velikog kulta obožavatelja tog engleskog kantautora i razlog zašto Belle & Sebastian tvrde da im velik dio uzora čini samo jedna osoba – Nick Drake. Album traje 26 minuta i 30 sekundi. Jedanaest pjesama. Sve je snimljeno u Drakeovoj kući, jer je njegova bolest očito na početku snimanja uzela maha pa se prestrašio čak i snimanja u studiju. Poznato je da je Drake nakon završetka snimanja donio album svome producentu Joeu Boydu i odmah izašao van, ne porazgovaravši s Boydom ni o čemu, pa čak ni o albumu. Najjednostavniji je to i najosobniji Drakeov uradak, odsviran opet samo na gitari i minimalističkim ali prelijepim upadima klavira. Drake je ustvrdio da poslije Pink Moona više nema što snimiti, jer je svu svoju tugu, sve što je još htio ispričati, prelio u taj treći album. Međutim, do smrti 1974. godine, Drake je snimio još nekoliko samostalnih pjesama koje po kvaliteti ne zaostaju za prijašnjim stvarima na albumima (najbolja od njih je svakako Black-eyed Dog, meni možda najdraža Drakeova stvar).

Nick Drake često se uspoređuje s Gramom Parsonsom. Obojica su bili geniji, obojica najbitnije ličnosti country rock glazbe tog razdoblja (1968.-1973.), i obojica su zbog svoje autodestruktivnosti i sklonosti opijatima umrli mladi.

ŠEDAMDESETE I OSAMDESETE (S POČECIMA U ŠEZDESETIMA)

Taj progresivniji izričaj u koji se uklapa rock/folkovska predodžba glazbe Neila Younga i smisao za stihove i baladu Toma Pettya, pojavljuje se i u americani, ali u razdoblju sedamdesetih i prvim dijelom osamdesetih americana je ograničena na pojedince, dakle kantautore a ne na bendove i cijele pokrete. Billy Joe Shaver je prvi takav izvođač, koji je još 1968. pokušao snimiti neke pjesme u studiju svog uzora **Bobby Barea,** ali debitatntski album mu izlazi tek 1973. godine. Njegov odmetnički stil ponašanja i pjevanja utjelovljuje američke heroje prerije i zapuštenih ulica, i neke njegove pjesme (Good christian soldier, WIllie the wandering Gypsy and me, I been to Georgia on a fast train) postaju nezaobilazni country standardi, ali Shaver nikad nije postao slavan, tek prihvaćen. On je posebno zanimljiv zbog grubljeg i jačeg, dakle alternativnog tumačenja country glazbe, a stihovi su mu klasični američki – kršćanski odgoj u djetinjstvu, rad na polju i pilani, dobar odgoj, obiteljska previranja i ljubav roditelja... Shaver osim Bobbyu Bareu, koji ga je prvi primijetio, najviše duguje Krisu Kristoffersonu, poluprotestnome kantautoru, koji je unatoč velikom broju vlastitih pjesama, najpoznatiji po produciranju albuma i pisanju za druge, te filmskim ulogama (Billy the Kid). Njegov odmetnički imidž slijedi gotovo sve imalo emancipirane country pjevače tog vremena, a to se najbolje vidi po tematici pjesme Me and Bobby McGee, koja je slavnija u verziji Janis Joplin.

Captain Beefheart je možda najveći ekscentrik u povijesti alternativnijeg country izričaja. Rođen je kao Don Vliet 1941. godine u obitelji nizozemskih doseljenika, a kasnije mijenja ime u Van Vliet. Kao mladić poznavao je Franka Zappu, koji je otišao u Kaliforniju da osnuje Mothers Of Invention (nakon neuspjelog zajedničkog projekta, filma Captain Beefheart Meets the Grunt People). Vliet pak ostaje u pustinji Mojave gdje se pridružuje grupi glazbenika po imenu Magic Band (Alex St. Clair, Doug Moon, Jerry Handley i Paul Blakely). Tu je nadjenuo sebi naziv svog neuspjelog filma – Captain Beefheart. To je bilo 1964. godine. Godine 1967. na tržište izbacuju svoje najbolje djelo, debi album Safe As Milk, čiju kvalitetu nije ponovio nijedan kasniji album Beefhearta & Magic Banda. Psihodelično-artistička glazba njegovog benda sličila je na najmračnija ostvarenja Grateful Deada (kojih baš i nema puno), čisti repetitivni ritmovi u okršaju su sa šankerskim temama Beefheartovih stihova i njegovim grubim glasom neobuzdanim poput kakva pijanca. Pjeva o ljubavi, o ljepoti žena koje ga vole iako ih nije dostojan, o izgubljenim ljubavnicama i svakoj drugoj temi koju inače vole samo šankerski priljepci i naša omladina u narodnjačkim klubovima. To je primitivni i groteskni izričaj, čak i za country, luckasti i neobični, ali ipak country, i svi se sjećamo Hanka Williamsa koji je komercijalizirao country glazbu, a čiji stihovi vjerojatno nisu bili toliko jednostavni i pijani. Krajem sedamdesetih Van Vliet se otcjepljuje od Magic Banda i dalje sâm izdaje nekoliko albuma, a početkom osamdesetih počinje se baviti slikanjem. Unatoč donedavnom amaterstvu u toj grani umjetnosti, Beefheart je u pustinji Mojave stvorio neke cijenjene i prilično skupe slikarije, slikajući isto kako je i pjevao – primitivno, groteskno i psihodelično. Vana Vlieta cijeli život, zvao se on Kapetan Goveđe Srce ili ne, prati boca kakvog alkohola, a nikada nije postao pijanac. Ipak, tko mu je drugi, osim flaše, pomogao da stvori takve stihove?

Iste godine kad i Shaver pojavljuje se Tom Waits, čudesni eksperimentalni autor hrapavog glasa s kombinacijom bezobraznog i depresivnog ponašanja. Korijeni njegove glazbe nalaze se u countryu, bluesu i svim ostalim američkim korijenskim glazbama, ali je on uveo u svoju glazbenu formulu kaos, čudnovate glazbene krajolike i opus zanimanja koji se kreće od beatništva u stihovima i glume u filmovima Queen's logic, The fisher king, At play in the fields of Lord i art-filmu zanmljivog koncepta Night on Earth. U posljednje vrijeme eksperimentira s ritmičkim glazbalima. Njegova djela su izrazito neujednačena i poseban je čak i u slučaju izdavanja albuma – u posljednjih nekoliko godina izdao ih je više zaredom, kao i u raznim oblicima (EP) a prije je godinama

zjapila rupa u njegovim novim autorskim djelima.
I Beefheartu i Waitsu mnogo je materijala producirao Frank Zappa, veliki kralj eksperimentalnog rock izričaja, što je možda malo pomoglo njihovoj popularnosti u underground krugovima.
Osamdesete su bile razdoblje konačne afirmacije americana bendova jer su se tada pojavili prvi pravi americana bendovi – The Jayhawks (1985.), Uncle Tupelo (1987.) i Silver Jews (1989.). To su bendovi iz kojih su kasnije nastali mnogi americana izvođači, a posebno su bitni Uncle Tupelo zbog trojice izrazito talentiranih glazbenika – Jeffa Tweedya koji je osnovao (uz My Morning Jacket) najuspješniji alter-country/americana sastav svih vremena – Wilco, te Michaela Heidorna i Jaya Farrara koji su osnovali bend po imenu Son Volt. Uncle Tupelo su u kratko vrijeme (od 1990. i izdavanja prvog LP-a No Depression do raspada 1994.) izvršili golemi utjecaj na underground zbog fuzije punk energije i one laganosti i iskrenosti countrya, jednostavnosti tog starog glazbenog žanra. Drugi album Tupela u potpunosti je akustičan, a privukao je nove nestalne članove u bend, te je prepoznat u širem krugu glazbenika i slušatelja, čemu svjedoči produkcija Petera Bucka. Tužni tonovi Jayhawksa i Silver Jewsa su, s druge strane, postigli to da se pojave novi termini u rock glazbi – slowcore i sadcore. The National, Coldplay i mnogi drugi bendovi stvaraju glazbu koja svoj početak ima u radovima Jayhawksa.
Samostalni autor koji je obilježio lo-fi glazbu osamdesetih, a kojeg se svakako mora spomenuti i u tekstu o americani, je Daniel Johnston. Po karakteru najsličniji Drakeu i psihodeliku poremećenog uma Sydu Barrettu, Johnston je stvorio niz intrigantno jednostavnih djela snimljenih na diktafonu ili bilo kojoj drugoj spravi za snimanje zvuka koja mu je došla pod ruku. Johnstonove pjesme su lošije otpjevane i odsvirane nego Drakeove, ali njegova glazba u jednakoj mjeri kao i Drakeova odražava dubinu njegove depresije i sramežljivosti (zna se da ima djevojku iako je smrtno sramežljiv pred ženama). Čudesna niska autora često je spominjala i hvalila njegov rad – Nirvana, Sonic Youth, Yo La Tengo, Butthole Surfers, **Half Japanese**,... Snimljen je dokumentarac o njegovom životu, indie etiketa Homestead izdala je njegove najranije radove, ali Daniel nije promijenio način snimanja svoje glazbe i eksponiranost u javnosti. Ostaje depresivan i prestrašen kao i prije, iako se na fotografijama često smješka i veseli.

DEVEDESETE I DANAŠNJICA

Devedesete predstavljaju drugi val americane (a ne početak, kao što je uvriježeno mišljenje među ljudima). Tu su sad Son Volt i Wilco, dakle novi bendovi veterana te glazbe, te Lambchop i Whiskeytown. Lambchop su nastali još u osamdesetima kao trio, ali stvarno funkcioniranje benda počinje 1993. u Nashvilleu. Njihova vlastita etika Merge Records nazvala ih je "Nashville's most f*cked-up country band". Taj naziv je opravdan jer je njihova glazba, iako u osnovi spora, ipak velika mješina sastavljena od kaotičnih avangardnih zvukova, jazza, soula i naposljetku countrya. I dok su oni predvođeni Kurtom Wagnerom veoma intrigantni samo u glazbenom smislu, Whiskeytown (osnovani 1994.) su neobični i kao ličnosti. Posebice Ryan Adams, danas legenda americane i općenito indie glazbe. Kao briljantnom kompozitoru, Adamsu su glavne vodilje bile alkohol i agresivnost. Ludi i pomalo besmisleni nastupi Whiskeytowna jamčili su veliku posjećenost njihovim koncertima, a Adamsovo bezobrazno ponašanje moralo je dovesti do neslavnog raspada benda. Adams je kao samostalni izvođač još zanimljiviji i popularniji nego Whiskeytown, poznat je po obradama slavnih rock klasika, od Pink Floyda do Franka Sinatre. Njegov najluđi potez dosad zbio se prošle godine kad je izdao jedanaest(!) albuma odjednom, a pjesme na tim albumima varirale su od luđačkog hip hopa do noisea.
Wilco su nastali 1994. godine i višestruko su nagrađivani indie americana bend. Predvođeni Jeffom Tweedyem izdali su šest albuma, između ostalog i Yankee Hotel Foxtrot 2002., svoj najbolji uradak, te A Ghost Is Born, koji je izabran za najbolji album 2004. godine prema izboru najvećeg američkog indie

festivala (za izvođače s manje od 200000 prodanih primjeraka albuma). Zajednička značajka svim pjesmama Wilca je jednostavna, nepretenciozna melodičnost. Nikada ne podižući glas, Tweedy i kompanija nisu stvorili ijednu žestoku stvar, ali su savršeni za opuštanje.
Son Volt su druga izraslina Uncle Tupela. Postoje jednako dugo kao i Wilco, a najveća razlika između Wilca i njih je u tome što nikada nisu dostigli njihovu slavu, pa čak ni slavu Uncle Tupela. Njihov žestoki Wide Swing Tremolo iz 1998. dobio je loše kritike, a i bend je bio u kreativnoj blokadi, što je skoro dovelo do raspada. Međutim, od tada kvaliteta Son Volta raste i Okemah and the Melody of Riot iz 2005. ukazuje na jedan drugačiji Son Volt, na bend sposoban nositi se s kompleksnim glazbenim uracima koje iziskuju žanrovi alter-countrya i americane.
Godine 1998. nastao je jedan bend koji je izbjegao nešto žešći americana zvuk, ignorirao utjecaje Jayhawksa i Uncle Tupela i priklonio se dugim melankoličnim, gotovo klasičnim obrascima glazbe, često izvođene samo na jednome instrumentu – gitari. To su My Morning Jacket, veliki bend okupljen oko frontmena Jima Jamesa. U njihovoj se glazbi još jednom javlja Bob Dylan, ali i Neil Young, Velvet Underground, a najveći uzori svakako su im Galaxy 500, dream pop sastav s natruhama americane s kraja 80-ih. Tako je i sanjiv ton najčešći pejzaž Jacketa. Njihov prvi album The Tennessee Fire najviše odgovara toj country usamljenosti i fascinaciji snovima, ali kasnije stvari (recimo album Z) nude i nekoliko čudnih pjesama, koje gotovo da ulaze u domenu progresivnog rocka. My Morning Jacket zaista su bend koji se mijenja i danas, iako zauvijek praćeni tužnim glasom Jima Jamesa, ipak zvuče dosta drugačije nego na početku. Tome je zasigurno kriv utjecaj Conora Obersta i M. Warda, dvojice americana velikana današnjice, koji (posebno Oberst) koriste elektroniku, pop i razna druga čudesa u svojim pjesmama. Naime, Jim Jones je više puta krenuo na zajedničke turneje s obojicom glazbenika po čitavoj Americi. Svjetske turneje ovako kvalitetnih glazbenika baš i ne možemo očekivati, ali samostalni M. Ward (tako se priča) mogao bi uskoro doći u Hrvatsku!
Valja spomenuti i Yo La Tengo, bend sličnih uzora i tematika kao My Morning Jacket. To je skupina od pet muškaraca i jedne žene nastala još 1984. godine, dakle prije Galaxy 500, kojima su oni uzori. To je bend koji uz americanu kao klasični izričaj američkog naroda obučen u ruho s kraja 20. stoljeća veže tek nekoliko uradaka. Njima su dragi i Sonic Youth i Kinks.
M. Ward, pravim imenom Matthew Ward, hipersenzibilni je Amerikanac, opijen staromodnim country-folk stilovima. Tužna glasa i trivijalne tematike u pjesmama više bi pristajao u neku doseljeničku obitelj s Divljeg zapada koja živi teškim radničkim životom nego u današnju americana domenu punu modernijih glazbenih crossovera. I on je bio kandidat za nagradu za nezavisne albume prodane u manje od 200 000 primjeraka (za album Post-War 2006. godine). M. Ward je inače počeo u triu Rodriguez, gotovo beznačajnom sastavu koji je svirao kombinaciju electronice i americane. Razlog Wardovu mogućem dolasku u Hrvatsku mogla bi biti i njegova golema popularnost u našim alternativnim krugovima. Možda će se nekima ovo činiti irelevantnim, no u prilog činjenici da kod nas postoji velik kult obožavatelja M. Warda govori i osvajanje prvog mjesta na natjecanju za najbolji album 2005. godine na internetskoj stranici www.index.hr. Njegov album koji je osvojio prvo mjesto u tom izboru zove se Transistor Radio i njegov je najbolji uradak.
Nešto prije Warda pojavio se prijespomenuti Conor Oberst. Još kao tinejdžer iritantno hrapavoga glasa Oberst je svirao i pjevao u bendu pod nazivom Commander Venus. Nijedan član benda u godini nastanka (1994.) nije imao više od sedamnaest godina, a svi su bili susjedi jedan drugome. Svirali su nekakav americana pop s djetinjastim temama u pjesmama, ali se za Commander Venus danas pročulo zbog popularnosti Conora Obersta. Naime, svi članovi su zajedničkim snagama pokrenuli vlastiti studio Saddle Creek, studio koji je snimio albume bendova Cursive i Lullaby For

The Working Class, ali je ipak najpoznatiji po projektu Conora Obersta zvanom Bright Eyes. To je skupina glazbenika koja još od 1997. godine prati Obersta u pjesmama u kojima mu je potrebna pratnja (jer Oberst pedeset posto pjesama svira i pjeva sâm). Bright Eyes su do dan-danas izdali hrpu albuma, EP-a i rariteta, a Oberst je prozvan hipertalentiranim izvođačem zbog sposobnosti da napiše golem broj pjesama a da im uopće ne opada kvaliteta. Međutim, u njegovom je životu postojala faza konstantne alkoholiziranosti, što se i vidi u histeričnim suicidalnim napadima tijekom pjesama na albumima Letting Off The Happiness (1998.) i Fevers and Mirrors (2000.). Čini se da je u tim godinama Obersta hvatala nekakva posttinejdžerska depresija koju je bezuspješno pokušavao utopiti u piću. Danas je Oberst ipak veoma cijenjen mladi glazbenik bez poroka, ali zato s pozamašnim brojem glazbenih smjerova koji se provlače kroz njegova dva posljednja studijska albuma Digital Ash in a Digital Urn i I'm Wide Awake, It's Morning. Potonji je sinteza cijele američke narodne glazbe, od čistog countrya do folka i honky-tonka, a nevjerojatna inspiracija koju je Oberst zadobio tijekom stvaranja albuma razlog je nastanku možda najboljeg americana (a i šire) albuma kojeg sam ikad čuo.

ZAKLJUČAK – ŠTO JE TO AMERICANA?

Počela je još tamo negdje krajem šezdesetih, a ne početkom 90-ih. Toliki smjerovi se u americani preklapaju s countryem da u tekstu nisam mogao spomenuti ni četvrtinu svih izvođača takve glazbe. Koliko je uopće širok pojam "americana"? Najbolje bi bilo reći da je ona spoj starih glazbenih tradicija nastalih među anglosaksonskim narodima a prenesenih u Novi svijet. Tu je i vremenski period americane – nije ona početna glazba svih tih naroda (dakle nije iz 19. stoljeća), već je nešto što je počelo s miješanjem tradicionalnih i rock žanrova u svijetu kojim su žarili hipijevski protesti i merseybeat bendovi iz Ujedinjenog Kraljevstva. Postoji i mali začin zvan blues u svemu tome. To je glazba koja još nije prestala razvijati se, glazba koja (ako sve bude u redu) nikada neće poprimiti konačan oblik i neće biti svrstana u koš samo jednog razdoblja ili pokreta. Da citiram samog sebe otprije: "Americana je klasični izričaj američkog naroda obučen u ruho s kraja 20. stoljeća." (Josip Špicar)

---

www.allmusic.com - najveća web stranica o glazbi na svijetu. Sadrži sve značajne i manje značajne glazbene izvođače, mnoštvo načina pregledavanja, duge eseje i poznate recenziste, svakodnevno se nadopunjuje novim sadržajem i moguće je preslušavanje i kupnja pjesama/albuma/kompilacija. Sadrži i vječni konflikt o tome što je americana.

Bobby Bare (1935. -) - veliki odmetnik country glazbe progresivnijih pjesama od svojih kaubojskih kolega. Imao je teško djetinjstvo (majka mu umrla kad je imao pet godina), pa je zato već kao 15-ogodišnjak počeo raditi s ocem na farmi, radio je u tvornici i prodavao sladoled kako bi se cijela obitelj mogla prehraniti. Pojavio se 1958. godine i otad je uzor većini country odmetnika i čudaka. Ipak, nikad nije postao slavan kao Kristofferson ili Waits.

Half Japanese – indie americana/punk bend koji se u jednoj točki podudara s Danielom Johnstonom – oni su amateri ne baš zavidnog sviračkog umijeća, a ulaze u samu definiciju riječi indie jer sve snimaju kod kuće ili po veoma slabo opskrbljenim studijima. Njihova je glazba prilično originalna zbog neprestanog odbijanja postojećih glazbenih smjerova, ritmova i melodija (koje ne da ne žele naučiti, već ih ne znaju svirati!). Nastali su još 1977. a održali su se do danas.

Izvori:
www.allmusic.com, en.wikipedia.org/wiki/Americana, en.wikipedia.org/wiki/Alternative_country, Roni Sarig:Tajna povijest rocka

Eko Eko

Tri pitanja za Kneju...

... na koje odgovara Knejina predsjednica, Marijana Lesar.

1. Što je Kneja i čime se bavi?
Kneja je neprofitna, nevladina udruga, osnovana 2000. godine, sa zadaćom da kroz edukacijske i praktične sadržaje promovira ekološki prihvatljiv razvoj, što vidimo kao pokret permakulture (permanentna kultura) i ekosela. Također, s praktičnim radionicama direktno radimo na smanjenju ekološkog otiska i želja nam je naučiti što više stanovnika jednostavnim praktičnim permakulturnim metodama koje odmah smanjuju ekološki otisak u npr. domaćinstvima ili školama.

To su npr. radionice izrade kompostišta s kalifornijskim glistama koje smo radili u osnovnim školama, radionice održive gradnje (radionice gradnje balama slame u Lopatincu i u Balama u Istri), izrade povišenih gredica i biljnih spirala za samoopskrbu organskim voćem i povrćem, sadnja šumskog vrta, izradu jednostavnog biljnog pročistaća za sive vode, jednostavnog modela kompostnog WC-a itd. Također radimo i s novim medijima – primjer edu-eko CD rom-a "Pika spašava Zemlju!" koji je besplatno podijeljen u preko 400 primjeraka u Hrvatskoj i zemljama bivše Jugoslavije te u Europi, a web stranice mjesečno posjeti oko 9 000 osoba. Članovi smo i jedni od osnivača Mreže ekosela Balkana, koja broji 19 udruga i zadruga s područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a cilj joj je pomoći uspostaviti edukacijske centre za permakulturu i uspostava ekosela u regiji, promocija nenasilne komunikacije, rješavanje sukoba i promocija konsenzusa kao metode odlučivanja.
Kneja provodi projekt jačanja Mreže od 2005. do 2007. god. te su u sklopu tog projekta za članove Mreže, između ostalog, održani dvotjedni tečaj permakulture u Šišanu kraj Pule, radionica gradnje balama slame u Balama i radionice na temu suradnje s lokalnom samoupravom i projektnog managementa. Kneja je također suorganizirala 7. međunarodnu konvergenciju permakulture 2005. u Motovunu, a također smo pozvani na 8. međunarodnu konvergenciju permakulture u Brazil, kao predstavnici Hrvatske. Sudjelovali smo i na skupštini Global Ecovillage Networka 2005. u ekoselu Galgafarm u Mađarskoj i 2006. u Svanholmu u Danskoj.
Surađujemo, kroz Global Ecovillage Network, s mnogim ekoselima iz cijelog svijeta, te mnogim drugim udrugama i institucijama s područja permakulture i ekosela, te nenasilne komunikacije, konsenzusa i conflict managementa. Ove godine smo partneri ekoselu Zaježka iz Slovačke u Europskom projektu razmjene volontera.
I završno, kao predstavnici organizacije civilnoga društva zalažemo se za kvalitetnije i komunikativnije društvo kroz provedbu projekta "Daljinska učionica" kojom nudimo edukacijske programe iz raznih društvenih područja. Naš je cilj pomoću novih internetskih tehnologija ponuditi lepezu edukacijskih sadržaja djeci, mladima te široj lokalnoj zajednici.

2. Na koje poteškoće organizacija nailazi u svom radu?
Najveći je problem nedostatak zemljišta za uspostavu edukacijskog centra za permakulturu i ekosela i kasniju moguću uspostavu ekosela, za što nam je potrebno najmanje 3 ha zemlje. Također, nedostatak aktivista i aktivistkinja koji su upoznati s pokretom ekosela i permakulture te nenasilne komunikacije, konsenzusa i rješavanja sukoba.

3. Koji su planovi u budućnosti? Konkretne akcije?
Daljnje akcije prvenstveno ovise o daljnjem priključivanju novih članova/članica koji/e se aktivno žele baviti permakulturom, ekoselima i ostalim fokusima društva. U planu za ovu godinu je praktična radionica izrade biljne spirale, sjetva u jiffy lončiće od starog papira i izrada sjemenskih loptica u osnovnoj školi u Malom Mihaljevcu, dvotjedna razmjena mladih volontera/ki s ekoselom Zaježka u Slovačkoj.
Također je u planu projekt praktičnih permakulturnih radionica, predavanja i projekcija u suradnji s drugim udrugama iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine dok će se u suradnji s Graditeljskom školom Čakovec provoditi novi blok E-learning nastave. Dugoročni plan je uspostava edukacijskog centra na području Međimurja za permakulturu i ekosela, te sve discipline koje uključuju, što opet ovisi od ljudi koji će se priključiti Kneji.
(razgovarao: Igor Baksa)

[veno]

ČASOPIS ZA UČENIKE I ONE KOJI SE TAKVIMA OSJEĆAJU

#5 PROLJEĆE 2007.

issn 1846-0178, cijena: **12 kn**

ČASOPIS ZA UČENIKE I ONE KOJI SE TAKVIMA OSJEĆAJU

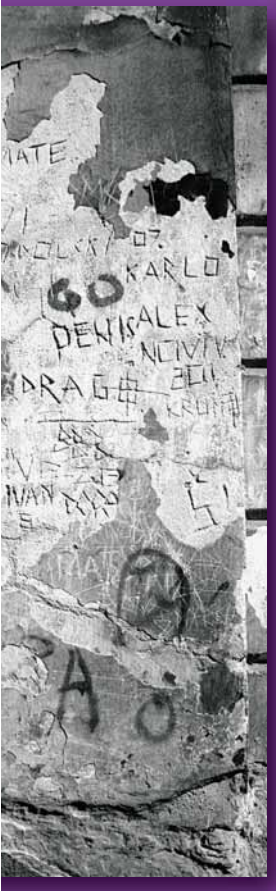

ation
t control
lassroom
s alone”
nk Floyd

gdje je što?

venodnik.odt / 1
tema broja
GLAVNI – Ira.doc / 4
Gdje je tome kraj / 5
HNOS – iskustva iz prakse.doc / 6
MOJ POGLED NA HNOS.odt / 8
Spec(l).doc / 10
seksualni odgoj.doc / 13
bologna.odt / 18
Wikipedija.doc / 26
BesplatneInformatickeRadionice.odt / 30
oprez!civili u društvu! / 35
Izazov prvi – DEFINICIJA.doc / 36
Vijeca mladih.odt / 38
fatamorgana.doc / 40
puckaKuzina.odt / 42
Napokon smo slobodni - Keka.doc / 43
O Otvorenoj knjižnici / 44
Suradnja civilnog sektora / 46
disleksija / 49
Generator poezije.odt / 50
luda velicanstva.doc / 52
drugaciji svijet je moguc.odt / 56
nadjev mudrosti / 59
DIJAGNOSTIKA KARME.doc / 60
TumacenjeSna.odt / 62
Vita.doc / 68
daska u glavi / 71
TEZGARENJE U KAZALISTU.doc / 72
u krivom filmu / 75
Kajmak vs. marmelada.doc / 76
priče broja jedan / 81
Tipologija urbanih naeslja – 2. dio.doc / 82
putešestvije / 87
veno_reportaza(l).doc / 88
glazba i muzika / 95
ex yu rock.doc / 96
made in americana4-.doc / 100
eko eko / 107
tri pitanja za kneju / 108

impressum

veno - časopis za učenike i one koji se takvima osjećaju

cijena 12,00 kn **izdavač** autonomni centar & klub mladih, čk **uredništvo** igor petar jović, damir jaklin, josip špicar **lektura** irena gomezelj **korektura** damir **fotografija** mario jakšić & arhiva autonomnog centra **suradnici** antonije iz pan andrej dominko, marcel majsan, stjepan mikec, davor nikolić, goran rohaček, sizif, vladan ivković, željka kelkedi, krešo žerjav **oblikovanje** Tomislav Brozović **tis** **naklada** 500 kom,
proljeće 2007.
issn 1846-0178
adresa redakcije act, kralja tomislava 31, čk
mob/tel/fax 098.257.240, 040/390.047, 040/390.048 **web** http//www.actnow.hr